

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»

Η θεσμική εξέλιξη της μετάκλησης πολιτών τρίτων χωρών για παροχή εργασίας στην Ελλάδα: από τη νεοπαγή διοίκηση του Γεωργίου Α' μέχρι την ψηφιακή γραφειοκρατία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

Γεώργιος Κ. Ματσαρίδης (ΑΜ: 3033202401028)

Επιβλέπων: Αν. Καθηγητής Αντώνης Κλάψης

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2025

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE

Faculty of Social and Political Sciences

Department of Political Studies and International Relations

Master Program in

"Governance and Public Policies"

The Institutional Evolution of the demand-driven labour immigration of Third-Country Nationals in Greece: From the emerging administration of King George I to the digital bureaucracy of European integration

Georgios K. Matsaridis (ID: 3033202401028)

Supervisor: Associate Professor Antonis Klapsis

Corinth, September 2025

Η θεσμική εξέλιξη της μετάκλησης πολιτών τρίτων χωρών για παροχή εργασίας στην Ελλάδα: από τη νεοπαγή διοίκηση του Γεωργίου Α' μέχρι την ψηφιακή γραφειοκρατία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

Σημαντικοί όροι: μετάκληση, νόμιμη μετανάστευση, πολίτης τρίτης χώρας, θεσμική εξέλιξη

Περίληψη

Η μετάκληση αλλοδαπού εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα για παροχή εξαρτημένης και εποχιακής εργασίας έχει τις ρίζες της στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αποτελώντας λειτουργικό τμήμα ενός θεσμικού πλαισίου για τη λεγόμενη «νόμιμη μετανάστευση» με έντονες επιρροές από την αγγλική και γαλλική νομοθετική παραγωγή των μέσων του 19^{ου} αιώνα. Επιχειρώντας μια ιστορική ανασκόπηση από τις πρώτες δεκαετίες του ελεύθερου ελληνικού κράτους μέχρι και σήμερα, η εργασία αυτή παρακολουθεί κριτικά τη θεσμική εξέλιξη του νομοθετικού φαινομένου εντός των κοινωνικοιστορικών συμφραζομένων κάθε περιόδου της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Με αναφορές στο ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον, προσεγγίζει τη διαδικασία της μετάκλησης ως συνιστώσα ενός κύκλου δημόσιας πολιτικής που προφανώς πάσχει από δομικά προβλήματα τα οποία επηρεάζουν αρνητικά το σχεδιασμό και υλοποίηση μιας μακρόπνοης και ρεαλιστικής μεταναστευτικής πολιτικής που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως βασικός πυλώνας ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας, με σεβασμό στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και τις ευρωπαϊκές και διεθνείς συμβάσεις.

The Institutional Evolution of the demand-driven labour immigration of Third-Country Nationals in Greece: From the emerging administration of King George I to the digital bureaucracy of European integration

Keywords: demand-driven labour immigration, legal immigration, third-country national, institutional evolution

Abstract

The demand-driven labour immigration in Greece for the provision of dependent and seasonal work has its roots in the early 20th century, constituting a functional part of an institutional framework for so-called “legal migration,” with strong influences from English and French legislative production of the mid-19th century. By undertaking a historical review from the first decades of the independent Greek state to the present day, this study critically traces the institutional evolution of the legislative phenomenon within the socio-historical context of each period in modern and contemporary Greek history. Referring to the broader geopolitical environment, it approaches the process of recruitment as a component of a cycle of public policy that evidently suffers from structural problems, which negatively affect the design and implementation of a long-term and realistic migration policy—one that could serve as a central pillar of national economic development, whilst respecting fundamental human rights as well as European and international conventions.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη μου ως συγγραφέα και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Ο δηλών

.....
(Υπογραφή)

Περιεχόμενα

Πίνακας ορισμών εννοιών	8
Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο I: Περί Ιστορίας.....	13
Κεφάλαιο II: Θεσμική εξέλιξη.....	17
Ενότητα I: Από τη νεοπαγή Διοίκηση του Γεωργίου Α' στον Μεσοπόλεμο.....	18
Ενότητα II: Από το Μεσοπόλεμο στη Μεταπολεμική Ελλάδα.....	23
Ενότητα III: Η Μεταπολίτευση.....	33
Κεφάλαιο III: Συμπεράσματα	56
Συνοπτική καταγραφή βασικών ευρημάτων έρευνας	56
Κατευθύνσεις / προτάσεις πολιτικής.....	63
Συζήτηση.....	65
Προτάσεις περαιτέρω έρευνας	71
Παράρτημα	72
Βιβλιογραφία	116
Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία	116
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	118
Πηγές διαδικτύου	121

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Στη μνήμη της γιαγιάς μου,
Νίκης Χατζηγιαννάκη-Λαΐου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στον επιβλέποντα Καθηγητή μου,
για την έμπνευση και την εμπιστοσύνη.

Στη μητέρα μου,
για τα μαθήματα αυταπάρνησης.

Πίνακας ορισμών εννοιών

Έννοια	Πηγή	Ορισμός	Διεθνής όρος
Αλλοδαπός	άρθ. 4, ν.5038/2023	το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή που είναι ανιθαγενής	alien
Απασχόληση υψηλής ειδίκευσης	άρθ. 4, ν.5038/2023	η απασχόληση προσώπου, το οποίο προστατεύεται από την ελληνική εργατική νομοθεσία ως μισθωτός και παρέχει γνήσια και αποτελεσματική εργασία για λογαριασμό ή υπό την καθοδήγηση άλλου προσώπου, ανεξάρτητα από τον νομικό τύπο που η σχέση αυτή έχει περιβληθεί, αμείβεται για την εν λόγω εργασία και διαθέτει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα	employment of highly qualified workers
Μετανάστης	European Migration Network	Στο παγκόσμιο πλαίσιο: Ένας μη μόνιμος κάτοικος (είτε υπήκοος είτε αλλοδαπός) που φθάνει σε ένα κράτος με την πρόθεση να παραμείνει για περίοδο που υπερβαίνει το ένα έτος. Στο πλαίσιο της ΕΕ: Ένα άτομο που εγκαθιστά τη συνήθη διαμονή του στην επικράτεια ενός κράτους μέλους της Ε.Ε. για περίοδο που είναι ή αναμένεται να είναι τουλάχιστον 12 μήνες, έχοντας προηγουμένως τη συνήθη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ ή σε τρίτη χώρα.	immigrant
Μετάκληση ¹	άρθ. 4, ν.5038/2023	η διαδικασία, με την οποία καθίσταται δυνατή η είσοδος και διαμονή πολίτη τρίτης χώρας για παροχή εξαρτημένης εργασίας στην Ελλάδα, σε συγκεκριμένο εργοδότη και για ορισμένο είδος απασχόλησης	demand-driven labour immigration ²
Νόμιμη Μετανάστευση	-	ο υπόψη άτυπος όρος αναφέρεται στις διαδικασίες μετανάστευσης εντός ενός συντεταγμένου και εμπρόθετου πλαισίου, κατόπιν αίτησης προς την ελληνική δημόσια διοίκηση, στα πλαίσια του «Κώδικα Μετανάστευσης» (ν.5038/2023). Η κυριότερη χρησιμότητα του όρου είναι διοικητική, δηλαδή διακρίνει τη μετανάστευση για λόγους εργασίας, σπουδών, οικογενειακής επανένωσης κτλ, από τις διαδικασίες ασύλου.	legal immigration
Πολίτης τρίτης χώρας	άρθ. 4, ν.5038/2023	το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ούτε την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την έννοια της παρ. 1 του άρθρου 20 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης	third-country citizen

¹ Ωστόσο, στη διοικητική ορολογία έχει επικρατήσει ότι στην έννοια της «μετάκλησης» δεν υπάγονται μόνο οι μετακλήσεις που αφορούν στην **Εξαρτημένη Εργασία** αλλά επιπλέον και εκείνες που αφορούν στην παροχή **Εποχιακής Εργασίας**, οι **Αλιεργάτες** και η **Απασχόληση Υψηλής Ειδίκευσης**, όπως εξάλλου ρητά προβλέπει η εκάστοτε Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (ΠΥΣ) που καθορίζει τον αριθμό θέσεων και τις ειδικότητες προς κάλυψη (ενδεικτικά, Βλ. την τελευταία ισχύουσα ΚΥΑ, ΠΥΣ αριθ. 56 (ΦΕΚ Α' 210/30-12-2024).

² Δεν υπάρχει διεθνώς ή ευρωπαϊκός επίσημα αποδεκτός όρος που να περιγράφει τη διοικητική ορολογία της **μετάκλησης**, ως εκ τούτου προτείνεται ο υπόψη όρος, ο οποίος βρίσκεται πολλές αναφορές και ως «όρος-κλειδί» στις διάφορες επιστημονικές δημοσιεύσεις του κλάδου.

Εισαγωγή

Οι μετακινήσεις των πληθυσμών αποτελούν φαινόμενο πολυπαραγοντικής αιτιολογίας, ωστόσο η κύρια και εισαγωγική διάκριση που μπορεί να χαραχθεί είναι ανάμεσα στο σχήμα «προσφοράς» και «ζήτησης» (push and pull factors) (Chiaramello et al, 2024: 487), δηλαδή στις συνθήκες που απομακρύνουν τα άτομα από τις χώρες προέλευσης και σε εκείνες που τα προσελκύουν στις χώρες προορισμού. Η υπόψη εργασία θα μελετήσει τα διαχρονικά οικονομικά και εργασιακά κίνητρα της μετανάστευσης πολιτών τρίτων χωρών στην Ελλάδα, ειδικά μέσα από τη θεσμική διαδικασία της **μετάκλησης για παροχή εξαρτημένης ή εποχιακής εργασίας**. Σε διοικητικό επίπεδο, την αρμοδιότητα διαχείρισης της υπόψη διαδικασίας φέρουν οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας και πιο συγκεκριμένα οι Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης με τα αντίστοιχα Τμήματα Αδειών Διαμονής.

Στην υπόψη εργασία παρουσιάζεται το αντικείμενο της **νόμιμης μετανάστευσης** και δη των **μετακλήσεων** «όπως είναι», με τρόπο απροκατάληπτο και αδιαμεσολάβητο³, απαλλαγμένο από κάθε ιδεολογική ή πολιτική προκατάληψη, χωρίς δηλαδή τη συνδρομή υποκειμενικών στερεοτυπικών στάσεων οι οποίες οπωσδήποτε θα δυσχέραιναν και θα φαλκίδευαν τη σύνταξη μιας ευκρινούς διατύπωσης για το πρόβλημα και κατά συνέπεια, το σχεδιασμό και εφαρμογή μιας βιώσιμης λύσης.

Θα περιγραφεί για πρώτη φορά και διεξοδικά (τηρουμένων των εγγενών περιορισμών ως προς την έκταση μιας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας) το ιστορικό και τρέχον θεσμικό πλαίσιο για τις **μετακλήσεις** για να δημιουργηθεί μια «ζώσα» διαχρονία της θεσμικής αποτύπωσης της νόμιμης μετανάστευσης. Παράλληλα, θα αναζητηθεί η συνδρομή της επιστημονικής έρευνας στο πεδίο προκειμένου να αποσαφηνιστούν φαινόμενα και τάσεις μέσα σε ένα πλαίσιο το οποίο θα μπορέσει να αποτελέσει τη βάση σχεδιασμού δημόσιων πολιτικών με σκοπό τη χάραξη πάγιας και σταθερής, ευέλικτης αλλά στέρεας μεταναστευτικής πολιτικής που θα αφορά στην εργασία πολιτών τρίτων χωρών μέσα από τη διαδικασία της **μετάκλησης**.

Θα ληφθεί υπόψη μέχρι ένα βαθμό η εκάστοτε ιστορική και κοινωνικοπολιτική συγκυρία, αλλά ακόμα και η ίδια η κοινοβουλευτική, νομοθετική και νομοτεχνική διαδικασία προκειμένου να αναζητηθεί σε βάθος η λεγόμενη **βούληση** του νομοθέτη, η ποιότητα του παραγόμενου έργου και εν τέλει ο κύκλος της υπόψη δημόσιας πολιτικής.

Το γνωστικό πεδίο της έρευνας είναι το **Δημόσιο Δίκαιο** και το γνωστικό της αντικείμενο αυτό της **Ιστορίας του Δικαίου**. Η γενική θεματική, όπως ανακοινώθηκε από το Πρόγραμμα Σπουδών είναι η

³ Λαμβάνοντας υπόψη ότι κατά τη στιγμή της συγγραφής ο γράφων ασκεί τα καθήκοντα του αναπληρωτή Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Κεντρικής Μακεδονίας στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας-Θράκης.

Ιστορική Ανασκόπηση των πολιτικών για τη νόμιμη μετανάστευση στην Ελλάδα ενώ ο συγκεκριμένος τίτλος της εργασίας εξειδικεύει στη **θεσμική εξέλιξη της μετάκλησης πολιτών τρίτων χωρών για παροχή εργασίας στην Ελλάδα, από τη νεοπαγή διοίκηση του Γεωργίου Α' μέχρι και την ψηφιακή γραφειοκρατία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.**

Το κεντρικό, πρωτεύον ερώτημα της υπόψη εργασίας συνοψίζεται ως εξής: *Ποιες είναι οι δημόσιες πολιτικές του ελληνικού κράτους από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα που αφορούν στη διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης και ιδίως στη μετάκληση πολιτών τρίτων χωρών προς εργασία, ποιες οι συγκεκριμένες αριθμητικές τάσεις, οι ειδικότητες των μετακαλουμένων εργαζομένων και κυρίως, ποια επιρροή άσκησαν στη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου τα εκάστοτε ιστορικά συμφραζόμενα από τον Μεσοπόλεμο μέχρι το τρέχον θεσμικό πλέγμα των Ευρωπαϊκών Οδηγιών στα πλαίσια της συντρέχουσας αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης;* Ενώ έχει γίνει πολλή δουλειά ως προς την πολυπαραγοντική ανάλυση της αλλοδαπής εργασίας, ωστόσο η διαδικασία της μετάκλησης δεν έχει μελετηθεί ικανοποιητικά και πάντως ελλείπει μια ιστορικοσυγκριτική αποτίμηση αυτής της δημόσιας πολιτικής από το σχετικό σώμα της βιβλιογραφίας

Δευτερευόντως, θα επιχειρηθεί η σύνταξη δύο διεξοδικών πινάκων αναφοράς, **α)** ενός που θα περιλαμβάνει πλήρη σύνοψη του καθεστώτος των μετακλήσεων, με αριθμητικά δεδομένα και νομικές παραπομπές και **β)** ενός πίνακα που θα περιλαμβάνει εξαντλητικά το κατακερματισμένο σύνολο της θεσμικής παραγωγής στη χώρα σχετικά με τη νόμιμη μετανάστευση, από το 1849 έως σήμερα, δεδομένα που ελλείπουν τόσο από την επιστημονική έρευνα όσο και από την καθημερινή διοίκηση της νόμιμης Μετανάστευσης.

Ο σκοπός της έρευνας είναι να καταγράψει για πρώτη φορά και αναλυτικά την εξέλιξη της νομοθετικής παραγωγής που αφορά στη νόμιμη Μετανάστευση στην Ελλάδα, επικεντρώνοντας ιδίως στο καθεστώς της μετάκλησης πολιτών τρίτων χωρών για εργασία και να τη συσχετίσει με τα ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα εντός των οποίων κατά καιρούς κυοφορήθηκε, από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι και σήμερα.

Η σκοπιμότητα της έρευνας αφορά α) στην ανάγκη για ιστορικοσυγκριτική ανάλυση, ανά περίοδο της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, της εξέλιξης της θεσμικής παραγωγής που αφορά στη νόμιμη μετανάστευση στην Ελλάδα και ιδίως στη μετάκληση αλλοδαπού εργατικού δυναμικού προκειμένου αρχικά να υπάρξει για πρώτη φορά μια πλήρης καταγραφή του υπόψη θεσμικού πλαισίου και εν συνεχεία να διερευνηθεί ο αντίκτυπος της εκάστοτε ιστορικής συγκυρίας επί της διαδικασίας νομοθετήσεως, **β)** Η έρευνα θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για τη βελτίωση της ανταπόκρισης των δρώντων που συμμετέχουν στη διαμόρφωση του κύκλου της οικείας δημόσιας πολιτικής στην

κατεύθυνση της οικονομικής, κοινωνικής και ηθικής εναρμόνισης των υπό θέσπιση διατάξεων με τις συν-τρέχουσες ιστορικές επιταγές.

Η μέθοδος της έρευνας θα είναι η Ανάλυση Περιεχομένου διά της βιβλιογραφικής ανασκόπησης (μελέτη πρωτογενών πηγών (αγγλικά και γαλλικά Βασιλικά Διατάγματα, ΦΕΚ, Πρακτικά της Βουλής, ηλεκτρονικός τύπος), μελέτη βιβλιογραφίας (άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και μονογραφίες), ελληνικής και ξενόγλωσσης).

Η εργασία χωρίζεται σε 3 βασικά κεφάλαια και τα υποκεφάλαιά τους. Στο **Κεφάλαιο I** προσεγγίζεται θεωρητικά η έννοια της **Ιστορίας** και δη της **αφηγηματικότητας** ως εργαλείου σύνδεσης του παρόντος με το παρελθόν. Στο **Κεφάλαιο II** παρουσιάζονται και απαντώνται τα επίδικα της υπόψη εργασίας, δηλαδή με χρονολογική σειρά αναπτύσσονται σύντομα τα νομοθετήματα εκείνα που καθόρισαν την πορεία της νόμιμης μετανάστευσης, και ιδίως των μετακλήσεων, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι και σήμερα, εντός τριών διακριτών **ενοτήτων**: **α)** από τη Διοίκηση του βασιλέως Γεωργίου Α' μέχρι τον Μεσοπόλεμο, **β)** από τον Μεσοπόλεμο μέχρι τη Μεταπολίτευση και **γ)** από τη Μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Τέλος, ακολουθεί το **Κεφάλαιο III** των συμπερασμάτων, στο οποίο γίνεται συνοπτική ανακεφαλαίωση των βασικών ευρημάτων της έρευνας, χωρισμένη σε τρεις θεματικές. Σε αυτό το κεφάλαιο επίσης περιλαμβάνονται κατευθύνσεις και προτάσεις πολιτικής και τέλος προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Στο πνεύμα της παρατήρησης του Hexter (1967: 5) ότι οι ιστορικοί *«χρησιμοποιούν την υποσημείωση για μια πληθώρα υπολειπόμενων ζητημάτων πέραν των παραπομπών (...) και ακόμη κι αν τους επιτρεπόταν να τη χρησιμοποιούν μόνο για παραπομπές στα αρχεία, δύσκολα θα εγκατέλειπαν τη χρήση της για όλες αυτές τις άλλες εργασίες»*, η παρούσα εργασία κάνει **εκτεταμένη χρήση υποσημειώσεων**. Ο ρόλος τους, όπως υποδεικνύει ο Hexter, δεν είναι μόνο η τεκμηρίωση των πηγών, αλλά και η παροχή επεξηγήσεων, διευκρινίσεων και συμπληρωματικών πληροφοριών, οι οποίες διαφορετικά θα διέκοπταν τη ροή του βασικού αφηγήματος. Η επιλογή λοιπόν αυτή δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένας ερευνητικός σχολαστικισμός αλλά αντίθετα, μια συνειδητή επιλογή παροχής διαφάνειας ώστε να επιτρέψει στον αναγνώστη να ιχνηλατήσει τις παρεχόμενες ερμηνείες, να αμφισβητήσει ενδεχομένως τα στοιχεία και να εμπλακεί ενεργά στην κριτική αποτίμηση των ισχυρισμών του γράφοντος.

Τ' αγάλματα είναι στο μουσείο.

*Όχι, σε κυνηγούν, πώς δεν το βλέπεις;
θέλω να πω με τα σπασμένα μέλη τους,
με την αλλοτινή μορφή τους που δε γνώρισες
κι όμως την ξέρεις.*

(...)

*Αλήθεια, τα συντρίμια
δεν είναι εκείνα· εσύ είσαι το ρημάδι
σε κυνηγούν με μια παράξενη παρθενιά
στο σπίτι στο γραφείο στις δεξιώσεις
των μεγιστάνων, στον ανομολόγητο φόβο του ύπνου
Μιλούν για περιστατικά που θα ήθελες να μην υπάρχουν
Ή να γινόντουσαν χρόνια μετά το θάνατό σου,
κι αυτό είναι δύσκολο γιατί...*

Τ' αγάλματα είναι στο μουσείο.

Σεφέρης, Γ. (1947). *Ηδωνικός Ελπίνωνρ*. Στο “*Η Κίχλη*” (σσ. 19–25). *Ίκαρος*

(συντετμημένο απόσπασμα)

Κεφάλαιο I: Περί Ιστορίας

Για να γίνει το παρελθόν «ιστορία», πρέπει με κάποιο τρόπο να μεσολαβήσει μια **αφηγηματική** διαδικασία (Dray, 1971: 153), δηλαδή μια δομημένη απόπειρα αναπαράστασής του με τρόπο που να φέρει νόημα. Ο Λιάκος με περίσσια ενάργεια σημειώνει σχετικά: «*Η διαδικασία του ιστορείν λειτουργεί ως ο μεταμορφωτής του οικείου ερειπίου σε αποξενωμένο άγαλμα στο Μουσείο*» (2007: 228). Η **αφήγηση** αυτή δεν είναι απαραίτητο να είναι γλωσσική, δηλαδή μια ρητά εκπεφρασμένη, **νοούμενη** προφορική ή γραπτή εξιστόρηση τετελεσμένων και αμετάκλητων γεγονότων αλλά αντίθετα μπορεί κάλλιστα να περιβάλλεται από τον τύπο κάποιας άλλης ανθρώπινης έκφρασης όπως ενδεικτικά οι φωτογραφίες, ο κινηματογράφος, η μουσική, οι γελοιογραφίες και τα κόμιξ, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, ο χορός, το θέατρο, αλλά ακόμα και τα λογιστικά φύλλα και οι ισολογισμοί εταιρειών (Munslow, 2007: 1) όπως συναφώς και τα φύλλα των ημερήσιων εφημερίδων ή τα Πρακτικά των συζητήσεων στα Κοινοβούλια. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η ιστορία **υπονοείται**. Κατά συνέπεια, το παρελθόν ως ένα αμετάκλητα τετελεσμένο γεγονός το οποίο «σήμερα» επιβιώνει αναπαραγόμενο μέσω μιας αναμνηστικής διαδικασίας αφηγηματικού χαρακτήρα, είναι κάτι τελείως διαφορετικό από το ίδιο το εξιστορούμενο γεγονός. Σύμφωνα με τον Paul Ricoeur (στο Munslow, 2007: 9), “*ο μόνος τρόπος που μπορεί το παρελθόν να υπάρξει με κάποιο νόημα είναι μόνο διά μέσου της αφήγησης που θα φτιάξουμε γι’ αυτό*”.

Εν προκειμένω και ως εκ των παραπάνω, η εξιστόρηση της θεσμικής εξέλιξης μιας διοικητικής διαδικασίας δεν θα μπορούσε ποτέ να θεωρηθεί ότι αντανακλά «έναν-προς-έναν» τους κρίκους μιας γενοτικής αλυσίδας που οδήγησαν στη σύλληψη, σχεδιασμό, θέσμιση και εφαρμογή της υπόψη δημόσιας πολιτικής. Αντίθετα, κάθε εξιστόρηση, γλωσσική ή μη, εκπεφρασμένη ή υπονοούμενη, έντεχνη ή τεχνοκρατική, φωτίζει τελικά μόνο εκείνη την όψη του παρελθόντος **που επιθυμεί και δύναται** να εντοπίσει ο αφηγητής της.

Ακόμα μάλιστα κι αν υποτεθεί, ιδίως εντός των πλαισίων ενός ερευνητικού πονήματος όπως μια διπλωματική εργασία μεταπτυχιακού επιπέδου, ότι ο «ομιλητής» της Ιστορίας ή απλούστερα ο αφηγητής της εξιστόρησης φέρει – λόγω των εγγενών περιορισμών που του επιβάλλονται από τον επιστημονικό αναλυτικό μορφότυπο και κανόνες – περιορισμένη πιθανότητα να υποπέσει σε ιδιοσυγκρασιακές προσεγγίσεις, δεν διασαλεύεται ωστόσο η ισχύς του επιχειρήματος που υποστηρίζει ότι ακόμα κι έτσι, ο δρων είναι και αυτός ένα «ιστορικό ον», είναι δηλαδή μέρος της Ιστορίας, γεγονός που επιφέρει δύο αναπόδραστες συνέπειες καθώς είναι **αναπόφευκτα αναγκασμένος, α)** να προβεί σε ερμηνείες κάνοντας χρήση αντιληπτικών εννοιολογικών κατηγοριών που ανήκουν συγχρονικά στην εποχή και την κοινωνία του και **β)** να εντοπίσει ένα **δικό του** πρόταγμα ή διακύβευμα στο οποίο θα συναρτήσει τη **δική του** ιστορική του αφήγηση, συνέπειες όμως που είναι και οι δύο «**προϊόντα της ιστορικής εξέλιξης**» (Καστοριάδης, 1978: 53-54 αλλά και Carroll, 1990: 134-135). Υπό αυτή την

έννοια, γεννώνται εύλογες ανησυχίες ως προς το «αδιαμεσολάβητο» και «αντικειμενικό» της ιστορικής εξιστόρησης, *άσχετα* εάν τα «επιστημονικογενή» προαπαιτούμενά της συνιστούν πράγματι μια δικλείδα ασφαλείας απέναντι στον συνειδητό ή ασυνείδητο υποκειμενισμό, όπως μπορεί να εμφιλοχωρήσει λόγω παραδεδομένων στάσεων επί των εξιστορούμενων γεγονότων.

Αρα ο ιστορικός ή εν πάση περιπτώσει ο εκάστοτε αφηγητής δεν θα μπορέσει ποτέ να προβεί σε μια **καθ' ομοίωση** (Munslow, 2010: 16) αναπαραγωγή του παρελθόντος και μάλιστα, αυτό είναι απολύτως ανεξάρτητο από το επιστημολογικό⁴ εύρος των πηγών του, καθώς η οντολογία της επαλήθευσης των στοιχείων που θα οδηγήσουν στη διαμόρφωση επιστημονικών ισχυρισμών, είναι φιλοσοφικά τελείως διαφορετική από την έννοια της ίδιας της αναπαράστασης του παρελθόντος, πολλώ δε μάλλον από το ίδιο το παρελθόν. Και ίσως η επίγνωση αυτή να ήταν αρκετή ώστε να οδηγήσει τον Marc Bloch να θεωρήσει τη φράση «*η ιστορία είναι η επιστήμη του παρελθόντος*» ως μια «*κακή διατύπωση*» (Bloch, 1994: 53).

Ας μην σπεύσουμε ωστόσο, με μια μονοκοντυλιά, να απαξιώσουμε την αναμνηστική επιρροή του παρελθόντος στη συγχρονική ιστοριογραφία. Το παρελθόν, *άσχετα* αν διακρίνεται από την «αφήγηση», ωστόσο «*υπάρχει*», και υπάρχει όχι βεβαίως ως ενεστώσα, απτή πραγματικότητα αλλά ως στοιχείο συλλογικής ή και ατομικής μνήμης και ανάμνησης. Η ανάσυρση λοιπόν του παρελθόντος από τη μνήμη με τρόπο τέτοιο που αυτό να (ξανά) γίνεται μέρος της ζώσας αντιληπτής πραγματικότητας, είτε με τον έναν ή τον άλλον τρόπο ονομάζεται «ιστορία» (Hobsbawm, 1998: 25).

Διατρέχει όμως μια αρχειακή, νομοτεχνική και ιστορικό-θεσμικής φύσεως έρευνα, όπως η υπόψη εργασία, τους παραπάνω κινδύνους; Πόσο εύκολα μπορεί να παρεισφρήσει (και μάλιστα να ασκήσει (αρνητική) επιρροή) στην αυστηρή και δομημένη οντολογία της **αρχειακότητας** του νομοθετικού υλικού η προσωπική γνώμη του γράφοντος για αυτήν; Μπορεί άραγε δηλαδή, ένας προκατειλημμένος αφηγητής να **μεταστρέψει με αξιώσεις** την ιστορική πραγματικότητα της ισχύος ή μη ισχύος μιας θεσπισμένης διάταξης νόμου; Η απάντηση είναι οπωσδήποτε αρνητική διότι η πρωτογενής πηγή θα βρίσκεται πάντοτε εκεί να τον κατατρώγει. Ωστόσο έρευνες όπως αυτή δεν κινδυνεύουν από έναν τέτοιου είδους υποκειμενισμό, αλλά μάλλον από τις στάσεις και προκαταλήψεις του δρώντα ως προς την εγκατεστημένη **αντίληψη του περί αρχειακότητας** και ιδίως το πώς η αντίληψή του αυτή θα τον καθοδηγήσει να εξοπλίσει τη φαρέτρα της αρχειακής του δεξαμενής, ορίζοντας τί θα κρατήσει και τί θα απορρίψει.

Η διαπιστούμενη **οντολογική αντίστιξη** (ontological dissonance, ό.π.), υπονοεί, και μάλιστα de facto, μια δήθεν **αυθεντία** των αρχειακών πηγών, ιδίως εκείνων που θα κάνει χρήση η υπόψη εργασία και

---

⁴ Πρωτογενείς πηγές, δεδομένα, μαρτυρίες, προσωπικές εμπειρίες, κτλ.

είναι ως επί το πλείστον νόμοι και Πρακτικά της Βουλής. Είναι άραγε επαρκής και αναγκαία συνθήκη αντικειμενικότητας η τεκμαιρόμενη αυθεντία του **νομικού αρχείου**; Ένας νόμος δεν επιδέχεται ερμηνειών; Το λεγόμενο «γράμμα» του νόμου έχουμε συνηθίσει να απολαμβάνει μια **ερμηνευτική επικυριαρχία** έναντι του λεγόμενου «πνεύματος» του νομοθέτη, ωστόσο πέρα από την επιστημολογική ασφάλεια που προσφέρει στην έρευνα (είναι «καταγεγραμμένο»), πιθανόν και να μην αρκεί ως το αμάχητο τεκμήριο αυθεντικότητας εντός μιας ευρετικής διαδικασίας η οποία θα το απομονώσει (με υποκειμενικά ελατήρια) από τα ιστορικά του συμφραζόμενα εντός των οποίων εξάλλου δημιουργήθηκε.

Για τον Ντεριντά (Derrida & Prenowitz, 1995: 9), η πραγματική ισχύς του **αρχείου** έχει μάλλον ετυμολογική αφετηρία μιας και η λέξη «αρχή» φέρει ταυτόχρονα τη σημασία της «**εκκίνησης**» αλλά και της «**εξουσίας και εντολής**». Υπό αυτή την προσέγγιση, η έννοια της αρχειακότητας, ιδωμένη κυρίως από τη ματιά της υπόψη εργασίας, δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια παθητική συλλογή από αποθετήρια του παρελθόντος αλλά μάλλον ως η περιγραφή σημείων συγκέντρωσης σημαντικής πολιτικής εξουσίας (νόμοι, διατάγματα, υπουργικές αποφάσεις, κτλ.), πάντοτε μέσω της επιλογής και του αποκλεισμού, μιας και εγγενώς η διαδικασία **αρχαιοθέτησης** δεν μπορεί να ενσωματώσει «τα πάντα». Το αρχείο έτσι καθίσταται ένα «μνημοτεχνικό συμπλήρωμα» (mnemotechnical supplement) (ό.π.: 14) το οποίο υπόκειται αναγκαστικά στη φυσική φθορά (death drive) που εμμέσως θα του επιβληθεί από τη διαδικασία συλλογής, ταξινόμησης και ερμηνείας του. Και μάλιστα, κατά τον Ντεριντά, το **αρχείο** δεν έχει να κάνει με το παρελθόν αλλά μάλλον με το **μέλλον**, κάτι που σημαίνει, όπως υπονοήθηκε μέχρι τώρα, ότι ούτε καν αυτή η ίδια η περιωπή ενός νομικού αρχειακού κειμένου δεν είναι επαρκής και αναγκαία συνθήκη να εξηγήσει το παρελθόν. Αν και η ουσία του ως περιέχοντος μια ορισμένη νομική αλήθεια δεν δύναται να αμφισβητηθεί (οι νόμοι δεν ψεύδονται) ωστόσο η κατάτμηση των αρχειακών του συμφραζομένων (δηλαδή των πολιτικών, ψυχο-κοινωνιολογικών, κτλ. ελατηρίων σύνταξής του) είναι μια συγχρονική, «εδώ και τώρα» πνευματική εργασία η οποία προφανώς και οριοθετείται από τις τρέχουσες στάσεις, αντιλήψεις, ικανότητες και προσδοκίες του γράφοντος. Δεν προκύπτει αβίαστα **ούτε εξασφαλίζεται κάποιου είδους προνομιακή ουδετερότητα** ή αντικειμενικότητα αλλά πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος του υποκειμενισμού και του αποκλεισμού (διά της αναγκαστικής επιλογής της μιας έναντι της άλλης αρχειακής πληροφορίας) .

Επιπλέον, η προϊούσα χρονολογικά εξιστόρηση της διοικητικής θέσμησης στο πεδίο των **μετακλήσεων** δεν υπονοεί σε καμιά περίπτωση σχέσεις νοηματικής εξάρτησης μεταξύ των εναλλασσόμενων ιστορικών περιόδων, με άλλα λόγια, η ανάλυση από νομοθέτημα σε νομοθέτημα και από περίοδο σε περίοδο, φέρει απλώς και μόνο έναν οργανωσιακό και άρα «χρησιμοθηρικό» χαρακτήρα τακτοποίησης της ύλης και δεν υποδηλώνει ότι η γνώση ή η άγνοια στοιχείων της μίας περιόδου θα πρέπει να θεωρηθεί αναπόσπαστη ή περιττή προϋπόθεση για την κατανόηση της επόμενης (Bloch, 1994: 59 αλλά και Mandelbaum, 1967: 416). Αν εξάλλου η εργασία αυτή υπονοούσε κάτι τέτοιο, ότι δηλαδή κάθε

επόμενη χρονική στιγμή είναι ένα αυστηρά και νομοτελειακά προδιαγεγραμμένο δημιούργημα της προηγούμενης της, τότε θα κατέλυε a priori την έννοια της «φαινής ιδέας», της δημιουργίας «εν κενώ», της δημιουργικής έμπνευσης, και εν τέλει τη δυναμική και τον δυναμισμό της ίδιας της έννοιας της **αδράνειας** «που χαρακτηρίζει αναρίθμητες κοινωνικές δημιουργίες» (Bloch, 1994: 67), γνώρισμα που έχει περιγραφεί και ως «φαινόμενο ρηγμάτωσης και ασυνέχειας μέσα στα αχανή συνεχή των περιόδων ή των αιώνων» (Foucault, 1972: 9).

Κεφάλαιο II: Θεσμική εξέλιξη

Η παρακολούθηση της εξελικτικής διαδικασίας μιας θεσμικής οντότητας, εν προκειμένω της νομοθεσίας για τη νόμιμη Μετανάστευση στην Ελλάδα, και ιδίως της διαδικασίας **μετάκλησης**, αποτελεί εξ ορισμού μια σαφώς προσδιορισμένη και έμπροσθεν διαδρομή στο χρόνο, που χαρακτηρίζεται τουλάχιστον από δύο σημεία, την αφετηρία και τον προορισμό της. Η μορφολογία της διαδρομής αυτής, δηλαδή τα δομικά της χαρακτηριστικά καθώς και η **κατάτμηση** της ιστορικής αφήγησης θα χρησιμοποιήσει την **παραδεδομένη περιοδολόγηση** της Ελληνικής Ιστορίας στη βάση των **πολιτειακών και πολιτικών** της μεταβολών και φυσικά στα πλαίσια της εξεταζόμενης θεματικής. Τούτο στην πράξη σημαίνει ότι θα μελετηθεί με προϊούσα χρονολογική τάξη η διοικητική και νομική εξέλιξη της δημόσιας πολιτικής της **μετάκλησης**, χρησιμοποιώντας τις μείζονες ιστορικές περιόδους του ελληνικού κράτους ως οδηγό εξειδίκευσης στα συγκεκριμένα νομοθετήματα που δημοσιεύτηκαν εντός αυτού του χρονικού πλαισίου. Ως εκ τούτου, η ερευνητική κατεύθυνση της υπόψη εργασίας **δεν θα καθοριστεί από τα ιστορικά γεγονότα** αλλά αντιθέτως θα αξιοποιήσει γνωστικά την ιστορική πληροφορία, γραμμικά, προκειμένου **να προσεγγίσει ζητούμενα διοικητικά και νομικά**, ιδωμένα όμως, μέσα από την οπτική της συγχρονικής και διαχρονικής τους ιστορικότητας.

Ενότητα Ι: Από τη νεοπαγή Διοίκηση του Γεωργίου Α' στον Μεσοπόλεμο

1. Ο ν.581/1876 της 6^{ης} Κυβέρνησης του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου

νόμος:	ν.ΦΠΑ' (581)/1876 (ΦΕΚ Α' 54/14-12-1876)
τίτλος:	«Περὶ συνουκισμοῦ ἀλλοδαπῶν οἰκογενειῶν κατὰ τὴν θέσιν Ταβέρνα τοῦ δήμου Βουπρασιῶν τῆς ἐπαρχίας Ἡλείας»
πολίτευμα:	Βασιλευόμενη Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Γεώργιος Α' (1864-1913)
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Αλέξανδρος Κουμουνδούρος
Θητεία της κυβέρνησης:	01/12/1876 – 26/02/1877 (88 ημέρες)

Το έτος 1876 βρίσκεται στον θρόνο της Ελλάδας ήδη από δωδεκαετίας τον τριάντα ενός πλέον ετών βασιλέα Γεώργιο τον Α'. Στην εξουσία βρίσκεται άλλη μια βραχύβια⁵ Κυβέρνηση, αυτή τη φορά η 6^η κατά σειρά του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου⁶ η οποία εν προκειμένω νομοθετεί για τη ρύθμιση του καθεστώτος διαμονής 42 ιταλικών οικογενειών οι οποίες έχουν «διατηρήσει το ορθόδοξο θρήσκευμα»⁷ και πρόκειται να εποικήσουν τον τ. Δήμο Βουπρασιῶν του ν. Ηλείας. **Είναι η πρώτη φορά που ρυθμίζεται το καθεστώς διαμονής και εργασίας «αλλοδαπών» πολιτών στην Ελλάδα** δεδομένου ότι πρόκειται για αλβανόφωνους Έλληνες μετανάστες από το χωριό Badessa της Ιταλίας στο οποίο είχαν καταφύγει διωχθέντες από την πατρική τους εστία (χωριό Πικέρνη) στην Ήπειρο λόγω διενέξεων μεταξύ των τοπικών πληθυσμών (Καλλιβρετάκης, 2003: 223). Η περίπτωση αυτή σκιαγραφεί με ιδιότυπο τρόπο και για πρώτη φορά την έννοια της «οικονομικής μετανάστευσης» στον Ελληνικό χώρο και της αξιοποίησης αλλοδαπού εργατικού δυναμικού καθώς η μαζική μετανάστευση ελληνοφώνων και αλβανοφώνων από την Ιταλία θεωρήθηκε έργο που θα μπορούσε με πολλούς τρόπους να αποβεί ωφέλιμο για την Ελλάδα λόγω «*ἐλλείψεως ἐργατικῶν χειρῶν*» (ό.π.: 228). Ο νόμος αυτός διένειμε σε κάθε οικογένεια αλλοδαπών 30 στρέμματα εθνικών γαιών, σύμφωνα με το πρόγραμμα αγροτικής μεταρρύθμισης⁸ του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου.

⁵ Είναι χαρακτηριστικό ότι από την εισαγωγή του νομοσχεδίου στη Βουλή προς συζήτηση, την 17^η Νοεμβρίου 1876 μέχρι και τη δημοσίευσή του στο ΦΕΚ, την 14^η Δεκεμβρίου, δηλαδή σε 28 ημέρες, έχουν αλλάξει τρεις κυβερνήσεις. Πιο συγκεκριμένα, το νομοσχέδιο εισάγεται κατά τη θητεία της 5^{ης} κυβέρνησης του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου, η οποία παραιτείται εν τω μέσω των συζητήσεων του νομοσχεδίου, την 18^η Νοεμβρίου όπως ενημερώνει το Σώμα ο Υπ. των Οικονομικών, Σωτήριος Σωτηρόπουλος (βλ. Εφημερίς των Συζητήσεων της Βουλής, Συνεδρίασις 36 της 19^{ης} Νοεμβρίου, σελ. 304), αναλαμβάνει για 5 ημέρες μόνο η 5^η κυβέρνηση του Επαμεινώνδα Δεληγεώργη (που ήταν η 2η βραχυβιότερη κυβέρνηση στα χρόνια της βασιλείας του Γεωργίου Α' (η πρώτη ήταν η κυβέρνηση 3 ημερών του Δημητρίου Βούλγαρη της 03^{ης} Νοεμβρίου 1865)) η οποία διαλύεται την 1^η Δεκεμβρίου προκειμένου να αναλάβει μέχρι και την 26 Φεβρουαρίου 1877.

⁶ Ο πρώτος πολιτικός στην Ελλάδα που κυβερνά με την «Αρχή της Δεδηλωμένης», αρχή που διατυπώθηκε από τον Γεώργιο Α' και «έθεσε οριστικά τέρμα στη θλιβερή περίοδο των ανακτορικών κυβερνήσεων μειοψηφίας» (Κλάψης, 2019: 165).

⁷ βλ. Εφημερίς των Συζητήσεων της Βουλής, Συνεδρίασις 36 της 19^{ης} Νοεμβρίου 1876, σελ. 304 και εξής.

⁸ ν.ΥΛΑ' (431)/1871 (ΦΕΚ Α' 25/16-06-1871), «Περὶ διανομῆς καὶ διαθέσεως τῆς ἐθνικῆς γῆς».

Κατά συνέπεια, το υπόψη νομοθέτημα από τη μια επιχειρεί μια διοικητική λύση για την τακτοποίηση αλλοδαπών πολιτών στην Ελλάδα, την ίδια στιγμή όμως αντανακλά και τις απαρχές ενός οικονομικοκοινωνικού φαινομένου που θα απασχολούσε κατά τον 20αι. με κλιμακούμενη βαρύτητα τον πρωτογενή κυρίως τομέα της ελληνικής οικονομίας, **την απουσία επαρκώς διαθέσιμου εργατικού δυναμικού** και την ανάγκη κάλυψής του εξωγενώς⁹.

2. Η στελέχωση του ελληνικού στρατού με αλλοδαπούς αξιωματικούς

νόμος:	ν.ΑΤΞΔ'1886 (ΦΕΚ Α' 87/09-04-1886)
τίτλος:	«Περὶ κατατάξεως εἰς τὸν στρατὸν ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν»
πολίτευμα:	Βασιλευόμενη Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Γεώργιος Α' (1864-1913)
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Θεόδωρος Δηλιγιάννης
Θητεία της κυβέρνησης:	19/04/1885 – 30/04/1886 (376 ημέρες)

Την 7^η Απριλίου 1886, η κυβέρνηση του Θεόδωρου Δηλιγιάννη επιτρέπει κατόπιν έκδοσης σχετικού Βασιλικού Διατάγματος και σε καιρό επιστράτευσης ή πολέμου την κατάταξη αλλοδαπών αξιωματικών ξένων τακτικών στρατών μετά ωστόσο από προηγούμενη πολιτογράφηση. Πρόκειται για την πρώτη επίσημη καταγραφή σε ΦΕΚ σχέσης εργασίας μεταξύ του ελληνικού κράτους και αλλοδαπών υπηκόων αν και ακόμα δεν υπάρχει θεσμική τυποποίηση της διαδικασίας. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει η **νομοτεχνική επιλογή της εξουσιοδοτικής διάταξης**, δηλαδή, η προηγούμενη έκδοση Βασιλικού Διατάγματος ως εφαρμοστικής απόφασης, μάλιστα *«προκαλουμένου υπό τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου»*, επιλογή βεβαίως που **παρέχει μια αυξημένη θεσμική περιωπή και βαρύτητα**. Αν και οι συγκεκριμένες διατάξεις δεν εμπίπτουν άμεσα στην τυπική έννοια της Μετανάστευσης όπως τις εξετάζει η παρούσα εργασία και όπως έχουν διαμορφωθεί σήμερα σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, ωστόσο είναι ενδεικτικές μιας τάσης που αρχίζει να διαμορφώνεται στο ελληνικό κράτος **για αξιοποίηση αλλοδαπού εργατικού δυναμικού** και της ανάγκης για νομοθετική τους τακτοποίηση.

⁹ Ωστόσο η έννοια της **μετάκλησης**, με τα γενικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιείται και σήμερα, απαντάται για πρώτη φορά το έτος 1883, κατά τη συνεδρίαση ΚΖ' (27) της Εθνοσυνέλευσης της 09 Δεκεμβρίου 1883, σελ. 306 και 310 για τα καπνά και για την οδοποιία της χώρας <https://hdl.handle.net/20.500.14199/46891>

3. Οι μετακλήσεις της «ανορθωτικής κυβέρνησης Μαυρομιχάλη»

νόμος:	ν.ΓΥΚΕ'(3425)/1909 (ΦΕΚ Α' 274/21-11-1909)
τίτλος:	«Περὶ μετακλήσεως ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ»
πολίτευμα:	Βασιλευόμενη Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Γεώργιος Α' (1864-1913)
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Κυριακούλης Μαυρομιχάλης
Θητεία της κυβέρνησης:	15/08/1909 – 18/01/1910 (156 ημέρες)

Ανήμερα του κινήματος του Στρατιωτικού Συνδέσμου στο Γουδί, στις 15/08/1909, αναλαμβάνει η κυβέρνηση του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Δύο μήνες περίπου πριν τη διάλυσή της, εισάγεται ρητά πλέον στο νομικό κόσμο ως διακριτή διοικητική διαδικασία ο όρος της **μετάκλησης** αλλοδαπών για εργασία¹⁰. Έτσι, με τον υπόψη νόμο προβλέπεται η **μετάκληση αλλοδαπών αξιωματικών** του ναυτικού *‘μετ’ ἐπιτελείου ἐκ τριῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶ ἀξιωματικῶν’* προκειμένου να συγκροτήσουν Ναυτική Αποστολή. Η διάρκεια της μετάκλησης δεν μπορεί να είναι μικρότερη της τριετίας ενώ *‘ἀφ’ ἧς οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ναυτικῆς Ἀποστολῆς ἀναλάβωσιν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Β. Ναυτικῶ, θεωροῦνται πολῖται Ἕλληνες, ἀπολαύοντες τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἰθαγενείας καὶ ὑποβαλλόμενοι εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ πολίτου Ἕλληνος’*¹¹.

4. Ένας προάγγελος των μετακλήσεων «υψηλής ειδικεύσης»

νόμος:	ν. ΓΨΚΣ' (3726)/1910 (ΦΕΚ Α' 167/12-05-1910)
τίτλος:	«Περὶ μετακλήσεως ἀλλοδαπῶν τηλεγραφικῶν ὑπαλλήλων»
πολίτευμα:	Βασιλευόμενη Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Γεώργιος Α' (1864-1913)
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Στέφανος Δραγούμης
Θητεία της κυβέρνησης:	18/01/1910 – 06/10/1910 (261 ημέρες)

Την κυβέρνηση του παραιτηθέντος Κυριακούλη Μαυρομιχάλη διαδέχεται την 18/01/1910 εκείνη του Στέφανου Δραγούμη που αναλαμβάνει κατόπιν εισήγησης του Ελευθέριου Βενιζέλου (ο οποίος έχει φτάσει από την Κρήτη στην Αθήνα την 28^η Δεκεμβρίου 1909) και του Στρατιωτικού Συνδέσμου. Το

¹⁰ Η ελληνική έννομη τάξη θα πρέπει να περιμένει μέχρι το 1991 (άρθ. 13, ν.1975/1991) προκειμένου η έννοια της **‘μετάκλησης’** (αν και τυπικά τότε ονομάζεται **«προέγκριση για εργασία ή άσκηση επαγγέλματος»**) να λάβει τα θεσμικά και διοικητικά χαρακτηριστικά που τη χαρακτηρίζουν σήμερα.

¹¹ Οι μετακλήσεις στις Ένοπλες Δυνάμεις και γενικά στον τομέα της Εθνικής Ασφάλειας συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια μέχρι το έτος 1918. Για μετακλήσεις ειδικών και υψηλόβαθμων στελεχών στο Βασιλικό Ναυτικό Βλ. ενδεικτικά **ν.ΓΥΚΣ' (3426)/1909** (Α' 274/21-11-1909) με τον οποίο για πρώτη φορά ορίζονται συγκεκριμένες **ειδικότητες** (εν προκειμένω ναυπηγοί, αρχιτεχνίτες τορπιλητές και αρχιτεχνίτες οπλοϋργοί, **ν.ΔΡΜΕ' (4145/1913)** (ΦΕΚ Α' 68/11-04-1913), **ν.ΔΡΜΗ' (4148/1913)** (ΦΕΚ Α' 68/11-04-2013), **ν.1262/1918** (ΦΕΚ Α' 78/12-04-1918). Για μετακλήσεις υψηλόβαθμων στελεχών στο Στρατό Ξηράς Βλ. ενδεικτικά **ν.ΓΤΠΗ' (3388)/1909** (ΦΕΚ Α' 248/23-10-1909) και **ν.ΓΨΞΗ' (3768)/1911** (ΦΕΚ Α' 72/28-03-1911). Για μετακλήσεις υψηλόβαθμων στελεχών στη Χωροφυλακή Βλ. **ν.ΓΩΚΔ' (3824)/1911** (ΦΕΚ Α' 204/30-07-1911). Για μετακλήσεις στη Σωφρονιστική Υπηρεσία Βλ. **ν.ΔΡΒ' (4102)/1912** (ΦΕΚ Α' 322/10-10-1912), **ν.ΔΡΞ' (4160/1913)** (ΦΕΚ Α' 60/03-04-1913).

έτος 1910 η Κυβέρνηση μετακαλεί για μία τριετία τρεις **αλλοδαπούς ηλεκτρολόγους τηλεγραφικούς υπαλλήλους**¹². Σε αναζήτηση αναλογίας με τη σημερινή πρακτική μετακλήσεων και γενικότερα απασχόλησης αλλοδαπού εργατικού δυναμικού, οι μετακλήσεις αυτές θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως προάγγελος του ευρωπαϊκού σχήματος μετάκλησης με την επωνυμία «Μπλε Κάρτα της Ε.Ε.» (Blue Card Directive)¹³ η οποία οδηγεί στην έκδοση αδειών διαμονής ‘**υψηλής ειδίκευσης**’ (άρθ.28-52, ν.5038/2023) που χορηγεί η χώρα μας.

5. Ο νόμος «περί διαβατηρίων»

νόμος:	ν. 2870/1922 (ΦΕΚ Α' 119/20-07-1922)
τίτλος:	«Περί τῆς παρανόμου μεταφορᾶς προσώπων ὁμαδὸν ἐρχομένων εἰς Ἑλληνικοὺς λιμένας ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς»
πολίτευμα:	Βασιλευόμενη Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Κωνσταντίνος Α' (1913-1917 / 1920-1922)
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης
Θητεία της κυβέρνησης:	09/05/1922 – 28/08/1922 (111 ημέρες)

Δύο περίπου μήνες μετά την ανάληψη της εξουσίας από τον αντιβενιζελικό συνασπισμό της «*Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως*» με επικεφαλής τον Πέτρο Πρωτοπαπαδάκη και το άτυπο «Συμβούλιο των Πέντε»¹⁴, τον Ιούλιο του 1922 δημοσιεύεται ο διαφιλονικούμενης ιστορικής σημασίας **ν.2870/1922** που έμεινε γνωστός και ως «ο νόμος περί διαβατηρίων», οι διατάξεις του οποίου συνυφάνθηκαν με τα γεγονότα της Μικρασιατικής καταστροφής και την άλωση της Σμύρνης. Ο νόμος αυτός, ο οποίος ψηφίστηκε μόλις ένα μήνα πριν την κατάρρευση του Μικρασιατικού μετώπου και την επέλευση των θλιβερών για τη συλλογική μνήμη του Ελληνισμού στα παράλια της Σμύρνης γεγονότων, αποτελεί την πρώτη γνωστή και δημοσιευμένη διαδικασία ‘**απαγόρευσης εισόδου**’¹⁵ στη χώρα.

¹² Ως προς τις **μετακλήσεις** μη στρατιωτικών ειδικοτήτων, το 1911 με το **ν.ΓΉΚΖ' (3927)/1911** (ΦΕΚ Α' 285/11-10-1911) μετακαλούνται αλλοδαποί ‘διὰ τὴν γεωργικὴν καὶ δασικὴν ὑπηρεσίαν’ τοῦ Κράτους’ (ο νόμος αυτός τροποποιείται ως προς τον αριθμό των μετακαλουμένων με το **ν.ΔΡς' (4106)/1912** (ΦΕΚ Α' 323/11-10-1912) ενώ το έτος 1920 μετακαλούνται αλλοδαποί καθηγητές για διδασκαλία στις εμπορικές σχολές με το **ν.1977/1920** (ΦΕΚ Α' 38/13-02-1920). Αυτή είναι και η τελευταία νομοθετικώς ορισμένη ‘μετάκληση αλλοδαπού εργατικού δυναμικού’ πριν εμφανιστεί το σύγχρονο καθεστώς μετακλήσεων του 21ου αιώνα.

¹³ **Οδηγία (ΕΕ) 2021/1883** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2021 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης, και την κατάργηση της οδηγίας 2009/50/ΕΚ του Συμβουλίου.

¹⁴ Δημήτριος Γούναρης, Νικόλαος Θεοτόκης, Γεώργιος Μπαλτατζής, Νικόλαος Στράτος, Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης.

¹⁵ Η έννοια της «απαγόρευσης εισόδου» (entry ban) εμφανίζεται στον ευρωπαϊκό νομικό κόσμο με το άρθ. 25 και άρθ. 96, παρ. 1, 3 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συνθήκης Σένγκεν. Η τυπική εισαγωγή της έννοιας στο ευρωπαϊκό κεκτημένο θα συμβεί με το άρθ. 13 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 562/2006 της 15^{ης} Μαρτίου 2006 και μετά την κατάργησή του με το άρθ. 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/399.

Πιο συγκεκριμένα, ένα μήνα πριν από την καταστροφή της Σμύρνης το Ελληνικό κράτος απαγορεύει την αποβίβαση στην Ελλάδα προσώπων που κατά ομάδες έρχονται από την αλλοδαπή εάν αυτοί δεν είναι εφοδιασμένοι *‘διὰ τακτικῶν διαβατηρίων νομίμως τεθεωρημένων’* (άρθ. 1). Την ίδια στιγμή θεσπίζονται δρακόντεια πρόστιμα σε πλοιοκτήτες, πράκτορες, πλοιάρχους και κάθε μέλος πληρώματος πλοίου που θα διευκόλυνε ή θα δεχόταν τη μεταφορά στην Ελλάδα των προσώπων αυτών¹⁶.

---

¹⁶ Η διερεύνηση των κινήτρων και η αξιολογική αποτίμηση της επίλογής του ελληνικού κράτους (κατόπιν **ομόφωνης** ψήφου των κομμάτων της Βουλής) να εισαγάγει αυτές τις ρυθμίσεις σε μια χρονική συγκυρία κατά την οποία θα έπληττε οπωσδήποτε (είτε αμέσως είτε παραπλεύρως) τον διωκόμενο ελληνικό πληθυσμό της Μ. Ασίας, δεν αποτελεί ερευνητικό ζητούμενο της παρούσας μελέτης.

Ενότητα II: Από το Μεσοπόλεμο στη Μεταπολεμική Ελλάδα

1. Η δημοσίευση του πρώτου αυτοτελούς νομοθετήματος για τη Μετανάστευση

νόμος:	v.3275/1925 (Α' 24/29-01-1925)
τίτλος:	«Περί ἐγκαταστάσεως και κινήσεως ἀλλοδαπών ἐν Ἑλλάδι»
πολίτευμα:	Β' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Παύλος Κουντουριώτης
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Ανδρέας Μιχαλακόπουλος
Θητεία της κυβέρνησης:	07/10/1924 – 26/06/1925 (262 ημέρες)

Την 07^η Οκτωβρίου 1924 η βενιζελική «Δεξιά» του Ανδρέα Μιχαλακόπουλου των «Συντηρητικών Φιλελευθέρων» σχηματίζει κυβέρνηση με τη στήριξη των «Προοδευτικών Φιλελευθέρων» του Γεώργιου Καφαντάρη καθώς και τη στήριξη του Γεώργιου Κονδύλη. Η κυβέρνηση αυτή, η μακροβιότερη της Δ' Εθνοσυνέλευσης με παραμονή 8,5 περίπου μηνών στην εξουσία, διαδέχτηκε τη δεύτερη στα ελληνικά κοινοβουλευτικά χρονικά, λεγόμενη κυβέρνηση των «θερινών διακοπών»¹⁷ του Θεμιστοκλή Σοφούλη.

Τον Ιανουάριο λοιπόν του 1925 δημοσιεύεται ο πρώτος μεταναστευτικός νόμος της χώρας¹⁸ με την έννοια που χρησιμοποιείται και σήμερα, δηλαδή ένα **αυτοτελές νομοθέτημα** που ρυθμίζει την είσοδο και τη διαμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα, εντός ενός σαφούς πλαισίου υποχρεώσεων και δικαιωμάτων. Μέσα σε 18 σύντομα άρθρα ρυθμίζονται για πρώτη φορά τα ζητήματα διαμονής αλλοδαπών πολιτών εντός ενός πρωτόλειου νομικού πλαισίου το οποίο επιχειρεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα ενιαία και ολοκληρωμένα.

Το σχέδιο νόμου εισάγεται στην Δ' Συντακτική Συνέλευση στις 24 Νοεμβρίου 1924, η αρμόδια Επιτροπή Εσωτερικών και Δημόσιας Ασφάλειας γνωμοδοτεί στις 3 Δεκεμβρίου, η Α' συζήτηση πραγματοποιείται στις 12 Δεκεμβρίου, η Β' συζήτηση πραγματοποιείται στις 16 Δεκεμβρίου οπότε και ψηφίζεται κατά τη συνεδρίαση ΡΚΣΤ¹⁹, κυρώνεται στις 24 Ιανουαρίου 1925, θεωρείται στις 28 Ιανουαρίου και τέλος δημοσιεύεται στο ΦΕΚ στις 29 Ιανουαρίου 1925. Επί της ουσίας, το νομοσχέδιο **ουδέποτε συζητήθηκε**, όπως προκύπτει από την **παντελή απουσία οποιασδήποτε αναφοράς** στα πολυσέλιδα Πρακτικά της Βουλής αλλά και στα σχετικά φύλλα της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως. Το

¹⁷ Η πρώτη κυβέρνηση «θερινών διακοπών» ήταν εκείνη των 37 ημερών του Δημητρίου Ράλλη, από 07/07/1909 έως τον Δεκαπενταύγουστο του ίδιου έτους.

¹⁸ Τροποποιήθηκε με το Ν.Α. της 27ης Σεπτεμβρίου 1925 (ΦΕΚ Α' 292/07-10-1925) και καταργήθηκε με το Ν.Α. της 17ης Ιουνίου 1927 (ΦΕΚ Α' 124/23-06-1927).

¹⁹ Βλ. Πρακτικά Δ' Εθνικής Συνελεύσεως ΤΟΜΟΣ 3, σελ. 738.

συγκεκριμένο σχέδιο νόμου εμφανίζεται εμβόλιμο ανάμεσα στη μακρά συζήτηση που είχε ήδη ξεκινήσει για τη Συνταγματική Αναθεώρηση.

Σύμφωνα με την Εισηγητική του έκθεση, το φιλόδοξο σχέδιο της ελληνικής πολιτείας είναι να **α)** να εφοδιάσει όλους ανεξαιρέτως τους εγκατεστημένους αλλοδαπούς με *‘δελτίον ταυτότητος’* και στη συνέχεια **β)** να δημιουργήσει σταδιακά ένα *‘μητρώον αλλοδαπών’* με τρόπο τέτοιο ώστε ανά πάσα στιγμή η Υπηρεσία να κατέχει αλλά και να παρέχει πληροφορίες για την κατάσταση των αλλοδαπών όχι μόνο ως προς το χρόνο που αυτοί διαμένουν στην Ελλάδα αλλά και *‘διὰ χρόνον αναγόμενον εἰς προγενεστέραν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι διαβίωσιν’*.

Η διατυπωθείσα ωστόσο γνώμη της αρμόδιας κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών και Δημόσιας ασφάλειας παρέχει μάλλον μια ειλικρινέστερη των αληθινών προθέσεων του υπό ψήφιση νομοσχεδίου εικόνα καθώς όχι μόνο **εισηγείται την ταχεία ψήφιση** του υποβληθέντος σχεδίου νόμου αλλά επιπλέον τονίζει με έμφαση ότι *‘διὰ τούτου θέλει ἐπέλθῃ ταχύτερα ἀνακάλυψις καὶ σύλληψις κακοποιῶν στοιχείων, ἅτινα ὑπὸ διαφόρους προφάσεις καταφεύγουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὅπως ἄλλως ὑπάρχει παρόμοια νομοθεσία καὶ εἰς ἄλλα Κράτη’*²⁰.

Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του σχεδίου νόμου, τον οποίο εισηγούνται ο Υπ. Εσωτερικών και πληρεξούσιος Ροδόπης Γεώργιος Κονδύλης και ο Υπ. Εξωτερικών και πληρεξούσιος Αθηνών-Πειραιώς Γεώργιος Ρούσος, αυτό που πρωτίστως επιζητείται είναι η *‘ρύθμισις τῆς θέσεως τῶν αλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι’*. Η έννοια της ‘θέσεως’ δεν είναι μόνο γεωγραφική αλλά είναι και **εργασιακή**, ποινική και αστική όπως θα ξεκαθαρίζει ο υπόψη νόμος αλλά και οι τροποποιήσεις που θα επέλθουν σύντομα. Σύμφωνα πάντα με την Εισηγητική έκθεση, η ρύθμιση της θέσης των αλλοδαπών στη χώρα ήταν αναγκαία για δύο πολύ σπουδαίους λόγους: **α)** χάριν του ίδιου του συμφέροντος των αλλοδαπών και **β)** χάριν του συμφέροντος της Πολιτείας.

Το συμφέρον των αλλοδαπών, οριζόταν όχι μόνο από τις υποχρεώσεις τους απέναντι στο κράτος αλλά και από τα δικαιώματα που θα έπρεπε να απολαμβάνουν, ιδίως δε να πλεονεκτούν έναντι εκείνων των αλλοδαπών που βρίσκονται στη χώρα αλλά δεν τηρούν τους ελληνικούς νόμους. Ο νόμος έτσι δημιουργεί ένα πλαίσιο κινήτρων προς νομιμοποίηση των εγκατεστημένων αλλοδαπών και προφανώς εισάγει το πρώτο σχετικό, από τα πολλά που θα ακολουθήσουν, **πρόγραμμα νομιμοποίησης**²¹.

²⁰ Προοίμιο της Έκθεσης της υπόψη Επιτροπής, την 03^η Δεκεμβρίου 1924 προς την «Δ' Συντακτικὴν τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσιν».

²¹ Αντίστοιχα προγράμματα νομιμοποίησης της διαμονής αλλοδαπών στη χώρα διατρέχουν όλη την ιστορία του θεσμικού πλαισίου της Μετανάστευσης. Αυτά είναι: **1)** ΠΔ 358 και 359/1997, **2)** ν. 2910/2001, άρθ. 66, **3)** ν.3013/2002, άρθ. 25, **4)** ν.3103/2003, άρθ. 23, **5)** ν. 3242/2004, άρθ. 25, **6)** ν.3274/2004, άρθ. 34, **7)** ν.3386/2005, άρθ. 91, παρ. 10 και 11, **8)**

Από την άλλη, το συμφέρον της Πολιτείας σύμφωνα με την Εισηγητική έκθεση ορίζεται αποκλειστικά στην ευχέρειά της να μπορεί να λαμβάνει όλα τα απαιτούμενα μέτρα κατά των αλλοδαπών που θα κριθούν **ανεπιθύμητοι**²² στη χώρα. Καθίσταται αμέσως προφανές ότι η πρωτόλεια αυτή απόπειρα ρύθμισης του αλλοδαπού πληθυσμού δεν στοχεύει ούτε ενδιαφέρεται στη ρύθμιση ζητημάτων άλλων (π.χ. ένταξη, εκπαίδευση, υγεία) πλην όσων άπτονται της δημόσιας τάξης και ασφάλειας και είναι κατά συνέπεια ένα ‘αστυνομικής’ αφητηρίας νομοθέτημα, κριτική εξάλλου που δέχτηκαν (Lochak, 1997) και τα δύο σχετικά γαλλικά διατάγματα της 02^{ης} και 20^{ης} Απριλίου 1917 τα οποία και αποτέλεσαν το νομικό πρότυπο του υπόψη νόμου, αντιγράφηκαν και σχεδόν αυτούσια εισήλθαν στην ελληνική έννομη τάξη, μαζί βεβαίως και με τον αγγλικό νόμο για τον περιορισμό των αλλοδαπών (Aliens Restriction Act) του 1919, όπως άντλησε τη θεσμική του καταγωγή από τους αντίστοιχους νόμους του 1905 και 1914.

2. Τα Νομοθετικά Διατάγματα των ετών 1926 – 1927

νόμος:	Ν.Δ. της 10^{ης} Μαρτίου 1926 (ΦΕΚ Α' 90/11-03-1926)
τίτλος:	«Περὶ ἐγκαταστάσεως καὶ κινήσεως ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀστυνομικοῦ ἐλέγχου, διαβατηρίων καὶ ἀπελάσεων καὶ ἐκτοπίσεων»
πολίτευμα:	Β' Ελληνική Δημοκρατία – Στρατιωτική Δικτατορία
Αρχηγός του κράτους:	Παύλος Κουντουριώτης
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Θεόδωρος Πάγκαλος
Θητεία της κυβέρνησης:	26/06/1925 – 19/07/1926 (388 ημέρες)

Εν τω μέσω ενός θυελλώδους πολιτικού περιβάλλοντος, το υπόψη Ν.Δ. καταργεί τον ν.3275/1925 καθώς και το Ν.Δ. της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 1925 που είχε επιφέρει τροποποιήσεις στον αρχικό νόμο, ωστόσο δεν θα τεθεί σε εφαρμογή μέχρι και την 17/06/1927. Σε 27 πλέον άρθρα και με την εμπειρία ενός έτους και 2 μηνών από την εφαρμογή του πρώτου νομοθετικού πλαισίου, το Ν.Δ. επιχειρεί να καλύψει ένα μεγαλύτερο εύρος ζητημάτων, διορθώνοντας παλιές διατάξεις και προσθέτοντας νέες, ακολουθώντας πάντως ως βασικό κορμό ανάπτυξης το εννοιολογικό και νομικό υπόβαθρο του ν.3275/1925 (μετά τις τροποποιήσεις του Ν.Δ. της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 1925) το οποίο εν πολλοίς παραμένει αμετάβλητο.

ν.3386/2005, άρθ. 44, **9**) ΚΥΑ 11702/2006 (ΦΕΚ Β' 892/12-07-2006), **10**) ν.3536/2007, **11**) ν.3448/2006, άρθ. 26, **12**) ΚΥΑ οικ.43574 (ΦΕΚ Β' 2360/20-09-2013), **13**) ν.4251/2014, άρθ. 19, **14**), ν.5038/2023, άρθ. 134, παρ. 5.

²² Ο όρος ‘ανεπιθύμητος’, (‘undesirable’ στην αγγλική γλώσσα), παραπέμπει άμεσα στον αγγλικό νόμο ‘Περί περιορισμού των αλλοδαπών’ του 1905 (Aliens Restriction Act).

Ως προς τον **εργασιακό βίο** των αλλοδαπών, εισάγονται νέες ρυθμίσεις σε σύγκριση με το προηγούμενο καθεστώς. Πιο συγκεκριμένα, επιτρέπεται η είσοδος αλλοδαπών για **εξάσκηση επαγγέλματος**, εφόσον όμως μόνο **α)** δεν απαγορεύεται από ειδικούς νόμους του κράτους και **β)** δεν απαγορεύεται από το κράτος προελεύσεως του αλλοδαπού, το ίδιο επάγγελμα να ασκείται από Έλληνες. Παρέχεται δε πρόβλεψη ώστε οι παραπάνω ρυθμίσεις να ισχύουν και σε όσους εγκατεστημένους αλλοδαπούς ήρθαν στην Ελλάδα μετά τον Σεπτέμβριο του 1922. Για την άσκηση του επαγγέλματος πάντως απαιτείται και άδεια της Διεύθυνσης Γενικής Ασφαλείας του Κράτους.

νόμος:	Ν.Δ. της 17^{ης} Ιουνίου 1927 (ΦΕΚ Α' 124/23-06-1927)
τίτλος:	«Περὶ κυρώσεως τοῦ ἀπὸ 10 Μαρτίου 1926 Ν. Διατάγματος «περὶ ἐγκαταστάσεως καὶ κινήσεως ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀστυνομικοῦ ἐλέγχου, διαβατηρίων καὶ ἀπελάσεων καὶ ἐκτοπίσεων»
πολίτευμα:	Β' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Πάυλος Κουντουριώτης
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Αλέξανδρος Ζαΐμης
Θητεία της κυβέρνησης:	04/12/1926 – 17/08/1927 (236 ημέρες)

Μεταξύ της δημοσίευσης του Ν.Δ. της 10^{ης} Μαρτίου 1926 και του Ν.Δ. της 17^{ης} Ιουνίου 1927 μεσολαβούν 4 κυβερνήσεις και ένα νέο Σύνταγμα. Πιο συγκεκριμένα, στην εξουσία πλέον βρίσκεται η 6^η (οικουμενική) κυβέρνηση του Αλέξανδρου Ζαΐμη η οποία διαδέχθηκε την κυβέρνηση του Θεόδωρου Πάγκαλου, την «κυβέρνηση ανδρεικέλων» του Αθανάσιου Ευταξία και εν συνεχεία την κυβέρνηση του Γεώργιου Κονδύλη, κατόπιν των εκλογών της 06^{ης} Νοεμβρίου 1926.

Ένα μήνα πριν τη διάλυσή της, στις 17 Ιουνίου 1927 και 15 μήνες μετά την αρχική του δημοσίευση, κυρώνεται με **σημαντικές τροποποιήσεις** το Ν.Δ. της 10^{ης} Μαρτίου 1926, το οποίο αποτελεί το πληρέστερο μεταναστευτικό νομοθέτημα από το 1925 και εξής με αλλαγές οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι **α)** η αντικατάσταση του όρου 'άποβίβασις' με αυτόν της 'είσοδου', εντάσσοντας έτσι και τα χερσαία σύνορα²³ ως σημεία διέλευσης αλλοδαπών (και όχι μόνο τα λιμάνια και τους σιδηροδρομικούς σταθμούς), **β)** η αύξηση κατά 3 έτη, από 15 σε 18 ετών, της ηλικίας υπαγωγής στις διατάξεις νόμου, **γ)** η αντικατάσταση του 'δελτίου ταυτότητας' με 'άδεια παραμονής' με ταυτόχρονη αλλαγή της διοικητικής υπόστασης και ισχύος του 'δελτίου ταυτότητας' και τέλος **δ)** η εφαρμογή του κανόνα της '**αμοιβαιότητας**' στο ζήτημα της ασκήσεως **επαγγέλματος**.

²³ Διατηρούνται επιφυλάξεις σχετικά με την αληθή βούληση του νομοθέτη να διακρίνει μεταξύ θαλάσσιας και χερσαίας εισόδου εξαρχής, δεδομένης της πολιτικής και νομοτεχνικής επιλογής να μεταφερθούν σχεδόν αυτούσια τα αγγλικά και γαλλικά νομοθετήματα στο ελληνικό δίκαιο (Βλ. όρο 'disembarkation' του Aliens Act του 1905).

Εφόσον συντρέξουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, οι αρχές εφοδιάζουν τον αλλοδαπό με ‘άδεια παραμονής’²⁴ η οποία έχει ισχύ τριών μηνών από την ημέρα εισόδου και μπορεί να παραταθεί η ισχύς της ή και να ανακληθεί, εάν συντρέξουν σχετικοί λόγοι.

Με το **άρθ. 13** εισάγεται ο κανόνας της ‘αμοιβαιότητας’, σύμφωνα με τον οποίο ‘*άπαγορεύεται εις τούς αλλοδαπούς νὰ ἐξασκήσωσιν ἐν Ἑλλάδι οἰονδήποτε ἐπάγγελμα ἢ νὰ ἀναλάβωσι πάσης φύσεως χειρωνακτικὴν ἐργασίαν, ἐὰν μὴ ᾧσιν ἐφοδιασμένοι προηγουμένως πρὸς τοῦτο δι’ ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν (...) ἐκδιδομένης ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀμοιβαιότητος*’²⁵.

3. Ο νόμος της «τετραετίας» Βενιζέλου

νόμος:	ν.4310/1929 (ΦΕΚ Α' 287/16-08-1929)
τίτλος:	«Περὶ ἐγκαταστάσεως καὶ κινήσεως αλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀστυνομικοῦ ἐλέγχου, διαβατηρίων καὶ ἀπελάσεων καὶ ἐκτοπίσεων»
πολίτευμα:	Β' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Παύλος Κουντουριώτης
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Ελευθέριος Βενιζέλος
Θητεία της κυβέρνησης:	07/06/1929 – 16/12/1929 (192 ημέρες)

Από τον Ιούνιο του 1929 ο Ελευθέριος Βενιζέλος βρίσκεται στην 6^η κατά σειρά κυβερνητική του θητεία, ανασχηματίζοντας την κυβέρνηση που είχε προκύψει από τις εκλογές της 19^{ης} Αυγούστου 1928 και με την οποία εισήχθη σε μια περίοδο που ονομάστηκε η «Κυβέρνηση της Τετραετίας» με πλούσια και βαρύνουσα νομοθετική παραγωγή.

Σε αυτό το πολιτικό πλαίσιο, τον Αύγουστο του 1929, γίνεται νόμος του κράτους το νομοθέτημα εκείνο που θα έμελλε να συνοδεύσει τη νεότερη και σύγχρονη διοικητική ιστορία του κράτους για **πάνω από 60 χρόνια**, ο ν.4310/1929, ο οποίος μέχρι το 1991 αποτελούσε το θεσμικό πλαίσιο για τη Μετανάστευση στην Ελλάδα²⁶. Σημειώνεται ότι από το 1925, οπότε και εμφανίζεται η πρωτόλεια μορφή του θεσμικού πλαισίου της Μετανάστευσης μέχρι και το 1929, εντός 5 ετών το θεσμικό πλαίσιο άλλαξε 3 φορές εν τω μέσω μάλιστα θυελλωδών πολιτικών αλλαγών (8 αλλαγές κυβερνήσεων). Από το 1929 μέχρι το 1991, εντός 62 ετών, η χώρα γνώρισε 75 κυβερνήσεις, έγινε μέλος υπερεθνικών

²⁴ Είναι η πρώτη χρήση του όρου στο θεσμικό πλαίσιο της Μετανάστευσης και υποθέτουμε ότι ακολουθώντας τα γαλλο-αγγλικά νομοθετικά πρότυπα, όπως τα γαλλικά διατάγματα του 1917 και τον αγγλικό νόμο του 1919, αποτελεί ευθεία μετάφραση του αγγλικού όρου ‘residence permit’.

²⁵ Ο ορισμός της ‘αμοιβαιότητος’ δίνεται στο ίδιο άρθρο.

²⁶ Ο ν.4310/1929 θα τροποποιηθεί μόλις δύο φορές μέχρι την οριστική κατάργησή του, το 1991, από το ν.5405/1932 (ΦΕΚ Α' 121/20-04-1932) και το ν.719/1948 (ΦΕΚ Α' 168/28-06-1948).

οργανισμών, μέλος της ΕΟΚ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέλος του ΟΗΕ, ωστόσο το θεσμικό πλαίσιο άλλαξε **μόλις 2 φορές**.

Το σχέδιο νόμου εισηγείται ο Υπ. Εσωτερικών και βουλευτής Κέρκυρας Κωνσταντίνος Ζαβιτσιάνος²⁷ κατά τη διάρκεια της 5^{ης} κυβέρνησης του Ελευθέριου Βενιζέλου (04/07/1928 – 07/06/1929), στις 22 Οκτωβρίου 1928 και αποτελεί ένα από τα ‘πρώτα μέτρα της Κυβερνήσεως’²⁸. Συζητείται στις 27/06/1929 και ψηφίζεται στις 17/07/1929.

Κατά την εισηγητική του ομιλία στη Βουλή, στις 22 Οκτωβρίου 1928²⁹ ο Κ. Ζαβιτσιάνος δηλώνει ενώπιον της Ολομέλειας ότι το νομοσχέδιο είναι ‘*προϊόν και ανάγκη της μεταπολεμικής περιόδου και σκοπεῖ μετὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς κρατικῆς ἀσφαλείας νὰ προστατεύσῃ καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐγχωρίου πληθυσμοῦ, τὸν ὁποῖον συναγωνίζονται οἱ ξένοι*’ ενώ συνεχίζει υποστηρίζοντας ότι ‘*τὸ νομοθέτημα δὲν εἶναι ἐχθρικὸν πρὸς τοὺς ἀλλοδαπούς καὶ προβλέπει τὴν εἴσοδον καὶ ἔξοδον αὐτῶν ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ “Ἕλληνας ἐργάτου”*’³⁰. Σε αυτές τις φράσεις εξαντλείται η εισηγήση για το υπόψη νομοσχέδιο, το οποίο, σημειωτέον, εισάγεται στη Βουλή κατά την πρώτη συνεδρίαση της Ολομέλειας μετά την εκλογή του Ελευθέριου Βενιζέλου στην εξουσία και τη συγκρότηση της Βουλής σε Σώμα, μέσα σε μια πολύ πυκνή συνεδρίαση κατά την οποία εισάγονται συνολικά 35 νομοσχέδια. Ακόμα και η ίδια η Εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου **δεν παρέχει περισσότερες πληροφορίες** αν και προσφέρεται για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο μισό αυτής αποτελεί αντιγραφή της Εισηγητικής Έκθεσης του ν.3275/1925³¹. Αν και έχουν παρέλθει τέσσερα χρόνια, δύο νομοθετικά και ένα προεδρικό διάταγμα, ο νομοθέτης του 1929 καταφεύγει και πάλι στην εισηγήση του 1925, αναφερόμενος στην επιρροή που άσκησε στη σύνταξη (και αυτού) του νομοθετήματος η αγγλική και γαλλική νομοθεσία. Κατά το υπόλοιπο μισό, η Εισηγητική έκθεση θέτει το πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου κατατίθεται το

²⁷ Ο Κωνσταντίνος Ζαβιτσιάνος, Υπ. Εσωτερικών του Ελευθέριου Βενιζέλου, εισηγητής του «Ιδιωνύμου» αλλά και του παρόντος νομοθετήματος για τη Μετανάστευση, θα αποτελέσει την κύρια εξαίρεση από την αντιβενιζελικής αφετηρίας στελέχωση της κυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά και θα διατελέσει αντιπρόεδρος και Υπ. Οικονομικών της (1936-1937) (Πλουμίδης, 2016: 28).

²⁸ Πρακτικόν Ενάξεως της Α' Συνόδου της Β' Βουλευτικής Περιόδου, σελ. 13, (17/10/1928 – 03/07/1929).

²⁹ ό.π., σελ.12

³⁰ Όπως και με το ν.3275/1925, το ελληνικό κράτος για άλλη μια φορά καταφεύγει στο γαλλικό θεσμικό πλαίσιο το οποίο όμως όπως προαναφέρθηκε φέρει πολλές δεκαετίες σχεδιασμού και εφαρμογής. Πιο συγκεκριμένα, η αναφορά του επισπεύδοντος Υπουργού στην ‘*ασφάλεια του Ἕλληνα ἐργάτη*’ παραπέμπει στο γαλλικό νόμο της 8^{ης} Αυγούστου 1893 με τίτλο ‘*Περὶ τῆς διαμονῆς των ἀλλοδαπῶν στη Γαλλία καὶ τῆς προστασίας τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας*’.

³¹ Ακόμα και τα τυπογραφικά λάθη της Εισηγητικής του 1925 έχουν μεταφερθεί αυτούσια στο νομοσχέδιο του 1929 (π.χ. «Alliens» αντί Aliens, αναφορά σε γαλλικό διάταγμα της 20^{ης} Απριλίου του 1917 ενώ το σωστό είναι της 21^{ης} Απριλίου του 1917).

νομοσχέδιο διατυπώνοντας εμμέσως πλην σαφώς την πλήρη αντίθεση του Εισηγητή στην ‘αστυνομική’ φιλοσοφία που χαρακτήριζε το νομοθέτημα του 1925.

Δυστυχώς ούτε τα πρακτικά της συζήτησης του σχεδίου νόμου αφήνουν το σύγχρονο αναγνώστη σοφότερο σχετικά με τις αληθινές προθέσεις και στάσεις της Πολιτείας καθώς όπως και στην περίπτωση του ν.3275/1925, έτσι και τώρα, ουδεμία συζήτηση διεξάγεται επί της ουσίας. Στην πράξη, η Ελλάδα από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και για 70 περίπου χρόνια, **ασκεί μεταναστευτική πολιτική χωρίς ποτέ η πολιτική αυτή να έχει συζητηθεί στο Ελληνικό Κοινοβούλιο**, όπως μαρτυρούν τα Πρακτικά των συνεδριάσεων.

Συνοψίζοντας, σε επίπεδο τουλάχιστον θεωρίας και πολιτικών προθέσεων και με βάση τα ελάχιστα ιστορικά τεκμήρια που είναι διαθέσιμα, ο νόμος του 1929 φαίνεται να αποτελεί μια δημοκρατικότερη στροφή προς την κατεύθυνση της μη κατ’ αρχήν ποινικοποίησης της ατομικής και συλλογικής υπόστασης των αλλοδαπών, βασιζόμενος ωστόσο στην καταστατική προϋπόθεση ότι **ο εργασιακός ανταγωνισμός βλέπει τους ημεδαπούς** οι οποίοι χρειάζονται νομική προστασία. Ενδεικτικό της εννοιολογικής και πολιτικής μεταστροφής δεν είναι μόνο η γλωσσική απομάκρυνση από τους αξιολογικά φορτισμένους προσδιοριστικούς χαρακτηρισμούς της Εισηγητικής Έκθεσης του 1925 αλλά και η ρητή δήλωση προθέσεων περί **ρύθμισης του εργασιακού πεδίου** στη χώρα.

Σχετικά με το **εργασιακό καθεστώς** των αλλοδαπών, καθίσταται απολύτως διακριτό το καθεστώς **διαμονής** με αυτό της **παροχής εργασίας**. Πιο συγκεκριμένα, παραμένει η διάκριση μεταξύ ελεύθερου επαγγέλματος και οποιασδήποτε άλλης εργασίας, με την αρμοδιότητα για τη χορήγηση άδειας σε κάθε περίπτωση να την έχει το Υπ. Εσωτερικών. Ιδίως για τις ‘*άδειες επαγγέλματος*’, συνεχίζει να ισχύει η **αρχή της αμοιβαιότητας**.

Ο νόμος εισάγει επίσης στο ίδιο άρθρο τον ορισμό της εργασίας κατά την έννοια των διατάξεών του, ο οποίος περιλαμβάνει απασχόληση κάθε είδους: **α)** σε εργοδότη με οποιαδήποτε αμοιβή καταβαλλομένη με οποιοδήποτε τρόπο, **β)** για λογαριασμό των κατόχων ή ιδιοκτητών των απαραίτητων εργαλείων της τέχνης ή της εργασίας τους (π.χ. λεμβοϋχοι, σωφέρ, 'καρραγωγείς', 'υποδηματοκαθαρισταί', κτλ), **γ)** ως πλανόδιοι πωλητές ή διανομείς οποιωνδήποτε αντικειμένων και τέλος **δ)** αυτοπρόσωπη απασχόληση σε φορτώσεις ή εκφορτώσεις ή μεταφοράς αντικειμένων από τη γη ή το νερό.

4. Οι (μόνο δύο) τροποποιήσεις του ν.4310/1929

Ο ν.4310/1929 θα εκτείνει την εφαρμογή του μέσα σε οκτώ δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, ωστόσο θα ανανεωθεί μόλις δύο φορές. Η πρώτη θα είναι με το ν.5405/1932, τρία χρόνια μετά την πρώτη του

εφαρμογή και επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου ενώ η δεύτερη θα είναι με το ν.719/1948, 29 χρόνια μετά την πρώτη του εφαρμογή, επί κυβερνήσεως Θεμιστοκλή Σοφούλη³².

νόμος:	ν.5405/1932 (ΦΕΚ Α' 112/20-04-1932)
τίτλος:	«Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου 4310 «περὶ ἐγκαταστάσεως καὶ κινήσεως ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι»
πολίτευμα:	Β' Ἑλληνικὴ Δημοκρατία
Ἀρχηγός του κράτους:	Ἀλέξανδρος Ζαΐμης
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Ελευθέριος Βενιζέλος
Θητεία της κυβέρνησης:	16/12/1929 – 26/05/1932 (893 ἡμέρες)

Ο ν.5405/1932 ρυθμίζει μια σειρά μάλλον ελασσόνων ζητημάτων (αύξηση τελών χαρτοσήμου, διαδικαστικές εγγυήσεις σχετικά με την κατοχή ληγμένων τίτλων, κτλ.) ενώ την ίδια ώρα προβαίνει σε μια σειρά αυστηροποιήσεων των ποινών **σε εργοδότες που απασχολούν αλλοδαπούς** μη εφοδιασμένους με την προβλεπόμενη άδεια επαγγέλματος ή εργασίας.

νόμος:	ν.719/1948 (ΦΕΚ Α' 168/28-06-1948)
τίτλος:	«Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου 4310 «περὶ ἐγκαταστάσεως καὶ κινήσεως ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ Ν.5405/1932 καὶ προσθήκης συναφῶν πρὸς τὸν ἔλεγχον κινήσεως τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν μεταφορικῶν μέσων διατάξεων»
πολίτευμα:	Βασιλευδόμενη Δημοκρατία
Ἀρχηγός του κράτους:	Παύλος Α'
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Θεμιστοκλής Σοφούλης
Θητεία της κυβέρνησης:	07/09/1947 – 18/11/1948 (438 ἡμέρες)

Η δεύτερη και τελευταία τροποποίηση του ν.4310/1929 επέρχεται 29 χρόνια μετά την εφαρμογή του, με τις διατάξεις του ν.719/1948. Σε αυτές εμπεριέχονται ακόμα αυστηρότερες και αναλυτικότερες ρυθμίσεις σχετικά με την παράνομη είσοδο και έξοδο αλλοδαπών από τη χώρα καθώς και κυρώσεις σε άτομα που υποβοηθούν τη συμπεριφορά αυτή.

5. Οι Αναγκαστικοί νόμοι του 1936

Το 1936 θεσμοθετούνται τέσσερις σημαντικές διοικητικές δομές στο ελληνικό κράτος που αφορούν μεταξύ άλλων και στη διαχείριση του **εργαζόμενου αλλοδαπού πληθυσμού**, ο Α.Ν. της 25^{ης} Ιανουαρίου 1936 (ΦΕΚ Α' 58/25-01-1936), «Περὶ συστάσεως Ὑπηρεσίας Ἀμύνης τοῦ Κράτους», ο

³² Με το Ν.Δ. 1109/1949 (ΦΕΚ Α' 234/30-09-1949), η εφαρμογή του νόμου επεκτείνεται και στη Γενική Διοίκηση Δωδεκανήσου.

A.N. 46/1936 (ΦΕΚ Α' 379/31-08-1936), «Περὶ συστάσεως Ὑφυπουργείου Ἐργασίας», ο Α.Ν. 320/1936 (ΦΕΚ Α' 498/10-11-1936), «Περὶ ὀργανικῶν τινῶν διατάξεων τοῦ Ὑφυπουργείου Δημοσίας Ἀσφαλείας» και ο Α.Ν. 376/1936 (ΦΕΚ Α' 546/18-12-1936) «Περὶ μέτρων ἀσφαλείας ὀχυρῶν θέσεων».

Με τον **Α.Ν. τῆς 25^{ης} Ἰανουαρίου 1936**³³ συστήνεται Ὑπηρεσία ὑπὸ τον τίτλο «*Ὑπηρεσία Ἀμύνης τοῦ Κράτους*» ἡ ὁποία σκοπὸ ἔχει τὴν *‘παρακολούθησιν τῶν εἰς βάρος τοῦ κράτους ἐνεργουμένων ξένων προπαγανδῶν, τὴν παρακολούθησιν τῆς κινήσεως καὶ ἐγκαταστάσεως τῶν ἀλλοδαπῶν ἐν τῇ χώρᾳ, τὴν συλλογὴν πληροφοριῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους καὶ τὴν ὑπόδειξιν τῶν ληπτέων σχετικῶν μέτρων’*³⁴. Με τον **Α.Ν. 46/1936**, συστήνεται Ὑφυπουργεῖο Ἐργασίας το ὁποῖο μεταξύ των ἄλλων αρμοδιοτήτων του ἔχει καὶ τὴν αρμοδιότητα **χορήγησις ἀδειᾶς ασκήσεως επαγγέλματος ἢ ἐργασίας ἀλλοδαπῶν**, *‘ἀναλόγως τῶν ἐν τῇ βιομηχανία, βιοτεχνία, ἐμπορία καὶ γενικῶς πάσης φύσεως ἐργασίας, ὑπαρχουσῶν ἀναγκῶν, καὶ ἢ παρακολούθησις τῆς ἐκτελέσεως τῶν διὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀλλοδαποῦ τεθέντων ὄρων’*. Με τον **Α.Ν. 320/1936**, ἡ προ δεκαμήνου συσταθεῖσα Ὑπηρεσία «Ἀμύνης τοῦ Κράτους» μετονομάζεται σε «Ὑπηρεσία Ἀλλοδαπῶν, περιέρχεται σὴν αρμοδιότητα τοῦ Ὑφυπουργείου Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ ἀποτελεῖ αὐτοτελὴ Διεύθυνση³⁵. Οἱ **ἀδειες ἐργασίας**³⁶ που προβλέπονται σὸ ἀρθ. 2 τοῦ Α.Ν. 46/1936 πλέον ἐκδίδονται μετὰ ἀπὸ σύμφωνη γνώμη τοῦ Ὑφυπουργείου Δημοσίας Ἀσφαλείας ἐνῶ οἱ ἀποφάσεις περὶ ἀπελάσεων ἀλλοδαπῶν ἀνάγονται σὴν διαχείριση τῆς Πολιτικῆς ἐξουσίας. Τέλος, με τον **Α.Ν. 376/1936** δημιουργοῦνται ‘Ἀμυντικὲς περιοχὲς’ καὶ ‘Ναυτικὰ ὀχυρά, αρμοδιότητος Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ Ὑπουργείου Ναυτικῶν ἀντίστοιχα, προκειμένου να ἐκτελεστοῦν *‘ἐργα ὀχυρώσεως’*. Οἱ περιοχὲς αὐτὲς χωρίζονται σὲ δύο ζώνες: **α)** σὴν ‘Ἀπαγορευμένη ζώνη’, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐπιτρέπεται μόνον ἡ κυκλοφορία στρατιωτικῶν που βρίσκονται σὲ ὑπηρεσία καὶ **β)** σὴν ‘Ἐπιτηρούμενη ζώνη’ σὴν ὁποία ἡ ἐγκατάσταση *‘ἀπαγορεύεται ἀπολύτως εἰς πάντα ἀλλοδαπὸν ἢ μὴ Ἕλληνα τὴν Ἐθνικότητα. Ἡ ἀπαγόρευσις δὲ αὐτὴ δύναται διὰ Β. Διατάγματος νὰ ἐκταθῇ καὶ ἐπὶ τῶν ἤδη ἐγκατεστημένων τοιούτων ἀλλοδαπῶν ἢ ἀλλογενῶν*³⁷.

³³ Το νομοθέτημα δε φέρει ἀριθμό.

³⁴ Ἐπρόκειτο γὰρ Ὑπηρεσία ἐπιφορτισμένη με τὴν ἀντικατασκοπεῖα καὶ τὴν παρακολούθησιν τῆς κομμουνιστικῆς κινήσεως, ὀργανωτῆς καὶ πρῶτος διευθυντῆς τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ὁ ἀντιστράτηγος Γεώργιος Φεσσόπουλος (Πλουμίδης, 2016: 30).

³⁵ Με τὸ **Β.Δ. τῆς 06^{ης} Σεπτεμβρίου 1954** καταργεῖται ἡ Γενικὴ Διεύθυνση Ἀλλοδαπῶν καὶ ἰδρύεται ὑπηρεσία που ὀνομάζεται «Διεύθυνση Ἀλλοδαπῶν» καὶ ἀποτελεῖ αὐτοτελὴ διεύθυνση πλέον τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν ἀλλὰ ἡ στελέχωση τῆς γίνεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ ἀστυνομικοὺς ὑπαλλήλους καὶ *‘κατώτερα ὀργανα τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων καὶ τῆς Χωροφυλακῆς’* (ἀρθ. 3).

³⁶ Σύμφωνα με τὰ ιδεῶδη τοῦ Μεταξικοῦ «Τρίτου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ», οἱ ξένοι πολιτισμοὶ ἀποτελοῦν συνθήκη ἀνεπιθύμητη ἐνῶ εὐνοεῖται ἡ ἀπόρριψη τῶν ξενότροπων ἠθῶν καὶ ἐθίμων (Πλουμίδης, 1994: 60), με ἐξαίρεση βεβαίως, ὅπως συμβαίνει μέχρι καὶ σήμερα καὶ καταγράφεται σὴν δεξιὰ καὶ ἀκροδεξιὰ ρητορικὴ, οἱ ξένοι αὐτοὶ πολιτισμοὶ νὰ μὴ εἶναι ἀπαραίτητοι γὰρ τὴν ὀικονομικὴ εὐμάρεια τῶν ἐπικριτῶν τους.

³⁷ Ἡ ὑπόψη ἐξοσιοδοτικὴ διάταξη βρῆκε ἐφαρμογὴ με τὸ **Β.Δ. τῆς 07^{ης}/09/1940** (ΦΕΚ Α' 291/12-09-1940).

6. ο Βασιλικό Διάταγμα του 1951

νόμος:	Β.Δ. της 22ας Σεπτεμβρίου 1951 (ΦΕΚ Α' 262/22-09-1951)
τίτλος:	«Περί ὀργανώσεως καὶ συνθέσεως τῶν ὑπηρεσιῶν Ἐπιλύσεως Ἑργατικῶν Διαφορῶν, Ἀδειῶν Ἑργασίας Ἀλλοδαπῶν καὶ Γραφείου Γενικοῦ Διευθυντοῦ»
πολίτευμα:	Βασιλευόμενη Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Παύλος ο Α'
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Σοφοκλής Βενιζέλος
Θητεία της κυβέρνησης:	03/11/1950 – 27/10/1951 (359 ημέρες)

Με το υπόψη Βασιλικό Διάταγμα ιδρύεται στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπ. Εργασίας η **Υπηρεσία Ἀδειας Ἑργασίας Ἀλλοδαπῶν** στην οποία ανήκουν οι εξής αρμοδιότητες: **α)** η έρευνα για την αναγκαιότητα ή μη εισόδου αλλοδαπών στη χώρα **προς απασχόληση** 'άντι μισθοῦ ἢ ἐπὶ κέρδει', **β)** η παρακολούθηση της ακριβούς τήρησης των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τα συμβόλαια, **γ)** η προστασία των αλλοδαπών έναντι 'δυστροπούντων ἐργοδοτῶν ἢ γραφείων', **δ)** η εξέταση των συνθηκών **μισθοδοσίας** και διαβίωσης των αλλοδαπών, **ε)** η απομάκρυνσή τους από την Ελλάδα μετά την εκπνοή των συμβολαίων τους ή η παράταση αυτών ανάλογα με τις τρέχουσες ανάγκες, **στ)** ο έλεγχος των ήδη **εργαζόμενων** στη χώρα αλλοδαπών και η ενδεχόμενη απομάκρυνσή τους, **ζ)** η **κατανομή** τους ανάλογα με τις ανάγκες του εμπορίου και της βιομηχανίας της χώρας, **η)** ο καθορισμός των προϋποθέσεων χορήγησης αδειών ίδρυσης γραφείων **μετάκλησης** αλλοδαπών καλλιτεχνών καθώς και η ρύθμιση του τρόπου εισόδου, παροχής εργασίας, κτλ, των καλλιτεχνών αυτών³⁸ καθώς και 'πᾶν θέμα ἔχον σχέσιν με τὴν ἐπὶ κέρδει ἢ ἀντὶ μισθοῦ ἀπασχόλησιν τῶν ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι'.

³⁸ Ειδικά για τους αλλοδαπούς καλλιτέχνες, εκδίδεται η **ΚΥΑ 76028/1954** (ΦΕΚ Β' 16/25-01-1954) η οποία εισάγει με εξαντλητικό τρόπο ειδικό καθεστώς παροχής εγγυήσεων (εγγυητικές επιστολές) από την πλευρά των εργοδοτών.

Ενότητα III: Η Μεταπολίτευση

1. Ο νόμος Μητσοτάκη του 1991

νόμος:	v.1975/1991 (Α' 184/04-12-1991)
τίτλος:	«Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Κωνσταντίνος Καραμανλής
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Κωνσταντίνος Μητσοτάκης
Θητεία της κυβέρνησης:	11/04/1990 – 12/10/1993 (1281 ημέρες)

Στις 09 Αυγούστου 1991, με κυβέρνηση το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας (υπό τη στήριξη της «Δημοκρατικής Ανανέωσης» του Κωστή Στεφανόπουλου, ελλείπει κοινοβουλευτικής αυτοδυναμίας) υπό την ηγεσία του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη και με τον Αντώνη Σαμαρά στο τιμόνι του Υπ. Εξωτερικών εισάγεται στη Βουλή ο ν. 1975/1991 «Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις». Στην Εισηγητική Έκθεση αναγνωρίζεται ότι το *‘υπό κρίση αντικείμενο χρήζει αντικατάστασης ώστε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στη σύγχρονη πραγματικότητα, όπου το θέμα των αλλοδαπών έχει αναχθεί σε πρόβλημα πρώτης σειράς για πολλές Ευρωπαϊκές χώρες’*.

Κατά το νομοθέτη, το πρόβλημα εντοπίζεται στη γεωγραφική θέση της χώρας και τα κοινωνικοπολιτικά συστήματα που επικρατούν στο γειτονικό της χώρο. Σύμφωνα με τη διατύπωση της Εισηγητικής Έκθεσης, *‘είναι σε όλους γνωστό ότι ο ελληνικός χώρος προσφέρεται σε πολλούς για να θέσουν πόδα στον ευρύτερο ευρωπαϊκό δυτικό χώρο ενώ η είσοδος της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες λειτούργησε ως παράγων αφύπνισης της επιθυμίας και του ενδιαφέροντος των αλλοδαπών τρίτων χωρών να μπορέσουν να εγκατασταθούν είτε στην Ελλάδα είτε σε κάποια άλλη χώρα της ΕΟΚ, μέσω αυτής. Ξαφνικά ο ελληνικός Χώρος άρχισε να κατακλύζεται από αλλοδαπούς, οι οποίοι εισερχόμενοι, παραμένοντες και εργαζόμενοι παράνομα δημιουργούν τεράστια κοινωνικά προβλήματα στο κράτος ενώ αναπόφευκτα τα δικά τους προβλήματα προσπαθούν να τα λύσουν επιδιδόμενοι στην εγκληματικότητα γενικά (ναρκωτικά, ληστείες, κλοπές, κλπ)’*.

Όπως έχει ήδη φανεί³⁹, η υπεισέλευση μιας ξενοφοβικής ρητορικής πολιτικής στο λεξιλόγιο της ελληνικής ζωής είναι βαθιά ριζωμένη και ξεκινά ήδη από τα μισά του 19^{ου} αιώνα. Το υπόψη σχέδιο

³⁹ Βλ. τη γνώμη που διατυπώθηκε στην Έκθεση της αρμόδιας κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών και Δημόσιας Ασφάλειας κατά την ψήφιση του ν.3275/1925, όπως παρουσιάστηκε στη σχετική ενότητα πιο πάνω. Η παλαιότερη ωστόσο «ξενοφοβική» αφητηρίας κοινοβουλευτική τοποθέτηση εντοπίζεται στη Συνεδρίαση ΙΗ (18) της Δευτέρας 18 Μαρτίου 1846 (σελ. 4/95).

νόμου παγιώνει την «αστυνομοκρατική» προσέγγιση στο φαινόμενο της μετανάστευσης και αποτελεί μέρος μιας γενικότερης προσέγγισης απέναντι στα αλλοδαπά πρόσωπα τα οποία βρίσκονται ή πρόκειται να βρεθούν στην Ελλάδα για **παροχή εργασίας**. Στα χρόνια που θα ακολουθήσουν, η ακραία ξενοφοβική ρητορική θα κυριαρχήσει. Το 2012, ο τ. Υπ. Δημόσιας Τάξης, Νίκος Δένδιας, δηλώνει: «*Η χώρα χάνεται. Από την κάθοδο των Δωριέων, 4000 χρόνια πριν, ουδέποτε η χώρα δεν δέχθηκε τόσο μεγάλης έκτασης εισβολή – πρόκειται για βόμβα στα θεμέλια της κοινωνίας και του κράτους*» (ΣΚΑΙ, 2012). Ένα χρόνο μετά, διά χειλέων του Πρωθυπουργού της χώρας, Αντώνη Σαμαρά, επιχειρείται συστηματικά μία εξίσωση του αριθμού των παρισταμένων αλλοδαπών στη χώρα με τον αριθμό των **συνολικών ανέργων** που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ, υπονοώντας εμμέσως πλην σαφώς ότι οι ημεδαποί πολίτες υφίστανται τις συνέπειες της ανεργίας επειδή τις δουλειές τις έχουν πάρει οι ξένοι (Ελληνική Δημοκρατία, Γραφείο Πρωθυπουργού, 2013 και ΤΟ ΒΗΜΑ, 2013). Ωστόσο στοιχεία τόσο από την ΕΛΣΤΑΤ όσο και τη Eurostat φαίνεται να δείχνουν ότι η έλευση **αλλοδαπών εργατικών χερών όχι μόνο οδήγησε σε δυναμική ανάπτυξη** της ελληνικής οικονομίας αλλά και ότι η κρίση μετά το 2008 έπληξε τους μετανάστες «*αρκετά περισσότερο απ' ό,τι τον ντόπιο πληθυσμό*» (Παπαστεργίου & Τάκου, 2019: 66).

Το φαινόμενο βεβαίως αυτό δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό. Ήδη από το 2007, δηλαδή επτά χρόνια πριν τη θέση σε ισχύ της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Εποχική Εργασία (Οδηγία 2014/36/ΕΕ), η έρευνα έχει εντοπίσει την επιλεκτική και πάντως «ιδιοσυγκρασιακή» αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου από τις χώρες της Ε.Ε., ανάλογα με τις εκάστοτε εργασιακές ανάγκες προς κάλυψη. Πρόκειται στην ουσία για την παροχή ενός θεσμικού μανδύα στη διακριτική μεταχείριση των αλλοδαπών, οι οποίοι διακρίνονται «*στους χρήσιμους, άρα στους πιο περιζήτητους και καλοδεχόμενους και όλους τους «Άλλους» οι οποίοι θεωρούνται ως πιθανή απειλή, ένα βάρος για το Κοινωνικό Κράτος και εχθροί της οικονομικής σταθερότητας και της κοινωνικής συνοχής της χώρας*» (Carrera, 2007: 09-10).

Συνοπτικά και σύμφωνα με την UNESCO (όπως παραδίδεται στο Νικολάου & Στεργίου, 2006: 280) η έξαρση της ξενοφοβίας μπορεί να εξηγηθεί **α)** είτε λόγω της αυξανόμενης διεθνοποίησης της αγοράς εργασίας κατά την μετα-αποικιακή περίοδο η οποία οδήγησε σε μεγάλες μεταναστεύσεις είτε **β)** από την παγκοσμιοποίηση και τις συνέπειες που επέφερε στα χαμηλά οικονομικά και εκπαιδευτικά στρώματα, με την ακροδεξιά ρητορική να χρησιμοποιείται ως πολιτική συσπείρωσης των οικονομικά και συνήθως πολιτισμικά και εκπαιδευτικά ασθενέστερων τάξεων (Κατσαρός, 2008: 21).

Η περίοδος αυτή, συν τοις άλλοις, προσδιορίζει την εκκίνηση μιας μακράς νομοθετικής περιόδου στη χώρα μας η οποία χαρακτηρίστηκε από την υποδειγματική **αβελτηρία** των κυβερνήσεων να δομήσουν κύκλους δημόσιας πολιτικής επί της εμφανέστατα διαφαινόμενης **πολυπολιτισμικής αναδιάρθρωσης** (Τσάκαλος, 2008: 17) που είχε αρχίσει να συντελείται στη χώρα ήδη με την κατάρρευση των

κομμουνιστικών καθεστώτων στα Βαλκάνια και τη μαζική είσοδο οικονομικών μεταναστών, γεγονότα τα οποία ένα διεισδυτικό πολιτικό αισθητήριο θα έπρεπε να είχε ήδη εντοπίσει τουλάχιστον από τα μισά της δεκαετίας του 1980 (Χατζηβασιλείου, 2001: 308 και εξής και Mazower, 2004: 345 και εξής), οπότε και άρχισαν να συντελούνται οι μεγάλες κοινωνικο-πολιτικές αλλαγές στη βαλκανική χερσόνησο.

Σε επίπεδο κοινωνικών αντιλήψεων και στάσεων της εποχής εκείνης, μονοπωλεί το ζήτημα της μαζικής εισροής Αλβανών⁴⁰ μεταναστών, το οποίο αντανακλάται χαρακτηριστικά στην ακόλουθη αναφορά του βουλευτή ΠΑΣΟΚ ν. Καστοριάς και τ. Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων, Φίλιππου Πετσάλνικου, από τη συζήτηση στην Ολομέλεια: *«Επί μήνες ερχόντουσαν χιλιάδες άτομα κοντοκουρεμένοι, "έν χρῶ κεκαρμένοι". Και νομίζαμε ότι ήταν στρατιώτες. Αργήσαμε να αντιληφθούμε ότι μάλλον περί άλλης κατηγορίας επρόκειτο. Και αυτά δεν είναι γνωστά; Αν δεν είναι γνωστά, τα καταθέτω. Πρόκειται μάλλον γι' αυτούς που ήταν στις φυλακές, κατάδικοι του κοινού ποινικού δικαίου, όχι πολιτικοί αντίπαλοι του καθεστώτος. Έχουν αδειάσει οι φυλακές - το ξέρετε και εσείς - και έχουν φύγει. (...)*».⁴¹

Σημαντικό ομοίως ιστορικό ενδιαφέρον φέρει και η παρακάτω δήλωση του Στέφανου Μάνου, Υπ. Οικονομικών της περιόδου, ο οποίος δηλώνει σε εφημερίδα της Δανίας: *«Είμαι ενθουσιασμένος με τους Αλβανούς. Πρόκειται, φυσικά, για παράνομη εργασία, αλλά αυτό αποτελεί προϋπόθεση για να μπορούν να προσφέρουν την εργασία τους σε χαμηλή τιμή. Δεν επιθυμούμε να τους εμποδίσουμε να έρχονται, αλλά ακόμα και να το επιθυμούσαμε, δεν θα μπορούσαμε»* (Ριζοσπάστης, 1996).

Από δημογραφική άποψη, η Αλβανία δεν άργησε να καταλάβει την πρώτη θέση ως χώρα εισερχομένων οικονομικών μεταναστών (θέση που διατηρεί μέχρι σήμερα) με το 58% του τότε αλλοδαπού πληθυσμού να αντιστοιχεί σε Αλβανούς, το 5% σε Βουλγάρους και το υπόλοιπο να κατανέμεται μεταξύ Γεωργιανών και Ρουμάνων (Cavounidis, 2006: 638).

Επιστρέφοντας στο νόμο και σε ό,τι αφορά στις ρυθμίσεις για τις **μετακλήσεις**, με το άρθ. 13 ορίζεται η διαδικασία χορήγησης και ανανέωσης **άδειας παραμονής για εργασία**. Πιο συγκεκριμένα, η είσοδος για εργασία επιτρέπεται κατόπιν **προέγκρισης** (του προάγγελου των σημερινών **μετακλήσεων**) και οδηγεί στη χορήγηση άδειας διαμονής ετήσιας διάρκειας που μπορεί να ανανεώνεται κατ' έτος και

⁴⁰ Δεν είναι αυτή πάντως η πρώτη φορά που Αλβανοί μετακινούνται στην Ελλάδα για εργασία. Κινήσεις έχουν καταγραφεί ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα όταν κατέρχονταν πεζή από τα βουνά για παροχή εποχικής εργασίας στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας (πιθανότατα στις περιοχές της Βέροιας, Νάουσας και Έδεσσας) και της γεωργίας, συνεχίζοντας ένα πατροπαράδοτο τότε έθιμο παροδικής απασχόλησης, γνωστό και ως «κουρμπέτ» (kurbet), και το οποίο αναπαράγεται συστηματικά στην αλβανική παράδοση (Baldwin-Edwards, 2004: 51 αλλά και King et al, 1998: 162).

⁴¹ Βλ. Πρακτικά της Βουλής, Ζ' Περίοδος, Σύνοδος Β', Συνεδρίαση ΣΤ', Τρίτη 15 Οκτωβρίου 1991, σελ. 198 των Πρακτικών.

μέχρι 5 έτη υπό προϋποθέσεις. Για την ανανέωση πέραν της 5ετίας απαιτείται αίτηση του αλλοδαπού και απόφαση του Υπ. Δημόσιας Τάξης **μετά από σύμφωνη γνώμη του Υπ. Εργασίας.**

Με το άρθ. 21 ορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας εργασίας σε αλλοδαπούς, με ρητή πρόβλεψη **κάλυψης κενών εργασιακών θέσεων** πρωτίστως από **ανέργους** από κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα της χώρας, προτιμωμένων των **ημεδαπών** και **κοινοτικών υπηκόων**, των **ομογενών** αλλά και των αλλοδαπών που έχουν χαρακτηριστεί ως **πρόσφυγες** και διαμένουν νόμιμα στο ελληνικό έδαφος.

Το άρθ. 22 προβλέπει τη **διαδικασία προέγκρισης εισόδου αλλοδαπού για εργασία**. Από αυτήν εξαιρείται⁴² το προσωπικό που ανήκει σε εταιρείες καθώς και σε επιχειρήσεις του αναπτυξιακού Ν.Δ. 2687/1953, αλλοδαποί τεχνικοί απασχολούμενοι σε βιομηχανίες ή μεταλλεία, αλλοδαποί αθλητές και οι πρόσφυγες. Με την παρ. 7, εισάγεται για πρώτη φορά **το θεσμικό πλαίσιο του προγραμματισμού παροχής ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής εξαρτημένης εργασίας** που χορηγούνται κατ' έτος σε αλλοδαπούς, κατά υπηκοότητα, επάγγελμα και χρονική διάρκεια. στις διάφορες περιοχές της Χώρας. Κατά το στάδιο της κατάρτισης της ανωτέρω απόφασης ο Υπουργός Εργασίας ζητά τις **έγγραφες προτάσεις α)** του **ΟΑΕΔ** και **β)** του συνδικαλιστικού οργάνου των εργαζομένων και των εργοδοτών.

2. Το πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1997

νόμος:	ΠΔ 358 & 359/1997 (ΦΕΚ Α' 240/28-11-1997)
τίτλος (ΠΔ 358):	«Προϋποθέσεις και διαδικασία, για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των Κρατών – Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
τίτλος (ΠΔ 359):	«Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε αλλοδαπούς»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Κώστας Σημίτης
Θητεία της κυβέρνησης:	25/09/1996 – 13/04/2000 (1297 ημέρες)

Η 2^η κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη, με τον ίδιο εκλεγμένο πλέον⁴³ πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ και νικητή των εθνικών εκλογών της 22^{ας} Σεπτεμβρίου 1996 και αφού έχει ήδη κυρώσει με το **ν.2482/1997** (ΦΕΚ Α' 73/16-05-1997) τη Συμφωνία **εποχιακής απασχόλησης** εργατικού δυναμικού μεταξύ Ελλάδας και

⁴² Βλ. και **ΚΥΑ 4803/13/9-α/1992** (ΦΕΚ Β' 397/19-06-1992), «Εξαιρέσεις αλλοδαπών από την υποχρέωση τήρησης της διαδικασίας προέγκρισης ή εφοδιασμού με άδεια εργασίας» και τις **ΚΥΑ 34527/1996** (ΦΕΚ Β' 984/30-10-1996), **ΚΥΑ 30261** (ΦΕΚ Β' 366/24-03-2000) και **ΚΥΑ 30300/2001** (ΦΕΚ Β' 198/01-03-2001) που τη συμπλήρωσαν.

⁴³ Στην πρώτη κυβερνητική του θητεία (22/01/1996 έως 25/09/1996), ο Κώστας Σημίτης ανέλαβε την πρωθυπουργία κατόπιν παραίτησης του ασθενούντος πρωθυπουργού, Ανδρέα Παπανδρέου.

Αλβανίας (επί της οποίας δομείται μέχρι σήμερα η εθνική στρατηγική **εποχιακών μετακλήσεων**) εισάγει το μεγαλύτερο πρόγραμμα νομιμοποίησης πολιτών τρίτων χωρών που πραγματοποιήθηκε ποτέ στην ελληνική διοίκηση.

Τα Προεδρικά Διατάγματα 358 και 359 του 1997 δημοσιεύονται στο ίδιο ΦΕΚ, εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του άρθ. 16, ν.2434/1996 και για περισσότερο από 3 χρόνια αποτελούσαν το νομικό εργαλείο της Διοίκησης για τη διαχείριση (καταγραφή και νομιμοποίηση) εκατοντάδων χιλιάδων υπηκόων τρίτων χωρών που έως τότε **εργάζονταν και διαβιούσαν παράνομα** στη χώρα. Συνολικά η δαπάνη που προϋπολογίζεται να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό για τα 5 τουλάχιστον οικονομικά έτη, σύμφωνα με τα προοίμια των διαταγμάτων, ανέρχεται σε πάνω από **5,5 δις δραχμές**⁴⁴.

Σε ό,τι αφορά στο πρώτο εκ των δύο νομοθετημάτων, το **ΠΔ 358/1997**⁴⁵, έχει ως σκοπό την «*καταγραφή των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα και είτε απασχολούνται είτε αναζητούν απασχόληση καθώς και την έναρξη της διαδικασίας που θα οδηγήσει στην νομιμοποίησή τους, υπό ορισμένες προϋποθέσεις*». Με το **άρθ. 2** ορίζονται η μέθοδος και τα μέσα καταγραφής των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, τίθεται προθεσμία πέντε μηνών (από 01/01/1998 έως 31/05/1998) στους υπαγόμενους στο ΠΔ αλλοδαπούς να εμφανιστούν στο πλησιέστερο γραφείο απασχόλησης του ΟΑΕΔ του τόπου διαμονής τους και να αιτηθούν χορήγηση Κάρτα Προσωρινής Άδειας σύμφωνα με το Διάταγμα της παρ. 5 του άρθ. 16, ν.2434/1996. Στον αλλοδαπό που υποβάλλει την παραπάνω αίτηση, ο ΟΑΕΔ χορηγεί έγγραφο πιστοποίησης της κατάθεσης αυτής, η οποία καλείται «Κάρτα Προσωρινής Άδειας Παραμονής», επέχει θέσης **προσωρινής άδειας εργασίας** και σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 3 του άρθ. 2 «*το εν λόγω έγγραφο υποχρεούται ο αλλοδαπός να φέρει συνεχώς μαζί του*».

Στο **άρθ. 3** ορίζονται οι **υποχρεώσεις των εργοδοτών**. Ανεξάρτητα από τη δήλωση του αλλοδαπού ως προς την απασχόλησή του, εργοδότες που απασχολούν παρανόμως διαμένοντες αλλοδαπούς οφείλουν και αυτοί να ενημερώσουν την υπηρεσία του ΟΑΕΔ, παράλειψη δε αυτής της υποχρέωσης δεν αποσείει τις εκ μέρους του έναντι του αλλοδαπού και των ασφαλιστικών ταμείων εργασιακές και κοινωνικοασφαλιστικές υποχρεώσεις, ως εάν η εργασία προερχόταν με βάση νόμιμη σύμβαση εργασίας.

Με το **άρθ. 4** ορίζονται τα **δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των αλλοδαπών**. Οι κάτοχοι Κάρτας Προσωρινής Άδειας Παραμονής απολαμβάνουν **τα ίδια εργασιακά δικαιώματα** και έχουν τις ίδιες

⁴⁴ Σχετικά με τη διαδικασία σύνταξης και οριστικοποίησης του σχεδίου του υπόψη Π.Δ., Βλ. τα αριθ. 510/1997 Πρακτικά Συνεδριάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας, Τμήμα Ε', της 22ας Οκτωβρίου 1997 ως προς τις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες νομικές και νομοτεχνικές επισημάνσεις του εισηγητή και Παρέδρου του ΣτΕ Ιωάννη Μαντζουράνη.

⁴⁵ Για τις τροποποιήσεις που δέχτηκε, Βλ. **ΠΔ 241/98**, άρθ. 73, ν.2676/1999, άρθ. 17, ν.2713/1999.

υποχρεώσεις με τον Έλληνα εργαζόμενο από πλευράς αμοιβής, όρων και συνθηκών εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των ασφαλιστικών του δικαιωμάτων και των λοιπών οικονομικών υποχρεώσεων και εισφορών. Τέλος, με το **άρθ. 5** παρέχεται η επί της ουσίας νομιμοποίηση που παρέχει το εν λόγω Π.Δ., καθώς με τις διατάξεις του **παύονται οι διώξεις** και κάθε είδους ποινικές και διοικητικές κυρώσεις που προέβλεπε το ισχύον τότε θεσμικό πλαίσιο του άρθ. 33, ν.1975/1991 ενώ τυχόν εκκρεμείς σχετικές διαδικασίες αναστέλλονται μέχρι πέρατος των προθεσμιών του Π.Δ.

Ως προς το δεύτερο νομοθέτημα, το **Π.Δ. 359/1997**, το οποίο ομοίως εκδίδεται κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων του άρθ. 16, ν.2434/1996, αυτό ρυθμίζει τα ζητήματα σχετικά με τη χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής διάρκειας. Σύμφωνα με το **άρθ. 1**, «σκοπός του παρόντος διατάγματος είναι η αντιμετώπιση του προβλήματος της **παράνομης οικονομικής μετανάστευσης** (...)». Οι διατάξεις του εφαρμόζονται μόνο σε εκείνους τους αλλοδαπούς που είναι ήδη εφοδιασμένοι με την Κάρτα Προσωρινής Άδειας Παραμονής ή έχουν αιτηθεί τη χορήγησή της.

3. Ο πρώτος σύγχρονος ελληνικός νόμος για τη Μετανάστευση

νόμος:	ν.2910/2001 (ΦΕΚ Α' 91/02-05-2001)
τίτλος:	«Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Κώστας Στεφανόπουλος
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Κώστας Σημίτης
Θητεία της κυβέρνησης:	13/04/2000 – 10/03/2004 (1430 ημέρες)

Ο ν.2910/2001 υπήρξε ο βραχυβιότερος νόμος για τη μετανάστευση της χώρας, με ισχύ 4 ετών (εξαιρουμένης της ισχύος του πρωτόλειου νομοθετήματος του Μεσοπολέμου, του ν.3725/1925 ο οποίος ίσχυσε για μόλις 2 χρόνια). Στην κυβέρνηση βρίσκεται το ΠΑΣΟΚ μετά τις εθνικές εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2000 με πρωθυπουργό τον Κώστα Σημίτη, Υπ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης την Βάσω Παπανδρέου και Υπ. Εξωτερικών τον Γιώργο Παπανδρέου.

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση, η αλλαγή του υφιστάμενου μέχρι τότε θεσμικού πλαισίου (δηλαδή του ν.1975/1991) επιβάλλεται όχι μόνο γιατί αυτό αποδείχτηκε *«απολύτως ανεπαρκές για την αντιμετώπιση του σημερινού αυξημένου μεταναστευτικού ρεύματος και των ζητημάτων που αυτό δημιουργεί»*. Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών, κατά το ίδιο κείμενο, αποδίδεται στην *«ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της χώρας και στη βελτίωση του εν γένει βιοτικού επιπέδου των πολιτών της»* αλλά και σε μια σειρά παραγόντων που αφορούν το καθεστώς διαβίωσης στις χώρες προέλευσης των μεταναστών, όπως *«οι τοπικές συρράξεις και οι εμφύλιοι πόλεμοι, η κακή οικονομική κατάσταση πολλών*

χωρών, η εξαθλίωση μεγάλων μαζών που στερούνται και τα πλέον απαραίτητα για την επιβίωσή τους, τα ανελεύθερα καθεστώτα τα οποία εξωθούν στη φυγή κύματα προσφύγων αλλά και η ελπίδα των αλλοδαπών ότι στην Ελλάδα μπορούν να καλύτερεύσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους».

Η φιλόδοξη στόχευση του νόμου, κατά την Αιτιολογική Έκθεση, είναι να «αντιμετωπιστεί το οξύ πρόβλημα παράνομης εισόδου και παραμονής αλλοδαπών εργαζομένων και μη (...) **μέσω μιας μακροπρόθεσμης μεταναστευτικής πολιτικής** (...) η οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζει συνολικά το φαινόμενο της μετανάστευσης (...) έτσι ώστε να δημιουργηθούν εκείνοι οι μηχανισμοί που θα είναι σε θέση να ελέγχουν τη ροή του μεταναστευτικού ρεύματος». Η ιστορική ωστόσο πραγματικότητα απέδειξε ότι ο υπόψη νόμος όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκε στις πραγματικές ανάγκες των μεταναστών και της ελληνικής κοινωνίας αλλά μάλλον δυσχέρανε την αντιμετώπισή του⁴⁶.

Σε γενικές γραμμές, το νομοσχέδιο συζητείται χωρίς αντεγκλήσεις και μάλιστα με εκπεφρασμένη βούληση της τότε πολιτικής ηγεσίας για εξεύρεση συναινετικών λύσεων στα ζητήματα που θίγει ενώ χαρακτηριστική κατά τη διάρκεια της συζήτησης είναι η τακτική υποβολή νομοτεχνικών βελτιώσεων οι οποίες συμπλέουν με τις παρατηρήσεις της Αντιπολίτευσης.

Ωστόσο κεφαλαιώδεις πολιτικές διαφωνίες εκφράστηκαν με τη διαδικασία νομιμοποίησης⁴⁷ των **παρانونως διαβιούντων αλλοδαπών**, όπως αυτή τελικά αυτή διατυπώθηκε **στο άρθρ. 66** του ψηφισμένου νομοσχεδίου, η οποία «*κρίθηκε αναγκαία για να αντιμετωπισθεί ένα έντονο κοινωνικό πρόβλημα στην Ελλάδα, δηλαδή το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός αλλοδαπών διαμένει παράνομα στην Ελλάδα, δεν συμμετέχει ισότιμα στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου με τους Έλληνες και*

⁴⁶ Δεκτικό ιδιαίτερης κριτικής είναι το γεγονός ότι ο **v.2910/2001** υπήρξε όχι μόνο αποσπασματικός και αποκομμένος από τη διεθνή και ευρωπαϊκή πρακτική που είχε ήδη διαμορφωθεί (Βλ. π.χ. εισήγηση του ειδικού αγορητή του ΚΚΕ, βουλευτή Μαγνησίας Νικολάου Γκατζή, σελ. 5909 των Πρακτικών της 13^{ης} Μαρτίου 2001) αλλά επιπλέον υπήρξε ένα νομοθέτημα το οποίο **απέτυχε να εναρμονιστεί** με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Δημόσιας Διοίκησης η οποία και εκ των πραγμάτων θα έφερε την ευθύνη και αρμοδιότητα εφαρμογής του, δηλαδή **με τον υπέρμετρο φόρτο** που ο νόμος αυτός θα επέβαλε **στους νεοσύστατους Καποδιστριακούς δήμους και κοινότητες**. Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο εκ μέρους της Συμπολίτευσης (βουλευτής Βοιωτίας του ΠΑΣΟΚ Αλέξανδρος Ακριβάκης, σελ. 5914 των Πρακτικών της 13^{ης} Μαρτίου 2001) όσο και εκ μέρους της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης (βουλευτής Λακωνίας της Νέας Δημοκρατίας Αθανάσιος Δαβάκης, σελ. 5896 των Πρακτικών της 13^{ης} Μαρτίου 2001) είχαν εκφραστεί αιτιολογημένες επιφυλάξεις οι οποίες όμως δεν έγιναν δεκτές. Ο τότε Υφ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Αθανάσιος Νάκος, στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την επί της αρχής συζήτηση του νομοσχεδίου του μετέπειτα **v.3386/2005**, στις 02 Αυγούστου 2005 (σελ. 692 Πρακτικών της Βουλής), τονίζει χαρακτηριστικά: «*Όταν το Μάρτιο του 2004 αναλάβαμε το Υπ. Εσωτερικών βρεθήκαμε αντιμετώπι με μια τραγική πραγματικότητα. Οι υπηρεσίες που διαχειρίζονταν τις άδειες διαμονής των αλλοδαπών είχαν σχεδόν καταρρεύσει, αδυνατώντας να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους. Αρκεί να σας αναφέρω ότι η Περιφέρεια Αττικής είχε να διαχειριστεί 220.000 αιτήσεις αδειών διαμονής, χωρίς αριθμούς πρωτοκόλλου, εκτός αρχείου, ατάκτως εριμμένες σε διαδρόμους και αποθήκες. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι υπάλληλοι για να πάνε από το ένα γραφείο στο άλλο περπατούσαν πάνω στους φακέλους».*

⁴⁷ Σύμφωνα με αναφορά στην εισήγηση του βουλευτή ΠΑΣΟΚ Β' Πειραιά, Γρηγόρη Νιώτη, κατά την επί της αρχής συζήτηση του νομοσχεδίου του μετέπειτα **v.3386/2005** την 02^η Αυγούστου 2005 (Βλ. Πρακτικά της Βουλής, σελ. 700), με τις διαδικασίες που προέβλεπε ο **v.2910/2001** τελικός **νομιμοποιήθηκαν 370.000 υπήκοοι τρίτων χωρών**.

τους νόμιμους αλλοδαπούς και αυτό δημιουργεί πολλαπλές παρενέργειες»⁴⁸. Δυστυχώς η υπόψη διαπίστωση θα μπορούσε να ερμηνευθεί μόνο ως περίτρανη ομολογία αποτυχίας των προ τετραετίας θεσπισθέντων προγραμμάτων νομιμοποίησης (ΠΔ 358 & 359).

Σύμφωνα με τον βουλευτή Ρεθύμνου Ν. Δημοκρατίας Ιωάννη Κεφαλογιάννη⁴⁹, «ο αριθμός των λαθρομεταναστών ανέρχεται στο 1.200.000» προκαλώντας κίνδυνο «αλλοίωσης του πληθυσμού της Ελλάδας» ενώ το υπόψη άρθρο «δημιουργεί προϋποθέσεις πάρα πολύ επικίνδυνες για τη χώρα». Επιπλέον επεσήμανε: «Εάν δημιουργήθηκε ξενοφοβία στη χώρα μας, κυρία Υπουργέ, είναι διότι αυτός ο αριθμός των λαθρομεταναστών έχει προβεί σε **πράξεις εγκληματικές**, που αδιαμφισβήτητα φοβίζουν κυρίως την ελληνική περιφέρεια. Και εδώ υπάρχει ο κίνδυνος η ξενοφοβία να μετατραπεί σε ρατσισμό».

Στον ίδιο ή και οξύτερο τόνο βρίσκεται και ο βουλευτής Σερρών της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, Ευγένιος Χαϊτίδης. Ενδεικτικά αναφέρει: «Το νομοσχέδιο χωρίς σοβαρές και διασφαλισμένες προϋποθέσεις νομιμοποιεί τον καθένα ο οποίος **εξευτελίζοντας κάθε έννοια εννόμου τάξεως** στην Ελλάδα, μπαινοβγαίνει και θα συνεχίσει να μπαινοβγαίνει σ' αυτό το κράτος. (...) 'Κύριος οίδε' τι θα γίνει στην Ελλάδα, όπου περίπου επτακόσιες έως οκτακόσιες χιλιάδες –δεν ξέρουμε και πόσοι είναι– οργανωμένοι Αλβανοί, σας πληροφορώ, σε ομάδες **θα αποτελέσουν την προφυλακή** για τις όποιες **αποσταθεροποιητικές** ενέργειες μέσα στη χώρα μας. (...) Όταν εσείς νομιμοποιείτε αυτόματα ένα εκατομμύριο ή περισσότερους μετανάστες έχετε μετρήσει εάν αυτοί **θα βρουν τις αντίστοιχες θέσεις εργασίας**; Διότι δεν πρόκειται γι' αυτούς οι οποίοι θα έρθουν. Πρόκειται για αυτούς οι οποίοι βρίσκονται σήμερα στη χώρα (...) Επομένως **θα υπάρξει πρόβλημα στους Έλληνες**, οι οποίοι θα συναγωνίζονται και θα συνωθούνται με κάποιους άλλους, για τις ολιγότερες, απ' ό,τι είναι σε αριθμό οι ενδιαφερόμενοι, θέσεις εργασίας».

Σύμφωνα τέλος με τον εισηγητή της Ν. Δημοκρατίας, βουλευτή Λακωνίας Αθανάσιο Δαβάκη⁵⁰, «Η χαλάρωση των διαδικασιών και των κριτηρίων **απόκτησης της άδειας εργασίας** και παραμονής από τους ευρισκόμενους στην Ελλάδα παράνομους μετανάστες καθώς και η θεσπισθείσα, πολύ ασφκτική, προθεσμία των δύο μηνών θα οδηγήσει σε μία ταυτόχρονη υποβολή δεκάδων και χιλιάδων ή εκατοντάδων αιτήσεων θα έλεγα, οι οποίες δεν ξέρω κατά πόσον θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν το συγκεκριμένο, το υπάρχον σύστημα του ΟΑΕΔ κυρίως. Πιστεύω εν τέλει ότι όλη αυτή η διαδικασία η οποία θα βραχυκυκλωθεί με τις χιλιάδες αιτήσεις νομιμοποίησης, θα βραχυκυκλώσει ακόμη περισσότερο την

⁴⁸ σελ. 6343 Πρακτικών της Βουλής της 27^{ης} Μαρτίου 2001, εισηγητής πλειοψηφίας βουλευτής ΠΑΣΟΚ Ν. Θεσσαλονίκης, Θεοχάρης Τσιόκας.

⁴⁹ σελ. 5916 Πρακτικών της Βουλής της 13^{ης} Μαρτίου 2001.

⁵⁰ σελ. 6345, Πρακτικά της Βουλής της 27^{ης} Μαρτίου 2001.

κατάσταση και θα δημιουργήσει στη χώρα μας ένα νέο ρεύμα μεταναστών, που δεν γνωρίζουμε πού θα οδηγήσει».

Με το άρθ. 6 ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη διέλευση των αλλοδαπών ενώ με το άρθ. 7 ρυθμίζονται ζητήματα άρνησης εισόδου. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με την παρ. 1, «Ο πρόξενος μπορεί να αρνηθεί, χωρίς αιτιολογία, τη χορήγηση θεώρησης εισόδου», ρύθμιση⁵¹ η οποία δημιούργησε σημαντικές αντιδράσεις κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου, με την Κυβέρνηση και την Αξιωματική Αντιπολίτευση να συμφωνούν ότι η ρύθμιση αυτή αφορά στην άσκηση ‘*imperium*’, δηλαδή στην άσκηση ‘κυριαρχικού δικαιώματος’ της χώρας⁵².

Το κεφ. Ε’ καλύπτει ζητήματα εισόδου και παραμονής αλλοδαπών για **παροχή εξαρτημένης εργασίας** και αποτελείται από τα άρθ. 19 έως 24. Με την παρ.1, άρθ. 19, η είσοδος του αλλοδαπού στην Ελλάδα συναρτάται από την **προηγούμενη χορήγηση άδειας εργασίας από το νομάρχη**. Με την παρ. 2 ανατίθεται στον ΟΑΕΔ η υποχρέωση κατάρτισης έκθεσης, το τελευταίο τρίμηνο κάθε έτους, στην οποία καταχωρούνται **οι υπάρχουσες ανάγκες σε εργατικό δυναμικό** στην επικράτεια και οι κενές θέσεις εργασίας κατά ειδικότητα και περιφέρεια που μπορεί να καλυφθούν από αλλοδαπούς. Με βάση αυτή την έκθεση εκδίδεται ΚΥΑ η οποία **καθορίζει τον ανώτατο αριθμό αδειών εργασίας που χορηγούνται κάθε έτος σε αλλοδαπούς**. Στην παρ. 4 ορίζεται ότι ο εργοδότης που επιθυμεί να προσλάβει προσωπικό με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης επιλέγοντας από την ονομαστική κατάσταση που προβλέπει η παρ. 3. Η άδεια εργασίας⁵³, χορηγείται για ένα έτος και ανανεώνεται κάθε φορά για ισόχρονο διάστημα. Συναφώς, με το άρθ. 24 εισάγεται για πρώτη φορά **ο θεσμός της εποχιακής εργασίας** και ως τέτοια ορίζεται η απασχόληση του αλλοδαπού στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα μέχρι 6 συνολικά μήνες ανά ημερολογιακό έτος «σε τομέα δραστηριότητας που συναρτάται με τον ρυθμό των εποχών» και με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου.

⁵¹ Με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, οι σχετικές αποφάσεις οφείλουν να είναι αιτιολογημένες, ενώ για συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών τρίτων χωρών καθιερύεται υποχρέωση παροχής ειδικής αιτιολογίας (άρθ. 7, παρ. 4, ν.5038/2023).

⁵² Βλ. ενδεικτικά τη συζήτηση της 13^{ης} Μαρτίου 2001, σσ. 5894, 5910, 5913, 5914 και 5918 (τοποθέτηση υφ. Εσωτερικών Λεωνίδα Τζανάη).

⁵³ Σημειώνεται ότι η άδεια εργασίας και η άδεια παραμονής είναι ακόμη δύο διακριτές διοικητικές διαδικασίες.

4. Ο νόμος «Παυλόπουλου» του 2005

νόμος:	ν.3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212/23-08-2005)
τίτλος:	«Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Κωστής Στεφανόπουλος
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Κώστας Καραμανλής
Θητεία της κυβέρνησης:	10/03/2004 – 19/09/2007 (1280 ημέρες)

Ο ν.3386/2005 εισέρχεται στη δημόσιο βίο της χώρας σε μια χρονική περίοδο κατά την οποία στην Ευρώπη έχει ανοίξει ένας διάλογος για την επανενεργοποίηση προγραμμάτων προσωρινής απασχόλησης πολιτών τρίτων χωρών σε διάφορους τομείς παραγωγής⁵⁴, με έναν από τους κύριους λόγους να είναι η αναπόφευκτη παραδοχή ότι η οικονομική μετανάστευση για λόγους εργασίας είναι τόσο ισχυρός παράγων προσέλκυσης που «οι συνοριακοί έλεγχοι όχι μόνο δεν θα καταφέρουν να αποτρέψουν αλλά στην ουσία θα ευνοήσουν την παράτυπη διεξαγωγή της» (Castles, 2006: 10). Πράγματι, κατά το πρώτο έτος εφαρμογής του νόμου, η ελληνική πολιτεία προγραμματίζει συνολικά την κάλυψη **60.268** πανελλαδικών θέσεων με μετάκληση εξαρτημένης (8.826) και εποχικής (51.442) εργασίας από **μόλις 295** που είχαν προγραμματιστεί το 2000, αριθμός που μέχρι και πριν τη θέση σε ισχύ του επόμενου θεσμικού πλαισίου, του ν.4251/2014, θα έβαινε μειούμενος⁵⁵.

Σύμφωνα με την Αιτιολογική του Έκθεσης, το πραγματολογικό υπόβαθρο στη βάση του οποίου οικοδομείται η νέα μεταναστευτική πολιτική της χώρας συνεχίζει να είναι, όπως και στις σχετικές διατυπώσεις του ν.2910/2001, «η μετατροπή της Ελλάδας από το 1990 σε χώρα υποδοχής μεταναστών και μάλιστα εμφανίζεται να έχει τον μεγαλύτερο αναλογικά αριθμό μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Στην Έκθεση αυτή διατυπώνεται η πρόθεση της Κυβέρνησης «να καλύψει κενά και παραλείψεις τουλάχιστον μιας δεκαετίας, αναλαμβάνοντας στρατηγική πρωτοβουλία ως προς τη διαχείριση της μεταναστευτικής ροής» υπό το φως των Ευρωπαϊκών εξελίξεων αλλά και της κτηθείσας εμπειρίας από την εφαρμογή του ν.2910/2001 ενώ επιχειρεί μια συνοπτική ανασκόπηση των προηγούμενων θεσμικών πλαισίων, δηλ. του ν.1975/1991, των ΠΔ 358-359/1997 καθώς και του ν.2910/2001.

Επί της ουσίας, ο **ν.3386/2005** αποτέλεσε σαφώς τομή στη διαχείριση της νόμιμης κυρίως μετανάστευσης στη χώρα μας εκσυγχρονίζοντας το θεσμικό πλαίσιο και εντάσσοντάς το για πρώτη

⁵⁴ Τα σχετικά προγράμματα που κατά καιρούς είχαν δημιουργήσει διάφορες ευρωπαϊκές χώρες στα πλαίσια της ανοικοδόμησής τους μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν πλέον διακοπεί έως το 1974 με αφορμή την πετρελαϊκή κρίση του 1973 και την οξεία οικονομική επιβράδυνση που επέφερε (Castles, 2006: 3).

⁵⁵ Βλ. σχετικά τον Πίνακα Εθνικού Προγραμματισμού Μετακλήσεων 1995-2025 στο Παράρτημα.

φορά και με τέτοιο τρόπο στις ευρύτερες, τρέχουσες ευρωπαϊκές⁵⁶ και διεθνείς εξελίξεις. Ο μεγάλος ωστόσο αριθμός εξουσιοδοτικών του διατάξεων (43 ΥΑ, ΚΥΑ και ΠΔ συνολικά⁵⁷) σε συνδυασμό με την έκδοση εκατοντάδων ερμηνευτικών εγκυκλιών οδηγιών καθώς και τη συνέχιση του καθεστώτος που είχε εισαγάγει ο ν.2910/2001 σχετικά με την **εμπλοκή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης** στην παραλαβή των αιτήσεων των αλλοδαπών και την εν συνεχεία αποστολή τους στην πρώην Περιφέρεια, μεταξύ άλλων, δημιούργησε νέα προβλήματα, καθυστερήσεις στην εξέταση των αιτημάτων και μεγάλη δυσαρμονία μεταξύ της λεγόμενης πραγματικής ‘βούλησης του νομοθέτη’ και της επί του πρακτέου εφαρμογής αυτής, εκ μέρους των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών που κλήθηκαν να διαχειριστούν το νέο πλαίσιο. Συνολικά, κατά τα 9 έτη εφαρμογής του, μέχρι τη δημοσίευση του επόμενου θεσμικού πλαισίου, του ν.4251/2014, εκδόθηκαν πάνω από 500 έγγραφα (βλ. Παράρτημα) είτε με τη μορφή τροποποιητικών διατάξεων σε νόμους, είτε με τη μορφή εφαρμοστικών αποφάσεων είτε οδηγιών του Υπουργείου προς τις Υπηρεσίες, δημιουργώντας σοβαρά εμπόδια στην ομαλότητα της διοικητικής διαδικασίας.

Η συζήτηση του νομοσχεδίου στην Ολομέλεια ξεκινά στις 02 Αυγούστου 2005⁵⁸ με μόνη συζήτηση επί της αρχής, επί των άρθρων και του συνόλου του σχεδίου νόμου. Ήδη από την αρχική τοποθέτηση του εισηγητή της Νέας Δημοκρατίας, βουλευτή Αρκαδίας Ανδρέα Λυκουρέντζου διαφαίνεται μια σαφής μεταστροφή της ελληνικής πολιτείας στον τρόπο, το ύφος αλλά και την ουσία με την οποία επιθυμεί πλέον να αντιμετωπίσει το μεταναστευτικό φαινόμενο στη χώρα. Για πρώτη φορά σε Εισηγητική Έκθεση νομοσχεδίου για τη μετανάστευση, κυρίαρχη ρητορική επιλογή του αρμόδιου Υπουργείου, επιλογή η οποία βεβαίως επιβεβαιώνεται και στη νομοθετική πράξη, δεν είναι η μάλλον ασφαλής καταφυγή στη φοβική ανάλυση του σχήματος «λαθρομετανάστευση-ξеноφοβία-ασφάλεια συνόρων-δικαιώματα ημεδαπών» αλλά αντίθετα μια έμπρακτη απόπειρα δημιουργίας ενός νέου,

---

⁵⁶ Σύμφωνα με την εισήγηση του Υφ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Αθανάσιου Νάκου, στην Ολομέλεια της Βουλής κατά την επί της αρχής συζήτηση του νομοσχεδίου του μετέπειτα ν.3386/2005 (σελ. 693 Πρακτικών της Βουλής της 02ας Αυγούστου 2005), «*βασικό χαρακτηριστικό του σχεδίου νόμου είναι ότι εναρμονίζεται με τις βασικές παραμέτρους έξι Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που η προθεσμία ενσωμάτωσής τους λήγει τον επόμενο χρόνο*».

⁵⁷ Το επόμενο θεσμικό πλαίσιο, αυτό του **ν.4251/2014**, αν και θα περιβληθεί τον τύπο του «Κώδικα» προκειμένου να οδηγήσει σε ομαδοποιήσεις διάσπαρτων διατάξεων αλλά και να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των πολλών εξουσιοδοτικών διατάξεων του ν.3386/2005, θα προβλέπει τελικά **49** εξουσιοδοτικές διατάξεις, δηλαδή **6 περισσότερες**.

⁵⁸ Πρακτικά της Βουλής της 02ας Αυγούστου 2005, σελ. 647 κ.ε.

ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου που επιθυμεί να εμφορείται από τα ιδανικά⁵⁹ της κοινωνικής αλληλεγγύης, της ισονομίας, μιας ευρωπαϊκής χώρας ίσων ευκαιριών για όλους⁶⁰.

Παρόλαυτα, η θλιβερή πρακτική του παρελθόντος, το να συζητούνται δηλαδή στη Βουλή νομοθετήματα για τη Μετανάστευση **σε άδεια έδρανα και τα οποία ούτε οι ίδιοι οι εισηγητές των κομμάτων δεν φαίνεται να καταλαβαίνουν**, συνεχίζεται. Χαρακτηριστική είναι η εισαγωγική τοποθέτηση του εισηγητή της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, βουλευτή ΠΑΣΟΚ ν. Κοζάνης, Ιωάννη Βλατή⁶¹: *«Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, πράγματι συμφωνώ με τον αγαπητό συνάδελφο κ. Λυκουρέντζο ότι υπάρχουν πάρα πολλοί μετανάστες πλέον στην Ελλάδα, οι οποίοι επιθυμούν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια. Το πρόβλημα είναι ότι και αυτό εδώ το νομοσχέδιο που συζητάμε σήμερα όχι μόνο δεν τους βοηθάει να γίνουν Έλληνες πολίτες αντίθετα τους παρεμποδίζει»*.

Η ποιότητα του νομοθετικού έργου και ελέγχου αντανακλά **ουσιώδη προβλήματα του κύκλου δημόσιας πολιτικής**, προβλήματα κατανόησης, συντονισμού και αξιολόγησης της διαδικασίας, τα οποία παραμένοντας χωρίς θεραπεία μεταλαμπαδεύονται όχι μόνο στις επόμενες νομοθετικές πρωτοβουλίες αλλά κυρίως, διαστρεβλώνουν το επίπεδο κατανόησης της κοινής γνώμης και κατά συνέπεια δυσχεραίνουν την αποδοχή και εφαρμογή των εκάστοτε νομοθετημάτων.

Τα θέματα **μετακλήσεων** ρυθμίζονται με το κεφ. Ε' που αποτελείται από τα άρθ. 14 έως 23. Ειδικότερα, το έργο της κατάρτισης έκθεσης⁶² στην οποία καταχωρούνται οι υφιστάμενες ανάγκες σε εργατικό δυναμικό στην Περιφέρεια και οι κενές θέσεις εργασίας ανά ειδικότητα, νομό και διάρκεια απασχόλησης που μπορεί να καλυφθούν από υπηκόους τρίτης χώρας ανατίθεται αντί του ΟΑΕΔ (νυν ΔΥΠΑ) σε Επιτροπή που συνιστάται στην έδρα κάθε Περιφέρειας. Σημαντική αλλαγή που εισάγεται

⁵⁹ Χαρακτηριστικά, ο επισπευδών Υπ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Προκόπης Παυλόπουλος αναφέρει: *«Η πορεία των πολιτισμών είναι πορεία η οποία διαγράφεται μέσα από τη μίξη τους, μέσα από τη δυνατότητά τους να μοιιάζονται και να παράγουν καινούριες μορφές, καινούριες προεκτάσεις. Και ο ελληνικός πολιτισμός απέδειξε στην πορεία του χρόνου ότι κατάφερε όχι μόνο να επιβιώσει αλλά πολύ περισσότερο να αποτελέσει παράδειγμα, γιατί ήταν εκείνος, ο οποίος και μοιιάστηκε και πλουτίστηκε από άλλους πολιτισμούς. Και τέτοιες ακριβώς είναι οι συνθήκες μέσα από τις οποίες μπορούμε να αντιμετωπίσουμε και τη σύγχρονη μετανάστευση»* (σελ. 666 Πρακτικών της Βουλής της 02ας Αυγούστου 2005).

⁶⁰ Η μεταστροφή της ελληνικής πολιτείας δεν θα πρέπει να μείνει ωστόσο ασυσχέτιστη με την για πρώτη φορά, ρητή παραδοχή πλευρών του ελληνικού Κοινοβουλίου ότι *«ολόκληροι κλάδοι της οικονομίας θα οδηγούνταν σε παρακμή αν έλειπαν οι μετανάστες γεγονός που καθιστά συμφέρουσα για την Ελλάδα και την οικονομία της την παρουσία μεταναστών»* (εισήγηση Στέφανου Μάνου [ο οποίος εκείνη την κοινοβουλευτική περίοδο είναι βουλευτής Επικρατείας του ΠΑΣΟΚ], σελ. 659 των Πρακτικών της 02ας Αυγούστου 2005 ή ότι *«σύμφωνα με τις εκθέσεις του ΟΗΕ ο μόνος τρόπος για να ξεπεραστούν τα προβλήματα της δημογραφικής γήρανσης και να ξεπεραστεί το πρόβλημα που υπάρχει στο συνταξιοδοτικό σύστημα είναι η εισροή οικονομικών μεταναστών»* (εισήγηση Παναγιώτη Σγουριδή, σελ. 658).

⁶¹ Βλ. Πρακτικά της Βουλής της 02ας Αυγούστου 2005, σελ. 652.

⁶² Βλ. **Εγκ. 34/2008** και εγγρ. αρ.πρωτ. 2860/16-02-2006, αρ. πρωτ. οικ.1912/02-02-2006 ΥΠΕΣ. Βλ. επίσης **ΚΥΑ οικ. 12311/2008** (ΦΕΚ Β' 1063/09-06-2008), *«Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παρ. 3, άρθ. 14, ν.3386/2005 καθώς και των ειδικότερων όρων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία υπηκόων τρίτων χωρών»* καθώς και τις **ΚΥΑ οικ. 27846/2008** (ΦΕΚ Β' 2608/23-12-2008), **ΚΥΑ οικ.17590/2009** (ΦΕΚ Β' 1423/16-07-2009), **ΚΥΑ οικ.12514/2011** (ΦΕΚ Β' 826/12-05-2011) και **ΚΥΑ 66881/2013** (ΦΕΚ Β' 3300/24-12-2013) που την τροποποίησαν.

με το άρθ. 14 είναι η υποχρέωση εκ μέρους των εργοδοτών που επιθυμούν να **μετακαλέσουν** αλλοδαπό εργατικό δυναμικό, κατάθεσης **εγγυητικών επιστολών** που να αντιστοιχούν σε ποσό ίσο τουλάχιστον με τις τριμηνιαίες αποδοχές ανειδίκευτου εργάτη για την κάλυψη των δαπανών τρίμηνης διαβίωσης του υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα⁶³. Επιπλέον, επανακαθορίζονται οι προϋποθέσεις για την ανανέωση άδειας διαμονής για **εξαρτημένη εργασία** και τη **σύναψη σύμβασης εργασίας με άλλον εργοδότη** κατά τη διάρκεια ισχύος της αρχικής άδειας διαμονής.

Με το άρθ. 16 επανακαθορίζεται η διαδικασία που τηρείται για την **εποχιακή απασχόληση** υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται η κατάθεση εγγυητικής επιστολής Τράπεζας ή του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, ισόποση με τις αποδοχές ανειδίκευτου εργάτη ενός (1) μηνός που επιστρέφεται στον εργοδότη μετά τη λήξη της άδειας διαμονής και την αναχώρηση από την Ελλάδα του **μετακληθέντος** για εποχιακή απασχόληση.

5. Η νόμιμη Μετανάστευση στην εποχή της ψηφιακής γραφειοκρατίας

νόμος:	v.4018/2011 (ΦΕΚ Α' 215/30-09-2011)
τίτλος:	«Αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας (...)»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Κάρολος Παπούλιας
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Γιώργος Παπανδρέου
Θητεία της κυβέρνησης:	06/10/2009 – 11/11/2011 (1280 ημέρες)

Αν και ο v.4018/2011 δεν φέρει την τυπική μορφή ενός νομοθετήματος που αφορά αποκλειστικά στη Μετανάστευση καθώς κυρίως περιλαμβάνει τροποποιήσεις στον ισχύοντα τότε v.3386/2005, ωστόσο είναι απαραίτητη η αυτοτελής του παρουσίαση διότι με αυτόν εισάγονται στη διοίκηση της Μετανάστευσης πολύ σημαντικές αλλαγές οι οποίες και πρόκειται να μεταβάλουν ριζικά τον τρόπο διαχείρισης του φαινομένου της λεγόμενης 'νόμιμης μετανάστευσης' στα χρόνια που θα ακολουθήσουν και ιδίως, μετά την θέσπιση του v.4251/2014.

Ο v.4018/2011 περιλαμβάνει 3 κεφάλαια, εκ των οποίων μόνο το πρώτο (άρθ. 1 έως 7) αφορά στην τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου της μετανάστευσης στη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, με το **άρθ. 1**, ενσωματώνεται⁶⁴ στην ελληνική έννομη τάξη ο **Κανονισμός (ΕΚ) 1030/2002** όπως τροποποιήθηκε

⁶³ Η πρόβλεψη αυτή καταργήθηκε δύο χρόνια αργότερα, με το άρθ. 5, v.3536/2007, παρέμεινε ωστόσο ως προϋπόθεση για τη **μετάκληση** για εποχιακή εργασία, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθ. 16 του υπό εξέταση νόμου.

⁶⁴ Υπενθυμίζεται ότι ήδη από το 2005, με το άρθ. 9 του v.3386/2005 είχε θεσπιστεί η σχετική υποχρέωση έκδοσης των αδειών διαμονής με τη μορφή ενιαίου τύπου κατ' εφαρμογή του **Κανονισμού ΕΚ 1030/2002** ωστόσο δεν εφαρμόστηκε.

από τον Κανονισμό (ΕΚ) 380/2008. Σύμφωνα με αυτόν, καταργείται η έντυπη άδεια διαμονής (βινιέτα) και τη θέση της λαμβάνει η άδεια διαμονής ενιαίου τύπου με τη μορφή αυτοτελούς εγγράφου.

Με ΚΥΑ πρόκειται να καθοριστεί η ημερομηνία έναρξης⁶⁵ έκδοσης των αδειών αυτών ενώ με όμοια απόφαση επιλέγονται τα στοιχεία, οι ενδείξεις και οι πληροφορίες, οι οποίες σύμφωνα με τους παραπάνω Κανονισμούς περιλαμβάνονται δυνητικώς ή εναλλακτικώς στην άδεια διαμονής⁶⁶. Το φυσικό σώμα των εκδιδόμενων αδειών διαμονής ενιαίου τύπου φέρει μέσο ηλεκτρονικής αποθήκευσης που εμπεριέχει **βιομετρικά δεδομένα**, δηλαδή μια έγχρωμη ψηφιακή φωτογραφία και δακτυλικά αποτυπώματα των δύο δεικτών. Σύμφωνα με την παρ. 4, η λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων είναι υποχρεωτική **από την ηλικία των 6 ετών** ενώ τα πρόσωπα που αδυνατούν να δώσουν αποτυπώματα για σωματικούς λόγους απαλλάσσονται από τη σχετική υποχρέωση. Με την παρ. 7 ορίζεται ότι μπορεί να συγκροτούνται κινητές ομάδες λήψης βιομετρικών⁶⁷ δεδομένων αποκλειστικά για τις περιπτώσεις που ο πολίτης τρίτης χώρας⁶⁸ αδυνατεί να προσέλθει αυτοπροσώπως στην υπηρεσία λόγω μόνιμης φυσικής αναπηρίας ή μακροχρόνιας ασθένειας. Με την παρ. 8 διατυπώνεται σαφώς ότι *«η υποβολή της αίτησης για χορήγηση ή ανανέωση άδειας διαμονής τεκμαίρει αμαχήτως τη συναίνεση του αιτούντος για τη διατήρηση και την επεξεργασία των βιομετρικών του δεδομένων»*. Με την παρ. 10 ορίζεται ότι για την έκδοση του αυτοτελούς εγγράφου προβλέπεται τέλος το οποίο αντιστοιχεί σε κόστος προμήθειας, εκτύπωσης και ασφαλούς διακίνησης της κάρτας και αποτελεί έσοδο του Δημοσίου.

Με το **άρθ. 2** ιδρύονται οι **Υπηρεσίες Μιας Στάσης των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων** στις οποίες μεταφέρεται η μέχρι προηγουμένως αρμοδιότητα των Δήμων για την παραλαβή των αιτήσεων πολιτών τρίτων χωρών για τη χορήγηση ή την ανανέωση άδειας διαμονής καθώς και των σχετικών επιδόσεων. Οι αρμοδιότητες των νέων υπηρεσιών συνοψίζονται στην **α)** παραλαβή των αιτήσεων για τη χορήγηση ή την ανανέωση των αδειών διαμονής ή άλλων εγγράφων νόμιμης διαμονής, **β)** αναζήτηση δικαιολογητικών μέσω ηλεκτρονικής διασύνδεσης, εφόσον υφίσταται τέτοια δυνατότητα, από τρίτους φορείς για τη συμπλήρωση των φακέλων των αιτήσεων, **γ)** παράδοση των αδειών διαμονής, καθώς και των σχετικών απορριπτικών ή ανακλητικών αποφάσεων, **δ)** παραλαβή αιτήσεων εργοδοτών για τη **μετάκληση** αλλοδαπού εργατικού δυναμικού, **ε)** παροχή πληροφοριών αναφορικά με τις διαδικασίες, τα δικαιολογητικά και τις προϋποθέσεις που προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία για την έκδοση ή την

⁶⁵ Βλ. ΚΥΑ 2816/2017 (ΦΕΚ Β' 480/17-02-2017), «Καθορισμός ημερομηνίας έναρξης και έκδοσης των αδειών διαμονής ενιαίου τύπου πολιτών τρίτων χωρών με τη μορφή του αυτοτελούς εγγράφου».

⁶⁶ Βλ. ΚΥΑ οικ.23959/2013 (ΦΕΚ Β' 1321/30-05-2013), «Έκδοση αδειών διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με τη μορφή αυτοτελούς εγγράφου. Καθορισμός των στοιχείων, ενδείξεων και πληροφοριών, οι οποίες περιλαμβάνονται, δυνητικώς ή εναλλακτικώς, στην άδεια διαμονής (...)».

⁶⁷ Βλ. ΚΥΑ οικ.47201/2017/12-12-2017 (ΑΔΑ: 6Κ48465ΧΘΕ-ΙΗΞ)

⁶⁸ Για πρώτη φορά στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο εισάγεται ο όρος του 'πολίτη τρίτης χώρας' αντί του 'υπηκόου τρίτης χώρας'. Γενικευμένη ωστόσο εφαρμογή θα λάβει στο ν.4215/2014 (Βλ. σχετική συζήτηση παρακάτω).

ανανέωση άδειας διαμονής, καθώς και για τη μετάκληση αλλοδαπού εργατικού δυναμικού, **στ)** παροχή πληροφοριών σχετικά με την πορεία εξέτασης των φακέλων και **ζ)** είσπραξη υπέρ του Δημοσίου των προβλεπόμενων από την ισχύουσα νομοθεσία τελών και παραβόλων.

7. Η νόμιμη μετανάστευση στην εποχή των Μνημονίων

νόμος:	ν.4251/2014 (ΦΕΚ Α' 80/01-04-2014)
τίτλος:	«Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Κάρολος Παπούλιας
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Αντώνης Σαμαράς
Θητεία της κυβέρνησης:	21/06/2012 – 26/01/2015 (950 ημέρες)

Με τον υπόψη νόμο, εισάγεται για πρώτη φορά στην οικεία έννομη τάξη η έννοια του «Κώδικα» ενώ αντικαθίσταται η έννοια του **υπηκόου** τρίτης χώρας (υ.τ.χ.) με αυτή του **πολίτη** τρίτης χώρας (π.τ.χ.)⁶⁹. Καταφεύγοντας αρχικά στην Αιτιολογική Έκθεση του νομοσχεδίου προς πρωτογενή διερεύνηση των προθέσεων και του σκεπτικού της Πολιτείας για το νέο νομοθέτημα, γίνεται άμεσα σαφής η ιδεολογική και πολιτική της μετατόπιση της προς μία κατεύθυνση, αν και όχι από-ιδεολογικοποιημένη, ωστόσο ξεκάθαρα τεχνικότερη και περισσότερο διαχειριστικής⁷⁰ φύσης. Ελλείπει πλέον κάθε αναφορά σε ιστορικοσυγκριτικά στοιχεία ενώ είναι και η πρώτη φορά που αναγνωρίζεται η συνδρομή του προηγούμενου θεσμικού πλαισίου στην επίλυση των ζητημάτων της Μετανάστευσης καθώς αναγνωρίζεται ως «*πλήρες και ανταποκρινόμενο, στις περισσότερες περιπτώσεις, στις ανάγκες των πολιτών τρίτων χωρών*»⁷¹, με μόνο σημείο (έμμεσης) κριτικής ως χρήζοντος άμεσης αντιμετώπισης την πολυδιάσπασή του λόγω των πολλών τροποποιήσεων, συμπληρώσεων, αντικαταστάσεων και καταργήσεων που επήλθαν με το πέρασμα των χρόνων αλλά και την ανάπτυξη της αντίστοιχης παραγωγής σε επίπεδο ευρωπαϊκού δικαίου.

Σύμφωνα λοιπόν με την Αιτιολογική Έκθεση, το υπόψη νομοθέτημα έρχεται με τη μορφή ενός Κώδικα να καλύψει δύο ανάγκες: **α)** την αντιμετώπιση δυσλειτουργιών του θεσμικού πλαισίου με στοχευμένες

⁶⁹ Η αλλαγή αυτή ήγειρε αντιδράσεις από μερίδα βουλευτών της Βουλής (Βλ. εισήγηση βουλευτή Ημαθίας Ανεξαρτήτων Ελλήνων, Κωνσταντίνου Γιοβανόπουλου στη συνεδρίαση της Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης της 20^{ης} Φεβρουαρίου 2014), οι οποίοι θεωρούν ότι η έννοια του «πολίτη» θα πρέπει να επιφυλάσσεται μόνο για τους Έλληνες πολίτες που «*απολαμβάνουν πλήρη συνταγματικά δικαιώματα μέσα στη χώρα*».

⁷⁰ Στην Αιτιολογική Έκθεση διευκρινίζεται ότι το σχέδιο νόμου αποσκοπεί στο να εντάξει «*την εθνική μεταναστευτική πολιτική στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση θέτοντας ταυτόχρονα τις δικές της εθνικές προτεραιότητες*», οι οποίες ωστόσο στο υπόψη νομοθέτημα έχουν μάλλον δημοσιονομική αφετηρία (αλλαγές στην αγορά εργασίας, αλλαγές στις επενδύσεις, μόνιμη άδεια διαμονής για αγορά ακινήτων, εργασία υψηλής ειδίκευσης, κτλ).

⁷¹ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σ. 1.

και απαραίτητες παρεμβάσεις ώστε αυτό να καταστεί περισσότερο ορθολογικό, λειτουργικό και περισσότερο συμβατό με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της χώρας και β) τη θεραπεία της πολυδιάσπασης της σχετικής νομοθετικής παραγωγής.

Όπως προειπώθηκε, το νομοσχέδιο το υποδέχθηκε η Αξιωματική Αντιπολίτευση με κατ' αρχήν πνεύμα συναίνεσης, καθώς μεταξύ των όσων προαναφέρθηκαν τονίστηκε επιπλέον ότι «το νομοσχέδιο αυτό κάνει ένα θετικό βήμα γιατί βάζει μία τάξη στη διάσπαρτη μεταναστευτική νομοθεσία που είναι εστία πολυνομίας και ανομίας και συνάμα ανασφάλειας δικαίου για όλο το προηγούμενο διάστημα⁷²» με τη βασική ωστόσο κριτική να εστιάζεται στο ότι **το νομοσχέδιο δεν αντιμετωπίζει ζητήματα ιθαγένειας και νομιμοποίησης** ατόμων που επί μακρόν ζουν στη χώρα.

Οι θέσεις των κομμάτων κινήθηκαν στα πλαίσια που είχαν προδιαγραφεί στις σχετικές συζητήσεις των Επιτροπών. Ωστόσο, αυτό που μονοπώλησε το ενδιαφέρον της Ολομέλειας ήταν η **μνημειώδης διαχείριση** του αρχικού άρθ. 19 περί αδειών διαμονής που χορηγούνται για **ανθρωπιστικούς λόγους**, άρθρο που έμεινε γνωστό στην ιστορία της μεταναστευτικής νομοθεσίας και ως «**άρθρο Μπαλτάκου**» και εξαιτίας του οποίου η λεγόμενη «συγκυβέρνηση Σαμαρά – Βενιζέλου» κινδύνευσε με κατάρρευση⁷³.

Στο κεφ. Δ' (Διαμονή για εργασία και άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας) το οποίο αποτελείται από τα άρθ. 11 έως 18 ρυθμίζεται η διαδικασία **μετάκλησης** αλλοδαπού εργατικού δυναμικού για παροχή εξαρτημένης και εποχιακής εργασίας. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του νομοσχεδίου, «σημαντική πολιτικά κρίνεται η παρ. 2 με την οποία εισάγεται διαδικασία καθορισμού **όγκου εισδοχής μεταναστών**⁷⁴. Με την προτεινόμενη ρύθμιση η συγκεκριμένη διαδικασία αποκτά έντονα χαρακτηριστικά κοινωνικής και πολιτικής διαβούλευσης καθώς για πρώτη φορά εμπλέκονται οι κοινωνικοί εταίροι μέσω

⁷² Βασιλική Κατριβάνου, Πρακτικά της Επιτροπής της 20^{ης} Φεβρουαρίου 2014.

⁷³ Ο κ. Παναγιώτης Μπαλτάκος διετέλεσε Γενικός Γραμματέας της Κυβέρνησης των κ.κ. Σαμαρά-Βενιζέλου και κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου τού είχε αποδοθεί εκ μέρους σχεδόν του συνόλου της Αντιπολίτευσης πρόθεση και παρέμβαση 'σκληρύνσης' των μεταναστευτικών διατάξεων (Βλ. σχετικές αναφορές στα Πρακτικά της Ολομέλειας της 07^{ης} Ιουλίου 2015, κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου του **v.4332/2015**). Θα παραλειφθεί το σύνολο των οικείων ευρημάτων της έρευνας λόγω μη συνάφειας με το αντικείμενό της).

⁷⁴ Δεν είναι απολύτως σαφές πού εδράζεται η μάλλον πανηγυρική διατύπωση του συντάκτη της Αιτιολογικής, σχετικά με την πολιτική υπεραξία που προστίθεται στη διαδικασία των μετακλήσεων, σε σύγκριση με τα προηγούμενα θεσμικά πλαίσια, και σίγουρα με αυτό του **v.3386/2005**. Και αυτό γιατί ως προς τον καθορισμό όγκου εισδοχής μεταναστών, αυτό ήδη συμβαίνει στη μορφή που σήμερα το γνωρίζουμε και έστω σε πρωτόλεια μορφή, από το 1995, με την **ΚΥΑ 33140** (ΦΕΚ Β' 181/16-03-1995), σύμφωνα με την οποία ορίζονται 495 θέσεις για εξαρτημένη εργασία σε ολόκληρη τη χώρα. Επιπλέον, εντύπωση προκαλεί η ειδική αναφορά στην εμπλοκή των κοινωνικών εταίρων ως πρωτόγνωρου φαινομένου καθώς ήδη από το 2005, με το άρθ. 14 του **v.3386/2005**, όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις της παρ.1, άρθ. 5, **v.3536/2007**, προβλεπόταν η συγκρότηση Επιτροπής με τα καθήκοντα διερεύνησης και προγραμματισμού των εργασιακών αναγκών σε αλλοδαπό εργατικό δυναμικό, αποτελούμενη, μεταξύ άλλων, από εκπρόσωπο του ΟΑΕΔ, του Εργατικού Κέντρου, των Επιμελητηρίων, των Γεωργικών Συνεταιρισμών, της Πανελληνίας Ένωσης Πλοιοκτητών Μέσης Αλιείας και της Ένωσης Πλοιοκτητών 'Γρι-γρι' Αιγαίου και Ιονίου Πελάγους.

της ΟΚΕ⁷⁵. Και τούτο επειδή η είσοδος και διαμονή μεταναστών στη χώρα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά και πολιτικά διακυβεύματα της εποχής. Επιπρόσθετα, η διερεύνηση των αναγκών σε εργατικό δυναμικό, σε πρώτο βαθμό, ανατίθεται πλέον στις Διευθύνσεις Ανάπτυξης των Περιφερειών και όχι των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, καθόσον στις εν λόγω Διευθύνσεις έχουν δοθεί, μεταξύ άλλων, αρμοδιότητες όπως η παραλαβή των αιτήσεων υπαγωγής επενδύσεων, ο έλεγχος των στοιχείων, η αξιολόγησή τους, η παρακολούθηση της υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου, η καταβολή της επιχορήγησης του κόστους επένδυσης και η ολοκλήρωση και πιστοποίηση έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας, η καταγραφή των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται από την υλοποίηση των εγκεκριμένων επενδύσεων, η γνωμοδότηση για κάθε θέμα τοπικού ή ευρύτερου ενδιαφέροντος για το οποίο ζητείται η παροχή γνώμης, κτλ. Σημαντική επίσης κρίνεται η πρόβλεψη του καθορισμού των όγκων εισδοχής ανά διετία, γεγονός που συμβάλλει στον καλύτερο προγραμματισμό των επιχειρήσεων και στην αποφυγή «φωτογραφικών» αιτήσεων μετάκλησης, αφού παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας δεξαμενής, η οποία θα παρέχει σε σοβαρά και υγιή οικονομικά, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν μακροπρόθεσμη προοπτική, τη χρησιμοποίηση του εργαλείου της μετάκλησης, σε πραγματικό χρόνο, στη βάση πραγματικών αναγκών».

Ωστόσο, η διαδικασία του ν.4251/2014 δεν λειτούργησε αποτρεπτικά για την πραγματοποίηση «φωτογραφικών» **μετακλήσεων** στοιχείο που συνηγορεί στην ενίσχυση της άποψης ότι τα συγκεκριμένα εδάφια της Αιτιολογικής συντάχθηκαν μάλλον από πολιτικό και όχι υπηρεσιακό προσωπικό δεδομένου ότι εκφράζουν μάλλον την πολιτική βούληση του συντάκτη και σε καμία περίπτωση τη θεσμική διαδικασία, όπως είχε εισαχθεί στις διατάξεις του νομοσχεδίου. Πιο συγκεκριμένα, δεν γίνεται αντιληπτό πώς θα μπορούσε να αποφευχθεί η «φωτογραφική» μετάκληση όταν στις ίδιες τις διατάξεις⁷⁶ ορίζεται ότι συγκεκριμένος πολίτης τρίτης χώρας **μετακαλείται** σε συγκεκριμένο εργοδότη, ύστερα από αίτηση του τελευταίου. Ειδικώς, η αίτηση **μετάκλησης** του εργοδότη περιλαμβάνει αναλυτικά στοιχεία ταυτότητας του αλλοδαπού και επί των στοιχείων αυτών η Υπηρεσία εκδίδει απόφαση Έγκρισης Απασχόλησης και την αποστέλλει στην οικεία Προξενική αρχή προκειμένου εκείνη να εκδώσει τη θεώρηση εισόδου για παροχή **εξαρτημένης (ή εποχικής) εργασίας** στη χώρα. Κατ' επέκταση, εξίσου αβάσιμοι υπήρξαν και οι ισχυρισμοί της Αιτιολογικής Έκθεσης περί δημιουργίας «δεξαμενής» εργατικού δυναμικού καθώς κάτι τέτοιο δεν προβλέφθηκε τεχνικά ποτέ. Κατά συνέπεια, η μόνη ουσιαστική αλλαγή που εισήχθη με το ν.4251/2014 ήταν η αλλαγή του προγραμματισμού **μετακλήσεων** από ετήσιο σε διετή και η μεταβίβαση της αρμοδιότητας προγραμματισμού στις πρώην Νομαρχίες από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Κατά τ' άλλα, δεν

⁷⁵ Ειδικές λεπτομέρειες σχετικά με τη διαδικασία μετάκλησης εισήχθησαν με την **ΚΥΑ αρ.πρωτ. οικ.66224/2014** (ΦΕΚ Β' 7/08-01-2015), η οποία τροποποιήθηκε με την **ΚΥΑ 11134/17** (ΦΕΚ Β' 867/16-03-2017), ενώ το υπόψη άρθρο έχει ήδη δεχτεί τροποποίηση με το άρθ. 7 του **ν.4332/2015**.

⁷⁶ άρθ. 12, **ν.4251/2014** και **ΚΥΑ αρ.πρωτ. οικ.66224/2014** (ΦΕΚ Β' 7/08-01-2015), άρθ. 7 & 8.

γίνεται πλέον μνεία στα Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας στις έδρες των προξενικών αρχών της χώρας, τα οποία είχαν πρωτοεμφανιστεί με τις διατάξεις του ν.2910/2001 και συνεχίστηκαν και με το ν.3386/2005 ενώ για πρώτη φορά προβλέπεται ρητά η επιφύλαξη της Πολιτείας περί αναστολής των μετακλήσεων από τρίτες χώρες *«για λόγους εθνικού συμφέροντος, εθνικής οικονομίας ή διμερών σχέσεων, ιδίως σε περίπτωση κατά την οποία συγκεκριμένη τρίτη χώρα δεν συνεργάζεται στον τομέα των επιστροφών των πολιτών της»* (σελ. 5).

Το άρθ. 12 περιγράφει τη διαδικασία αίτησης **μετάκλησης** πολιτών τρίτης χώρας για εξαρτημένη εργασία ενώ το άρθ. 13 περιλαμβάνει τις ρυθμίσεις μετάκλησης για εποχική εργασία. Όπως προαναφέρθηκε, το άρθ. 13 αντικαταστάθηκε με τις διατάξεις της παρ. 3, άρθ. 7, ν.4332/2015 προκειμένου να ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη η σχετική **Ευρωπαϊκή Οδηγία 2014/36/ΕΕ** της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2014 *«σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία»*.

Το άρθ. 13^Α, το οποίο εισήχθη με το άρθ. 58 του ν.4384/2016 αφορά στην απασχόληση παράτυπα διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών στην οικονομία. Σύμφωνα με τις διατάξεις του, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση *«η απασχόληση πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι στερούνται τίτλου διαμονής στη χώρα προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επείγουσες ανάγκες της αγροτικής εκμετάλλευσης»*. Για τους πολίτες τρίτων χωρών που είναι (ή δεν είναι) κρατούμενοι και εκκρεμεί εκτέλεση απόφασης απομάκρυνσης, η απομάκρυνση αναβάλλεται ενώ μεταξύ των απαιτούμενων δικαιολογητικών συμπεριλαμβάνεται και *«υπεύθυνη δήλωση του εργοδότη ότι αντιμετωπίζει κατάσταση ανωτέρας βίας εφόσον αδυνατεί να συνάψει εγκαίρως νόμιμες συμβάσεις εργασίας για την αντιμετώπιση των αναγκών της εκμετάλλευσής του»* ενώ με την Εγκ. 11/2016 (ΑΔΑ: 6012465ΦΘΕ-3Φ1) της Δνσης Μεταναστευτικής Πολιτικής του ΥΠ.ΕΣ. διευκρινίζεται επιπλέον ότι δεν θα εξετάζεται περαιτέρω η συνδρομή ανωτέρας βίας στο πρόσωπο του εργοδότη, δηλαδή, θα αρκείται απλώς στην παραλαβή της υπεύθυνης δήλωσης.

Το άρθρο αυτό εισήχθη ως βουλευτική τροπολογία υπ' αριθ. 348/51 στο σχέδιο νόμου του ν.4384/2016 και αποτέλεσε την εποχή εκείνη μια ιδιότυπη διαδικασία **εσωτερικής μετάκλησης**. Από τη μελέτη των πρακτικών της σχετικής εισήγησης στη Βουλή⁷⁷ ενός εκ των εισηγητών, του βουλευτή Ηλείας ΣΥΡΙΖΑ, Γεράσιμου Μπαλαούρα, προκύπτουν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες πληροφορίες: *«Θέλω να απευθυνθώ στον Υπουργό, τον κ. Αποστόλου, και να πω ότι τόλμησε και για ένα άλλο ζήτημα. Τόλμησε για την τροπολογία που καταθέσαμε δεκατρείς Βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ για τους εργάτες γης, για τους παράτυπους μετανάστες που είναι σε όλη τη χώρα εργαζόμενοι. Εγώ έχω στοιχεία και σημαντικές επαφές από πολλές πλευρές και σαν Βουλευτής τώρα αλλά και πριν με τα κινήματα που πηγαίναμε και στηρίζαμε αυτούς τους ανθρώπους, τους παράτυπους μετανάστες, που ζούσαν και εξακολουθούν να ζουν, δυστυχώς, σε*

⁷⁷ Βλ. Πρακτικά Ολομέλειας της 20^{ης} Απριλίου 2016, σελ. 8845.

άθλιες συνθήκες. Και ιδιαίτερα όταν ερχόταν ο έλεγχος του μεικτού κλιμακίου του ΙΚΑ ή οποιουδήποτε άλλου, βουτούσαν σαν τους ασβούς στα κανάλια και μου θύμιζαν το τραγούδι του Σαββόπουλου «που αναπνέεις με καλάμι με καλάμι», για να μην τους πιάσει ο έλεγχος και τους διώξουν από τη δουλειά – αυτά τα ελάχιστα λεφτά που έπαιρναν και ταυτόχρονα φοβόντουσαν για την απέλαση. Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τελειώνοντας θα σταθώ σε τρία σημεία, όσον αφορά την τροπολογία. Επαναφέρει την ανθρώπινη διάσταση του εργαζόμενου. Είναι πάρα πολύ σημαντικό, είναι πρώτιστο για εμένα. Δεύτερον, οι εργοδότες παραγωγοί θα σέβονται από εδώ και πέρα τους νόμους απόλυτα. Θα υπάρχει σεβασμός πρωτίστως στους εργαζόμενους αλλά και στην καταβολή του νόμιμου μεροκάματου, όπως και στο όφελος και στην καταβολή από το εργόσημο. Το λέω όφελος, γιατί θα μπαίνει στα έξοδα της επιχείρησης και επομένως θα φορολογείται λιγότερο, θα έχει κέρδος. Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, συγχαίρω άλλη μία φορά τον Υπουργό, διότι είμαστε δεκαπέντε μήνες Κυβέρνηση και είναι από αυτούς που αποδέχτηκαν αυτή τη σημαντική ρύθμιση, που εξανθρωπίζει τις εργασιακές σχέσεις και αποκτά ηθική υπεραξία το προϊόν που βγάζουν οι παραγωγοί σε όλη την Ελλάδα. Δεν θα λέμε πια «φράουλες και αίμα». Θα λέμε για ένα προϊόν το οποίο είναι εύγευστο, ωραίο και ταυτόχρονα εμφανίσιμο. Δεν θα στάζει ούτε αίμα πια με αυτή την τροπολογία που έγινε και θα περάσει από την ελληνική Βουλή. Καλώ και τα άλλα κόμματα, τουλάχιστον αυτή την τροπολογία να την ψηφίσουν». Αυτό που περιγράφει ο εισηγητής του ΣΥΡΙΖΑ και επετράπη κατά τη διάρκεια εκείνης της διακυβέρνησης δεν είναι τίποτε άλλο από την εγχώρια εκδοχή του ιταλικού συστήματος «**Caporalato**» που στόχο είχε τη μαζική εκμετάλλευση, διά εκφοβιστικών τακτικών, χιλιάδων αλλοδαπών εργαζομένων (Nori & Farinella, 2020: 49-50) μέσω μεσαζόντων.

Η τροπολογία αυτή, η οποία τελικά έγινε δεκτή από τον αρμόδιο Υπουργό δεν προκάλεσε αντιδράσεις από καμία πτέρυγα του Κοινοβουλίου, παρόλο που όπως από την αρχή ήταν σαφές αλλά και στην πορεία επιβεβαιώθηκε, θα καταστρατηγούσε de facto σωρεία κείμενων εθνικών και ευρωπαϊκών ρυθμίσεων⁷⁸. Στην πράξη, αν και εισήχθη για να αντιμετωπίσει τα παραβατικά φαινόμενα στην φραουλοπαραγωγή της Νέας Μανωλάδας του Δήμου Ανδραβίδας-Κυλλήνης του Ν. Ηλείας και να καλύψει συγκεκριμένα πολίτες του Μπαγκλαντές, ωστόσο ο πραγματικός σκοπός του νομοθέτη, όπως δηλώνεται και στην προαναφερθείσα εισήγηση του τοπικού βουλευτή ήταν η **φορολογική και**

⁷⁸ Καταστρατηγήθηκε ο θεσμός των **μετακλήσεων**, από τη στιγμή που ο εργοδότης μπορεί να τακτοποιηθεί με αυτό το ιδιότυπο καθεστώς, χωρίς όμως να διασφαλίζεται η μονιμότητα της διαμονής του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού. Καταστρατηγήθηκε επίσης η έννοια των «επειγουσών αναγκών» της αγροτικής εκμετάλλευσης, διότι η τακτική διαδικασία ανανεώσεων των σχετικών αδειών εργασίας καθιστά ανεδαφική την επίκληση εκτάκτων περιστάσεων. Επαναφέρει το προβληματικό καθεστώς που ίσχυε μέχρι το **v.2910/2001** όπου οι πολίτες τρίτων χωρών χρειάζονταν δύο διακριτά έγγραφα για να διαμείνουν στη χώρα, μία άδεια εργασίας και μία άδεια παραμονής (εδώ, αναβολή απομάκρυνσης). Καταστρατηγήθηκε το άρθ. 13 του **v.4251/2014**, ήτοι η Ευρωπαϊκή **Οδηγία 2014/36/ΕΕ** περί εποχικής εργασίας πολιτών τρίτων χωρών ενώ καταστρατηγήθηκαν και οι διατάξεις του **v.4052/2012** στα σημεία που ενσωματώνουν την **Οδηγία 2009/52/ΕΚ** σχετικά με την «**επιβολή ελάχιστων προτύπων όσον αφορά τις κυρώσεις και τα μέτρα κατά των εργοδοτών που απασχολούν παράνομα διαμένοντες πολίτες τρίτων χωρών**». Τέλος, καταστρατηγήθηκε ακόμα και το ίδιο το άρθ. 19 του **v.4251/2014** καθώς δημιουργήθηκαν δύο κατηγορίες «εξαιρετικών» περιστάσεων βάσει των οποίων δύναται να χορηγηθεί άδεια διαμονής με πρόσβαση στην εργασία. Μόνο που στην περίπτωση του άρθ. 13^Α δεν χορηγείται άδεια διαμονής αλλά μια ιδιότυπη (παρά το απροσδόκητο και αναδρομικό νομικό έρεισμα των διατάξεων της παρ. 1, άρθ. 3, της **ΚΥΑ 53619/735/2015** (ΦΕΚ Β' 2631/07-12-2015)) και ανανεούμενη αναβολή απομάκρυνσης ανά εξάμηνο, εις το διηνεκές.

ασφαλιστική κάλυψη των εργοδοτών. Διότι τα εργασιακά δικαιώματα των αλλοδαπών, έστω και παρανόμως διαμενόντων, ήταν ήδη απολύτως διασφαλισμένα από την Οδηγία 2009/52/ΕΚ η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τις διατάξεις του άρθ. 77 κ.ε. του ν.4052/2012.

Καθίσταται λοιπόν προφανές ότι η κανονιστική ισχύς του υπόψη άρθρου ήταν προδιαγεγραμμένο εξαρχής να του αποδώσει το χαρακτήρα του ‘ημίμετρου’. Από τη στιγμή που η Πολιτεία επιθυμούσε να διατηρήσει στη χώρα το μεγάλο πλήθος των χιλιάδων υπηκόων Μπαγκλαντές ή Πακιστάν που κάποτε εισήλθαν στη χώρα **και εργάζονταν ως εργάτες στην καλλιέργεια φράουλας** και είχαν προφανώς αναπτύξει βιοτικούς δεσμούς στη χώρα, όφειλε να λάβει μέριμνα υπαγωγής τους στο (υφιστάμενο και δοκιμασμένο) καθεστώς των «Εξαιρετικών λόγων» του άρθ. 19, ν.4251/2014. Δεδομένου δε ότι όσοι παρανόμως διαμένοντες εργάτες είχαν ήδη φυσιολογικά σπεύσει να υπαχθούν στο καθεστώς του 13^Α έστω μια φορά, η διατήρηση σε ισχύ του άρθρου μετά την τυχόν υπαγωγή τους στο άρθ. 19 θα καθίστατο αλυσιτελής και ένα απαράδεκτο κίνητρο αθρόας και παράνομης εισόδου στη χώρα πολιτών τρίτων χωρών, προκειμένου κατά παρέκκλιση των ευρωπαϊκών και εθνικών διατάξεων, να εκμεταλλεύονται τις ρυθμίσεις του άρθ. 13^{Α79}.

Τα άρθ. 21^Α (ίση μεταχείριση εργαζομένων, κατόχων ενιαίας άδειας) και 21^Β (Ιση μεταχείριση εποχικά εργαζομένων) προστέθηκαν στον Κώδικα μεταγενέστερα, με το άρθ. 7, παρ. 5 και 6, ν.4332/2015, αντίστοιχα. Σκοπός είναι η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην **Οδηγία 2014/36/ΕΕ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με την εισδοχή πολιτών τρίτων χωρών με σκοπό την εποχική εργασία. Αντικείμενο της Οδηγίας είναι η θέσπιση κοινής διαδικασίας (όροι και προϋποθέσεις) εισόδου και διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών, εποχιακών εργαζομένων, οι οποίοι θα απασχοληθούν εποχιακά βάσει μίας ή περισσότερων συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και ο προσδιορισμός του πλαισίου δικαιωμάτων τους.

---

⁷⁹ Σημειώνεται ότι το συναφέςτερο αντίστοιχο θεσμικό προηγούμενο εντοπίζεται στον Α.Ν.448/1968 (ΦΕΚ Α' 130/14-06-1968) με τίτλο «Περί χορηγήσεως άδειας εργασίας εις αλλοδαπούς εν έπειγούση ανάγκη».

8. Η ΠΝΠ της πανδημίας

νόμος:	ΠΝΠ 90/2020 (ΦΕΚ Α' 90/01-05-2020)
τίτλος:	«Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Προκόπης Παυλόπουλος
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Κυριάκος Μητσοτάκης
Θητεία της κυβέρνησης:	08/07/2019 – 25/05/2023 (1417 ημέρες)

Με το άρθρο τεσσαρακοστό δεύτερο και προκειμένου να προσπεραστούν τα διοικητικά προβλήματα που έφεραν στην εφαρμογή των μετακλήσεων τα κλειστά σύνορα λόγω **πανδημίας**, επί της ουσίας συστήνεται μία **νέα διαδικασία μετακλήσεων**. Πιο συγκεκριμένα, οι εργοδότες μπορούν να προσλάβουν με διαδικασία ταχείας υλοποίησης (fast-track) όποιον πολίτη τρίτης χώρας επιθυμούν, αρκεί να απαλλάσσεται από την υποχρέωση θεώρησης εισόδου, υπονοώντας επί της ουσίας πολίτες από την Αλβανία.

Επρόκειτο για μια ρύθμιση που προωθήθηκε ενεργά από τις αγροτικές συνδικαλιστικές ενώσεις της χώρας και προέβλεπε έλεγχο στα σύνορα με τεστ ταχείας διάγνωσης για τυχόν ασθένεια από Covid19 και εν συνεχεία μαζική και οργανωμένη είσοδο στην Ελλάδα με ναυλωμένες μεταφορές από τις συνδικαλιστικές ενώσεις. Ωστόσο στην πράξη υπήρξε μια λύση εκτάκτου ανάγκης και απολύτως επισφαλής για την υγεία του μετακινούμενου εργατικού πληθυσμού. Όπως παρατηρεί και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, *«όπως φάνηκε με την κρίση του COVID-19, αυτοί οι μετανάστες εργάτες μπορούν να μετατραπούν στους πιο βασικούς συντελεστές για τη στοιχειώδη λειτουργία των κοινωνιών στον κόσμο, κι όμως την ίδια στιγμή μπορεί να αποτελέσουν την πιο περιθωριοποιημένη και εκμεταλλεύσιμη κοινωνική ομάδα»* (McAuliffe & Oucho, 2024: 216).

Σημειώνεται ότι η υπόψη διαδικασία, μετασηματισμένη στο ν.4783/2021 (άρθ. 16), συνεχίζει να ισχύει μέχρι σήμερα, αποτελώντας ένα **παράλληλο και αυτοτελές καθεστώς μετάκλησης** μαζί με τις λοιπές και ισχύουσες οικείες διατάξεις.

9. Ο ισχύων ν.5038/2023 με τις τροποποιήσεις του

νόμος:	ν.5038/2023 (ΦΕΚ Α' 81/01-04-2023)
τίτλος:	«Κώδικας Μετανάστευσης»
πολίτευμα:	Γ' Ελληνική Δημοκρατία
Αρχηγός του κράτους:	Προκόπης Παυλόπουλος
Πρόεδρος της Κυβέρνησης:	Κυριάκος Μητσοτάκης
Θητεία της κυβέρνησης:	08/07/2019 – 25/05/2023 (1417 ημέρες)

Εντός της ίδιας κυβερνητικής θητείας δημοσιεύεται το ισχύον σήμερα (2025) καθεστώς για τη διαχείριση της νόμιμης Μετανάστευσης. Ο νόμος επαναχαρακτηρίζεται ως «Κώδικας» όμως για άλλη μια φορά, όπως και με το ν.4251/2014, δεν τηρούνται οι απαραίτητες νομοτεχνικές προς τούτο διαδικασίες. Πιο συγκεκριμένα, η έννοια του "Κώδικα" στη Μετανάστευση ορίζεται με νόμο (άρθ. 24, ν.4151/2013) και προβλέπει τη συγκρότηση ειδικής επιτροπής Κωδικοποίησης που αποτελείται μεταξύ άλλων από "ένα επίτιμο μέλος του Συμβουλίου της Επικρατείας, ένα μέλος που ορίζει ο Συνήγορος του Πολίτη, έναν Αντη Αποκεντρωμένης Διοίκησης, κτλ" ενώ το σχέδιο του Κώδικα που θα συντάξει αυτή η Επιτροπή θα πρέπει να υποβληθεί στη Βουλή για να κυρωθεί κατά τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 76 παρ. 6 του Συντάγματος. Αυτά δεν έγιναν ποτέ.

Πέρα όμως από τον επίσημη, τυπική διαδικασία που δεν τηρήθηκε, η έννοια της «κωδικοποίησης» πάσχει και στην πράξη, και δη στη διαδικασία των «εκτάκτων μετακλήσεων» της πανδημίας. Πιο συγκεκριμένα, το υπόψη έκτακτο πρόγραμμα ξεκίνησε όπως προαναφέρθηκε με την ΠΝΠ 90/2020 όπου αρχικώς τίθεται ορίζοντας ισχύος η **31^η Δεκεμβρίου 2020**. Με το άρθ. 16, ν.4783/2021, το πρόγραμμα ανασχεδιάζεται και παρατείνεται μέχρι **30 Σεπτεμβρίου 2021**. Με το άρθ. 18, ν.4859/2021, παρατείνεται μέχρι **31 Δεκεμβρίου 2021**. Με το άρθ. 94, ν.4915/2022 παρατείνεται έως **30 Σεπτεμβρίου 2022**. Με το άρθ. 80, ν.4977/2022, παρατείνεται έως **30 Ιουνίου 2023**. Με το άρθ. 177, ν.5038/2023, δηλαδή του νέου Κώδικα Μετανάστευσης, παρατείνεται έως **31 Δεκεμβρίου 2023**, ενώ με το άρθ. 97 του νόμου του Υπ. Οικονομικών με τίτλο «Οργανωτικές και διαδικαστικές διατάξεις για την ανάπτυξη, παρεμβάσεις για την ενίσχυση της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης και άλλες επείγουσες διατάξεις», παρατείνεται για άλλη μια φορά η παραπάνω προθεσμία μέχρι **31 Δεκεμβρίου 2024** για να φτάσουμε στην παρ. 1, άρθ. 207, ν.5187/2025 η οποία παρατείνει έως την **30^η Σεπτεμβρίου 2025**.

Άρα από τη μια πλευρά έχουμε ένα νομοθέτημα που φιλοδοξεί να ονομάζεται "Κώδικας" και από την άλλη έχουμε το σημαντικότερο εργαλείο πραγματοποίησης **εποχικών μετακλήσεων** στην Ελλάδα από το 2020 και εξής, τον **ν.4783/2021** να κινείται παράλληλα και μόνος του, τροποποιούμενος συνεχώς, στο αυτοτελές, δικό του νομικό σύμπαν.

Ο ισχύων ν.5038/2023 τηρεί μια διττή στάση για το καθεστώς των **Μετακλήσεων**. Πρώτον, όπως φάνηκε, επιτρέπει την ξεχωριστή, αυτοτελή τήρηση ενός ιδιότυπου καθεστώτος μετακλήσεων λόγω παρατεινόμενων «εκτάκτων αναγκών»⁸⁰, το οποίο βεβαίως αναπτύσσει μια δυσλειτουργική σχέση με το **πάγιο καθεστώς εποχικών μετακλήσεων** (και τις σχετικές προβλέψεις της **Ευρωπαϊκής Οδηγίας**), ενώ κατά τα λοιπά χαλαρώνει δραματικά τους ελέγχους στο καθεστώς της Εξαρτημένης Εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, καταργεί τις ρυθμίσεις του άρθ. 15, ν.4251/2014 περί απαγόρευσης αλλαγής εκ μέρους του αλλοδαπού εργαζομένου αλλαγής περιφερειακής ενότητας και ειδικότητας εντός του πρώτου χρόνου εργασίας, καθιστώντας έτσι τον Ετήσιο Προγραμματισμό **Μετακλήσεων** κενό γράμμα, και την όλη διαδικασία διάτρητη σε παραβατική συμπεριφορά (**εικονικές μετακλήσεις** με μόνο στόχο τη νόμιμη είσοδο σε έδαφος Σένγκεν χωρίς όμως και την επακόλουθη τήρηση των συνοδών Συμβάσεων Εργασίας). Σε ό,τι αφορά στη ρύθμιση του καθεστώτος των **μετακλήσεων για Εξαρτημένη Εργασία**, εν πολλοίς συνεχίζεται το καθεστώς που εισήγαγε ο ν.4251/2014 με τρία νέα γνωρίσματα: **α)** ο προγραμματισμός θέσεων και ειδικοτήτων προς μετάκληση γίνεται εκ νέου ετήσιος (όπως πριν το 2014), **β)** οι θέσεις δημοσιεύονται όχι με ΚΥΑ αλλά με ΠΥΣ και **γ)** τέλος, ο προγραμματισμός αφορά συνολικά στην Επικράτεια και όχι σε συγκεκριμένες περιφερειακές ενότητες.

Χαρακτηριστικό τέλος είναι ότι ο πιο σύγχρονος νόμος για τη Μετανάστευση στη χώρα, **δεν συνοδεύεται από Αιτιολογική Έκθεση** προκειμένου να αναζητηθεί το λεγόμενο 'σκεπτικό' του νομοθέτη, αντίθετα με τις ρητές επιταγές που διατυπώνονται στο Σύνταγμα άρθ. 74, παρ. 1, εδαφ. Α' και στο ν.4622/2019 άρθ. 62, παρ. 2, περ. α' (ο νόμος για το Επιτελικό Κράτος), γεγονός που στηλιτεύει και η Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (σελ. 12), σημειώνοντας: *«Υπό το φως των ανωτέρω θα μπορούσε να επισημανθεί ότι η κατ' άρθρον αιτιολογία των διατάξεων του νομοσχεδίου είναι, κατά κανόνα, συνοπτική και, στις περισσότερες διατάξεις, δεν τεκμηριώνει την ανάγκη της θέσπισης της μεμονωμένης ρύθμισης ή των ρυθμίσεων επιμέρους κεφαλαίων, τμημάτων κ.λπ., αλλά περιορίζεται στην, εν όλω ή εν μέρει, αναπαραγωγή του κανονιστικού περιεχομένου τους»*.

⁸⁰ Καταλύοντας de facto την ίδια την έννοια της «έκτακτης ανάγκης» από τη στιγμή που την εντάσσει σε έναν συστηματικό, ετήσιο και άρα όχι έκτακτο αλλά τακτικό κύκλο εργασιών.

Κεφάλαιο III: Συμπεράσματα

Συνοπτική καταγραφή βασικών ευρημάτων έρευνας

1. Οι μετακλήσεις ως πολιτικό εργαλείο

Αν και η **αδυναμία συσχέτισης** της μετανάστευσης ως αιτίας εγχώριας ανεργίας φαίνεται να είναι επί μακρόν καλά εγκατεστημένη (Κατσορίδας, 2007: 98; Καψάλης, 2017: 407) και να μην χρειάζεται υπεράσπιση, στον δημόσιο διάλογο ωστόσο επιβιώνουν ακόμη φωνές συγκεκριμένης πολιτικής αφετηρίας που επιμένουν, όπως προαναφέρθηκε, ότι για την ανεργία των Ελλήνων ευθύνεται η παρουσία των αλλοδαπών, όχι των κοινοτικών αλλά των πολιτών τρίτων χωρών. Πέρα από τις όποιες σκοπιμότητες συσπείρωσης συγκεκριμένων κομματικών σχημάτων, οι απόψεις αυτές δεν μπορούν να βρουν ούτε εμπειρικό, ούτε επιστημονικό, αλλά ούτε και επιστημολογικό έρεισμα. Μεγαλύτερη προς τούτο απόδειξη είναι η ιστορική αναδρομή στο καθεστώς των **μετακλήσεων** που επιχειρήθηκε στην υπόψη έρευνα, μέσα από την οποία κατέστη σαφής η απόλυτη εξάρτηση της εθνικής οικονομίας (αρχικά του πρωτογενούς αγροτικού τομέα και σταδιακά μέχρι τους λεγόμενους τομείς «υψηλής ειδίκευσης») σε αλλοδαπό εργατικό δυναμικό, είτε ανειδίκευτο είτε εξαιρετικά εξειδικευμένο.

Η **μετάκληση** πολιτών τρίτων χωρών για παροχή εξαρτημένης ή εποχικής εργασίας στην Ελλάδα αποτελεί τη σημαντικότερη διαδικασία νόμιμης εισόδου και διαμονής ενός πολίτη τρίτης χώρας σε έδαφος Σένγκεν καθώς η μόνη προϋπόθεση που απαιτεί είναι η παρουσία ενός ενδιαφερόμενου εργοδότη ο οποίος θα αναλάβει την πρωτοβουλία εκκίνησης της διαδικασίας καθώς και της γραφειοκρατίας που τη συνοδεύει. Ως εκ τούτου, αποτελεί οπωσδήποτε θέλγητρο για μια μεγάλη μερίδα αλλοδαπών το να βρουν εργοδότη διαθέσιμο να τους μετακαλέσει ενώ αληθής είναι και η αντίστροφη σχέση, δηλαδή αποτελεί ζητούμενο για έναν εργοδότη να βρει πολίτες τρίτων χωρών προκειμένου να τους μετακαλέσει, είτε γιατί τους χρειάζεται είτε όχι (Καψάλης, 2018: 156).

Σε αυτό το σημείο, το διοικητικό εργαλείο της **μετάκλησης** καθίσταται εργαλείο πολιτικής χειραγώγησης και σπέκουλας μιας και επαφίεται στην πολιτική «δεξιότητα» τοπικών κομματικών και κοινοβουλευτικών παραγόντων (Καψάλης, 2018: 154) να επηρεάσουν με τρόπο τέτοιο την οικεία νομοθετική παραγωγή, δηλαδή τον συνολικό αριθμό θέσεων εργασίας που θα καλυφθούν με μετακλήσεις, ώστε να επιτύχουν για την εκλογική τους περιφέρεια, τα καλύτερα δυνατά αριθμητικά αποτελέσματα, άσχετα βεβαίως αν αυτά δεν αντιστοιχούν σε πραγματικές εργασιακές ανάγκες. Είναι μάλιστα άξιο αναφοράς το γεγονός ότι τόσο σε επίπεδο **πολιτικής ρητορικής** (οι επανερχόμενες διά του Τύπου εσχατολογικές αναφορές στο δυσοίωνα μέλλον της αγροτικής παραγωγής) όσο και σε επίπεδο **πολιτικών αποφάσεων** (καθορισμός υπέρμετρα μεγάλου **αριθμού** αλλοδαπών εργαζομένων προς μετάκληση στον πρωτογενή τομέα), ξεπερνά σε επίπεδο διακηρύξεων ακόμα και τη **μεταξική**

μεταρρύθμιση της πλήρους «γεωργικοποίησης» της χώρας στα πλαίσια μιας «γεωργικής επιστράτευσης» με σύνθημα «Επιστροφή στη Γη» και σαφή εντολή να μεταβληθεί η Ελλάδα «σε ένα Αγροτικό Στρατόπεδο που δεν θα 'χει ούτε μια γωνιά ακαλλιέργητη» (Πλουμίδης, 2016: 44).

Την ίδια στιγμή, η διαχείριση των μετακλήσεων όχι μόνο αριθμητικά αλλά και σε επίπεδο ειδικοτήτων, μαρτυρά και την 'αλλαγή παραδείγματος' μιας υπό παγκοσμιοποίηση τοπικής κοινωνίας η οποία μεταβαίνει σταδιακά, προϊόντος του χρόνου, από τη γεωγραφική της περιχαράκωση (μετάκληση λίγων εργατών γης) σε έναν αστικό 'μεγαλοϊδεατισμό' (μετάκληση οικιακών βοηθών από τις Φιλιππίνες)⁸¹ με τις **μετακλήσεις** να μετατρέπονται από εργαλείο ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας σε εργαλείο χειραγώγησης πολιτικών και ψυχο-/κοινωνιολογικών παθών.

2. Ο κύκλος της δημόσιας πολιτικής των μετακλήσεων

Το φαινόμενο της έλλειψης εργατικών χεριών στην ελληνική οικονομία δεν είναι όπως αποδείχτηκε πρωτοφανές. Απασχολεί την ελληνική νομοθέτηση με τον έναν ή τον άλλον τρόπο ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα αν και ήδη από τη δεκαετία του 1970, δηλαδή δύο δεκαετίες πριν την έλευση του ν.1975/1991, στην Ελλάδα κατοικούν και εργάζονται από 20.000 έως 60.000 αλλοδαποί, με το Δελτίο του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων να ζητά την «προσωρινή εισαγωγή άλλων 10.000 μεταναστών από την Αφρική ή την Ασία» (Λαφαζάνη, 2003: 4).

Ο βασικός λοιπόν στόχος μιας δημόσιας πολιτικής με θέμα τις **μετακλήσεις** (θα έπρεπε να) είναι η κάλυψη κενών (διαχρονικώς) θέσεων εργασίας με αλλοδαπό εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, από το στάδιο της **διαμόρφωσης της πολιτικής** απουσιάζει μονίμως, σε επίπεδο ουσιαστικής διαβούλευσης, η εκτελεστική εξουσία, δηλαδή η **Αποκεντρωμένη Διοίκηση** και οι Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της Επικράτειας, για τις οποίες καταλείπεται εν τέλει μάλλον ένας διεκπεραιωτικός ρόλος, όπως προειπώθηκε, παρά την υψηλή τεχνογνωσία και εμπειρία που με τα χρόνια έχουν επισωρεύσει. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και τα Πανεπιστήμια και η επιστημονική έρευνα στο πεδίο. Ο Α. Καψάλης σημειώνει χαρακτηριστικά: «*Η δεύτερη πτυχή έχει να κάνει με το αμετάκλητο διαζύγιο που έχουν πάρει οι παραγωγοί της πολιτικής για τη μετανάστευση από τη γνώση και από την ανάγκη να τεκμηριώνονται επιστημονικά οι θεσμικές πρωτοβουλίες και τα νομοθετικά κείμενα με βάση τα συμπεράσματα εμπειριστατωμένων μελετών και ερευνών*» (2018: 291). Επί παραδείγματι, είναι τουλάχιστον από το 2000 γνωστό στη διεθνή βιβλιογραφία το «*Νοτιο-ευρωπαϊκό μοντέλο μετανάστευσης*» που παρουσιάζει το μοτίβο της ζήτησης ευέλικτης εργασίας για εποχικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με εργασίες παροχής προσωπικών υπηρεσιών όπως στον τομέα

⁸¹ Βλ. περισσότερα στο Παράρτημα και τον πίνακα διαχρονικών Μετακλήσεων από το 1995 έως και σήμερα (2025).

οικιακής και ατομικής φροντίδας (King (2000) όπως αναφέρεται στην Cavounidis (2004: 50). Για τους Nori & Farinela (2020: 43) πρόκειται για ένα μοντέλο κινητικότητας πληθυσμών (αυτοί το ονομάζουν «Μεσογειακό») σύμφωνα με το οποίο όλες οι δουλειές χαμηλού κύρους και μισθού έχουν παραδοθεί σε εποχικούς εργαζομένους από τρίτες χώρες. Σύμφωνα με τους ερευνητές, πρόκειται για ένα «μετά-φορδιανό» (post-Fordist) μοντέλο εργασίας που δίνει ώθηση «*στους χαμηλούς μισθούς, στην άτυπη και επισφαλή εργασία καθώς και στην ευελιξία ιδίως εκεί όπου υφίσταται φυσικός μόχθος και ανειδίκευτη απασχόληση*» (ό.π.).

Η αιτία λοιπόν της αδιαφορίας, πρακτικά, της Πολιτείας, να χαράξει ορθά δομημένες, μακρόπνοες πολιτικές που να στηρίζονται τόσο βεβαίως στην πολιτική βούληση αλλά και να λαμβάνουν υπόψη τα πορίσματα της διοικητικής εμπειρίας και της επιστημονικής έρευνας, φαίνεται να εντοπίζεται σε μια ευρεία γκάμα παραγόντων που ξεκινούν από τη σύνθετη διοικητική φύση του αντικειμένου και την εμπλοκή πολλών φορέων μέχρι την υψηλή πολιτικοποίηση της διοίκησης αλλά και κοινά ζητήματα εμπιστοσύνης μεταξύ των διάφορων δρώντων (Natter & Welfens, 2024: 1678).

Από την άλλη, **εξωτερικοί δρώντες** όπως ομάδες συμφερόντων, συνδικάτα, αγροτικές ενώσεις και λομππίστες στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα αποτελούν προνομακούς συνομιλητές των κυβερνητικών δρώντων, κυρίως στις μέρες μας, δημιουργώντας μια προφανή **μονομέρεια** στην αντιμετώπιση του ζητήματος της **έλλειψης εργατικών χεριών**. Πιο συγκεκριμένα, με τη Διοίκηση να απουσιάζει από τις σχετικές διαβουλεύσεις, δημιουργείται μια στρεβλή εικόνα ότι τα πάντα είναι δυνατά και κυρίως, τα πάντα είναι απλά ζήτημα πολιτικών αποφάσεων. Οι ομάδες αυτές διατηρούν συχνά προνομιακή σχέση με τα γραφεία των αρμόδιων Υπουργών, πρόσβαση την οποία τα στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης δεν διαθέτουν. Την ίδια στιγμή, οι κυβερνητικοί δρώντες δεν έχουν λόγο να αποκλείσουν τις υπόψη ομάδες ενδιαφέροντος καθώς ασκούν προφανώς μεγαλύτερη εκλογική και οικονομική επιρροή απ' ό,τι οι ομάδες των τεχνοκρατών δημοσίων υπαλλήλων. Ο εναγκαλισμός πολιτικής και ομάδων συμφερόντων έχει πλέον αποκτήσει θεσμικά γνωρίσματα καθώς όπως παρατηρεί ο Hughes έχει εγκατασταθεί μια «συμβιωτική σχέση» μεταξύ τους (2018: 180) σε βαθμό που να καθορίζουν το αποτέλεσμα άσκησης της δημόσιας πολιτικής πολύ πιο καθοριστικά απ' ό,τι στο παρελθόν.

Σύμφωνα με τη Λαδή (2017: 57), η λήψη αποφάσεων στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες φαίνεται να ακολουθεί το λεγόμενο “**προσαυξητικό**” μοντέλο το οποίο αντανακλά μια διαδικασία “**βλέποντας και κάνοντας**”, δηλαδή οι αποφάσεις λαμβάνονται όχι σύμφωνα με το τί είναι επιθυμητό αλλά αντίθετα, σύμφωνα με το τί είναι πολιτικά ρεαλιστικό και πραγματοποιήσιμο, μια διαδικασία που “*λαμβάνει χώρα σε μικρά βήματα και χτίζοντας συνεχώς πάνω στην υφιστάμενη κατάσταση*” (Λαδή-Νταλάκου, 2008: 79). Σε κάθε περίπτωση πάντως, **η λήψη αποφάσεων** στη διαδικασία πολιτικής των **μετακλήσεων**, δεν είναι “ορθολογική”, υπό την έννοια ότι δεν προβαίνει με

τρόπο εξαντλητικό σε πρόβλεψη “*όλων των ενδεχόμενων επιπτώσεων της κάθε εναλλακτικής λύσης υπολογίζοντας τη συγκεκριμένη πιθανότητα πραγματοποίησης της κάθε ενδεχόμενης περίπτωσης*” (ό.π: 78), γεγονός που ίσως συντελεί και στην **αποτυχία** των προγραμμάτων αυτών να ρυθμίσουν επακριβώς την κάλυψη των κενών θέσεων από την αγορά εργασίας, **αποτυχία** που δύναται επίσης να έλκει την προέλευσή της και από την “πελατειακή” (clientelist) επιρροή που ασκούν οι προαναφερθέντες δρώντες της Μετανάστευσης ως “*ισχυρά και οργανωμένα κέντρα ενδιαφερόντων*” που εμπλέκονται στη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής (Castles, 2004: 868).

Η προσέγγιση υλοποίησης της υπόψη δημόσιας πολιτικής που ακολουθείται αποτελεί στην ουσία τον ορισμό της “εκ των άνω” (top-down) εφαρμογής, δεδομένου ότι η πολιτική “κατέρχεται” από την κυβερνητική ατζέντα προς τη Δημόσια Διοίκηση, μέσω της θέσμισής της από τη νομοθετική διαδικασία, η οποία κατά “δέσμια αρμοδιότητα” οφείλει να διαχειριστεί και να εφαρμόσει τη διαδικασία, η οποία, ειρήσθω εν παρόδω, σε επίπεδο εφαρμογής καθίσταται απολύτως **ορθολογική**.

Με άλλα λόγια, αν και στο προαναφερθέν στάδιο **λήψης αποφάσεων** προέκυψε ότι αυτές λαμβάνονται σταδιακά και μέσω **δοκιμών ή και λαθών**, εδώ η διαδικασία υλοποίησης, θεσμικά θωρακισμένη, αποτελεί μια απολύτως ορθολογική διαδικασία προσκόμισης ορισμένων δικαιολογητικών και έκδοσης συγκεκριμένων ατομικών διοικητικών πράξεων με τρόπο τέτοιο που να μην καταλείπεται **κανένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας** στη Διοίκηση, άρα και κανένας κίνδυνος αποτυχίας της πολιτικής, εξαιτίας του λόγου αυτού. Κατά συνέπεια, τυχόν αρνητική επιρροή που θα μπορούσε να ασκήσει η στάση του **ανθρώπινου δυναμικού** στην πορεία υλοποίησης της πολιτικής, αίρεται από την ίδια τη διαδικασία η οποία κανένα περιθώριο δεν αφήνει για έκφραση προσωπικών στάσεων ή αντιλήψεων στο αντικείμενο.

Ωστόσο, η περιγραφόμενη θωράκιση της πολιτικής αυτής δεν σημαίνει ότι δεν αντιμετωπίζει, στο αρχικό τουλάχιστον στάδιο εφαρμογής της και σημαντικά προβλήματα ή αλλιώς **χάσματα (gaps)**, όπως για παράδειγμα **καθυστερήσεις** στην υλοποίηση (**έλλειμμα υλοποίησης**). Πιο συγκεκριμένα, η πλήρης και απρόσκοπτη εφαρμογή των κατά καιρούς διάφορων (κακώς ονομαζόμενων) “Κωδίκων Μετανάστευσης” στη χώρα, προϋπέθετε όπως ήδη προαναφέρθηκε την προηγούμενη έκδοση πολλών δεκάδων εφαρμοστικών Υπουργικών Αποφάσεων, μέσω αντίστοιχων εξουσιοδοτικών διατάξεων. Η συγκεκριμένη νομοθετική και νομοτεχνική επιλογή, δηλαδή η επί της ουσίας **αναστολή ισχύος ψηφισμένων διατάξεων** λόγω αναμονής “ενεργοποίησής” τους από εφαρμοστικές υπουργικές αποφάσεις που θα έρθουν στο μέλλον, καταλείπει μεν την ευχέρεια άκρας εξειδίκευσης στις λεπτομέρειες της δημόσιας πολιτικής στον Υπουργό, δημιουργώντας όμως έτσι αδικαιολόγητη χρονοτριβή στην υλοποίησή της και κατ’ επέκταση στην επίτευξη της στρατηγικής της στόχευσης.

Τις εκροές της διαδικασίας των **μετακλήσεων** συνιστούν οι ατομικές διοικητικές πράξεις που εκδίδει η Διοίκηση, ως απάντηση σε σχετικά αιτήματα εργοδοτών αναφορικά με την έγκριση ή απόρριψη της χορήγησης θεώρησης εισόδου σε πολίτες τρίτων χωρών προκειμένου αυτοί να **εργαστούν υπό συγκεκριμένη ειδικότητα**, σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και υπό συγκεκριμένη συμβατική σχέση, στον εργοδότη που τους ζητά.

Τέλος, και σε ό,τι αφορά στις τεχνικές αξιολόγησης της υπόψη πολιτικής όπως αναφέρονται στη βιβλιογραφία (Λαδή-Νταλάκου, 2008: 89), πρέπει με έμφαση να επισημανθεί ότι αυτές **λείπουν στο σύνολό τους**. Ειδικότερα, η πολιτική **μετάκλησης** αλλοδαπού εργατικού δυναμικού κινείται διαχρονικά σε ένα καθεστώς **απροσδιοριστίας** και “βαθμιαίας προσέγγισης”. Οι καθ’ ύλην αρμόδιοι δρώντες **υλοποίησης** της πολιτικής, δηλαδή η Δημόσια Διοίκηση, ουδέποτε καλούνται να παράσχουν στοιχεία, συμπεράσματα ή ευρήματα από την εφαρμογή, την οποία - υπενθυμίζεται - έχει αναλάβει νομοθετικώς κατ’ αποκλειστικότητα, **με αποτέλεσμα κάθε νέος, ετήσιος διοικητικός κύκλος μετακλήσεων να αποτελεί επανάληψη του προηγούμενου**.

Ωστόσο, το γεγονός ότι στο σύγχρονο τουλάχιστον θεσμικό πλαίσιο αλλά και στον δημόσιο διάλογο οι μετακλήσεις περιβάλλονται από μια **αχλύ** αδήριτης κοινωνικο-οικονομικής αναγκαιότητας και την ίδια στιγμή η Πολιτεία δεν ενδιαφέρεται να εμποτεύσει το αντικείμενο (Καψάλης, 2018: 156), δείχνει, αν μη τί άλλο, την προβληματική λειτουργία ενός κύκλου δημόσιας πολιτικής ο οποίος απλώς δεν λειτουργεί, μιας και ελλείπει η ικανοποίηση μιας κεφαλαιώδους προϋπόθεσής του, **ο έλεγχος και αξιολόγηση** της διαδικασίας. Έτσι, προκαλείται μια μείζων αντίφαση κατά τον σχεδιασμό (και κυρίως τη σημασιодότηση) της δημόσιας πολιτικής, όταν σε επίπεδο θεωρίας οι αρμόδιοι δρώντες δομούν μια ιδιαίτερα ‘πανηγυρική’ «πλασίωση» (framing/cadrag) (Κοντούρη, 2015: 67) του προβλήματος ελλείψεως εργατικών χεριών⁸², στην πράξη όμως **δείχνουν αδιάφοροι να περιφρουρήσουν τις προϋποθέσεις επιτυχούς επίλυσής του**, καθιστώντας εν τέλει την υπόψη πολιτική απολύτως «**κοντόφθαλμη**» και αλυσιτελή (Triandafyllidou, 2020: 550).

3. Ο αντίκτυπος στην πραγματική οικονομία

Τον Μάιο του 2025, ο τ. Υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου, Μάκης Βορίδης, δήλωσε σε τηλεοπτική εκπομπή: «*Η απλή οικονομική ανάγκη δεν μπορεί να αποτελεί λόγο νόμιμης μετανάστευσης*» (ΥΜΑ, 2025). Εξέφρασε έτσι με τον πιο επίσημο τρόπο τη στάση της ελληνικής πολιτείας απέναντι όχι μόνο στην εμπειρική πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα αλλά και στη βιβλιογραφική παραγωγή ερευνητικών και άλλων οργανισμών που βεβαιώνουν παγίως

⁸² Μέσα από πυκνό νομοθετικό έργο, από δημόσιες πολιτικές τοποθετήσεις, από αναλύσεις και άρθρα γνώμης, κτλ.

τον **αμφίπλευρα θετικό αντίκτυπο** της οικονομικής μετανάστευσης, τόσο για τις χώρες υποδοχής και τους πολίτες τους, όσο και για τους μεταναστεύσαντες αλλοδαπούς και τις χώρες προελεύσεώς τους. Άρα λοιπόν, αν υποθεθεί ότι η τοποθέτηση αυτή θα αποτελούσε την καταστατική αφετηρία ενός δημόσιου διαλόγου για το σχεδιασμό μιας δημόσιας πολιτικής για τη μετανάστευση, το εγχείρημα θα ήταν καταδικασμένο να αποτύχει, όπως εξάλλου συμβαίνει συστηματικά μέχρι σήμερα.

Σύμφωνα με τον **Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης**, «μακρόχρονες έρευνες και αναλύσεις συνηγορούν ομόφωνα ότι η μετανάστευση αποτελεί παράγοντα (*driver*) για την ανθρώπινη ανάπτυξη που μπορεί να παραγάγει σημαντικά οφέλη για τους μετανάστες, τις οικογένειες και τις χώρες καταγωγής τους» (McAuliffe & Ouch, 2024: 6). Στο ίδιο πνεύμα, σύμφωνα με τον **Διεθνή Οργανισμό Εργασίας του ΟΗΕ**, «οι μετανάστες εργάτες διεθνώς συνιστούν το 5% της παγκόσμιας εργατικής δύναμης και αποτελούν θεμελιώδες τμήμα της παγκόσμιας οικονομίας. Η οικονομική μετανάστευση δεν ωφελεί μόνο τον μετανάστη εργάτη αλλά και τις κοινότητες στις οποίες εντάσσεται, καθώς και τις χώρες καταγωγής τους» (ILO, 2021: 5 & 16).

Ιδίως ως προς την οικονομική μετανάστευση από την Αλβανία, ερευνητές εντοπίζουν ότι «η εποχική εργασία από την Αλβανία στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης έχει μετατραπεί σε έναν τρόπο ζωής για πολλούς Αλβανούς και τις οικογένειές τους. Θεωρούμενο ως φαινόμενο που φέρει οφέλη σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη – τη χώρα προέλευσης, τη χώρα προορισμού καθώς και τους ίδιους τους μετανάστες, έχει βοηθήσει από τη μια στην ανακούφιση της πίεσης από την αυξανόμενη ανεργία στην Αλβανία και από την άλλη, στην ικανοποίηση της ζήτησης εποχικών εργατών σε πολλές χώρες» (Jakobson et al., 2004: 60). Ιδίως για τη γεωργία, η εργασία των μεταναστών προβάλλεται ως «σημαντικός παράγων για τη διατήρηση μεγάλου αριθμού αγροκτημάτων» (Kasimis et al., 2003: 173-174) όπου ειδικά για την Ελλάδα, το 90% των εργατών γης είναι αλλοδαποί (Rye & Scott, 2018: 3).

Σύμφωνα με την **Παγκόσμια Τράπεζα**, προκειμένου η Ε.Ε. να διατηρήσει την τρέχουσα αναλογία εργαζομένων προς συνταξιούχους μέχρι το 2050, «θα πρέπει να προσελκύσει περισσότερους από 100 εκατομμύρια αλλοδαπούς μετανάστες» (Izvorski & Lokshin 2024), ενώ στην ίδια κατεύθυνση βρίσκεται και το **Διεθνές Νομισματικό Ταμείο** το οποίο σε ανάλυσή του βλέπει μόνο οφέλη από την οργανωμένη αξιοποίηση των μεταναστευτικών ροών, σε επίπεδο τόνωσης του δημογραφικού προβλήματος, του συνταξιοδοτικού συστήματος και ως εκ τούτου της γενικότερης οικονομικής ευμάρειας (Peri, 2020).

Στο ίδιο κλίμα βρίσκονται και εγχώριοι, σημαίνοντες δρώντες στον κύκλο της εθνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, λίγες ημέρες μετά τις προαναφερθείσες δηλώσεις του τ. Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, ο πρώην Υπουργός και **νυν διοικητής της ΤτΕ**, Γιάννης Στουρνάρας, σε δημόσια τοποθέτησή του είπε ότι «η ελεγχόμενη μετανάστευση είναι παράγοντας κοινωνικής συνοχής και οικονομικής σταθερότητας» εξαίροντας την περίπτωση της Ισπανίας η οποία κατά την άποψή του, «αποτελεί

*χαρακτηριστικό παράδειγμα καθώς το κύμα ειδικευμένων μεταναστών αναζωογονεί την οικονομία μέσω κρίσιμων κλάδων της» (Documento, 2025). Λίγες μέρες μετά, ο τ. Υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ και νυν **Πρόεδρος του ΕΒΕΑ**, Γιάννης Μπρατάκος, μίλησε για τη δυνατότητα του μεταναστευτικού ζητήματος να ενισχύσει την παραγωγική βάση της Ελλάδας και της Ευρώπης (Insider, 2025).*

Κατευθύνσεις / προτάσεις πολιτικής

Η απομάκρυνση των οικογενειακών εργατών από τις δύσκολες χειρωνακτικές εργασίες δεν είναι καινούριο φαινόμενο. Η τάση διαδοχής που παρατηρούνταν κατά το 19ο αιώνα στην Ελλάδα ως προς την συνέχιση του πατρικού / οικογενειακού επαγγέλματος, άρχισε να φθίνει ήδη από τη δεκαετία του 1970 (Cavounidis 2004: 647 κ.ε.). Την ίδια στιγμή δεν υπάρχει σήμερα κανένα στοιχείο που να καταδεικνύει ενδεχόμενη αλλαγή τάσης, άρα είτε θα πρέπει να δημιουργηθούν πολιτικές αναζήτησης αλλοδαπών (**ακόμα και ευρωπαϊών πολιτών**, όπως κάνει η Ιταλία και η Γερμανία που απασχολούν Ρουμάνους και Πολωνούς εργάτες) ή να **αναδιαρθρωθεί η αγροτική παραγωγή** με καλλιέργειες που θα ελαχιστοποιούν την ανάγκη ανθρώπινης παρεμβάσεως σε όλα τα στάδιά της.

Αρχικά και σε ό,τι αφορά στην έλλειψη εργατικών χεριών από την Αλβανία, η πρόσφατη στροφή στις διακρατικές συμφωνίες με τις λεγόμενες «εξωτικές» χώρες (Νεπάλ, Μπαγκλαντές, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες, Αίγυπτος, Ινδία, Πακιστάν, Βιετνάμ, Αιθιοπία⁸³), δεν έχει παράξει αποτελέσματα και συνεχώς αναζητούνται όλο και περισσότερα άτομα (ΚΕΑ, 2025; Ναυτεμπορική, 2025; Καθημερινή, 2023). Οι συμφωνίες αυτές δεν λειτουργούν (π.χ. Μπαγκλαντές και Αίγυπτος) ενώ άλλες που σχεδιάζονται έρχονται αντιμέτωπες με το ανυπέβλητο εμπόδιο του δυσανάλογου κόστους μετακίνησης από τόσο απομακρυσμένες περιοχές, για ένα τόσο περιορισμένο χρονικό διάστημα εποχικής απασχόλησης.

Δεύτερον, η **βελτίωση των ημερομισθίων** (αλλά και η κατασκευή υποδομών όπως οικίσκοι, εστιατόρια, δομές ψυχαγωγίας, κτλ) σε επίπεδα ανάλογα με τις ευρωπαϊκές χώρες μπορεί και πρέπει να αποτελέσει τη μείζονα αλλαγή παραδείγματος ως παράγοντα προσέλκυσης (pull factor) τόσο για αλλοδαπούς όσο για ημεδαπούς εργαζομένους. Είναι με άλλα λόγια απολύτως αναγκαία μια ουσιώδης μεταβολή στο οικονομικό μοντέλο λειτουργίας του πρωτογενούς τομέα αλλά και του τουρισμού και της εστίασης, βάσει του οποίου οι πολίτες τρίτων χωρών που χρειάζεται να διανύουν πολύ μεγαλύτερες αποστάσεις για να εργαστούν στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, να μην το πράττουν και να επιλέγουν τη γειτονική Ελλάδα, όπως παλιά, η οποία όμως θα αποδεχτεί να απομειώσει τα (συχνά υπέρογκα) ποσοστά κερδοφορίας της προκειμένου να περισώσει την παραγωγή της. **Με άλλα λόγια, απλά και μόνο η ζήτηση (φθηνών) εργατικών χεριών δεν μπορεί να αποτελεί και αμάχητο τεκμήριο ελλείψεώς τους**, πόσω μάλλον όταν πρόκειται για επίμοχθες εργασίες που προκαλούν συγκεκριμένες στάσεις αλλά και προσδοκίες στα άτομα που επιθυμούν να ασχοληθούν με αυτές (Chatziioannidis & Partalidou, 2024: 2-3).

⁸³ Στην περίπτωση της Αιθιοπίας ως υποψήφιας χώρας μετάκλησης εργατικού δυναμικού, προστίθεται ένα πρωτοφανές για τα μέχρι τώρα κριτήρια επιλογής χωρών, αυτό της κοινής θρησκευτικής παράδοσης καθώς «τα εγγύτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά ευνοούν την ευκολότερη προσαρμογή στις κοινωνίες υποδοχής» (δηλώσεις βουλευτή Λάρισας, Μάξιμου Χαρακόπουλου, Ναυτεμπορική, 2025).

Επιπλέον, η στροφή του πρωτογενούς τομέα στην **Ευφυή Γεωργία** με χρήση συστημάτων αυτοματισμού, τηλεμετρίας και ψηφιοποιήσεων πρέπει να συνεχιστεί. Μια τέτοια προσέγγιση όχι μόνο θα καταστήσει μικρότερη την εξάρτηση από τα ανθρώπινα χέρια, αποδεσμεύοντάς τα για άλλες παραγωγικότερες εργασίες αλλά θα επιτύχει και τη δημιουργία δεξαμενής δεδομένων προς μελλοντική αξιοποίηση, τόσο μέσω δορυφόρων όσο και μέσω έξυπνων ειδοποιήσεων που θα συλλέγονται απευθείας από τον αγρό (Politic.gr, 2025).

Συναφώς, **η χρήση νέων τεχνολογιών** πρέπει να επεκταθεί ακόμη και στον ίδιο τον προγραμματισμό των μετακλίσεων, ο οποίος θα πρέπει να φύγει από τη νομή και διαχείριση αιρετών παραγόντων, οι οποίοι όπως προειπώθηκε, **αυξομειώνουν κατά το δοκούν τις ποσοστώσεις**, αναλόγως με τα τεκμαιρόμενα για αυτούς πολιτικά οφέλη, και να αποτελέσει προϊόν **ανάλυσης δεδομένων**. Παράγοντας που συναρτάται άμεσα με την ανάγκη ψηφιακής τεκμηρίωσης των εργατικών αναγκών δεν μπορεί βεβαίως να μην είναι και η αυξανόμενη **γήρανση του πληθυσμού** στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (όπως παραδίδονται στο Štefánik, M., & Miklošovič, 2020: 102), μεταξύ των ετών 2009 και 2018, η σχετική αύξηση των αλλοδαπών εργατών σε διάφορες χώρες της Ευρώπης ήταν μεγαλύτερη για τη Μάλτα (545%), τη Σλοβενία (355%) και την Πολωνία (334%), γεγονός που αποδίδεται στην απόλυτη αδυναμία των χωρών αυτών να καλύψουν τις κενές θέσεις εργασίας τους με ημεδαπούς. Για την πρόληψη αυτού του φαινομένου, στη Σλοβακία δημιουργήθηκε το σύστημα SLAMM (ό.π.) το οποίο αποτελεί ένα **μοντέλο δυναμικής μικρο-εξομοίωσης** (dynamic micro-simulation), δηλαδή έναν τεχνικό τρόπο πρόβλεψης των εκάστοτε εργασιακών αναγκών σε συνάρτηση με την ηλικία και τις συνταξιοδοτήσεις του ενεργού εργασιακού πληθυσμού.

Συζήτηση

Μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα είναι **πρώτη στην απασχόληση μη ημεδαπών εργαζομένων** στους τομείς της **Γεωργίας και Αλιείας** με ποσοστό **9.7%**, με την Ιταλία να ακολουθεί με 5.7% επί του συνολικού πληθυσμού της και την Ισπανία με 5%. Το ίδιο ισχύει και για **Τουρισμό και την Εστίαση** όπου εκεί προηγείται ημών με βραχεία κεφαλή (0,2%) η Ισπανία (OECD, 2024: 83). Αντιστοιχούν οι αριθμοί αυτοί σε μια οριζόντια, διαχρονική, συμπαγή και μακρόπνοη εθνική πολιτική για τη νόμιμη Μετανάστευση;

Η τετριμμένη λοιπόν διαπίστωση ότι *«από τη δεκαετία του 1990 και εξής η Ελλάδα μετατράπηκε από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών»* **μικρή περιγραφική αξία** φέρει πλέον καθώς κυρίως υπονοεί την **ολοκληρωτική απουσία** ενιαίας και κεντρικής μεταναστευτικής πολιτικής στη χώρα μας από το 1990 έως σήμερα. Είναι μια διαπίστωση που θα έπρεπε να υπενθυμίζει στους κύριους δρώντες της υπόψη δημόσιας πολιτικής (κυβερνήσεις, αιρετούς εκπροσώπους, συνδικάτα αγροτών, εργοδοτών και κάθε λογής επαγγελματικών ενώσεων) ότι η σημερινή διοικητική κακοδαιμονία εδράζεται ολοκληρωτικά στην αποτυχία ευρέσεως ενός κοινού και σταθερού σημείου επαφής μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, διαχρονικά, προκειμένου να σχεδιαστούν μακρόπνοοες και βιώσιμες λύσεις ενός προβλήματος που δεν θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται ως *«αναγκαίο κακό»* αλλά ως *«χρυσή ευκαιρία»*.

Η ενασχόληση με τη ιστορία της μεταναστευτικής νομοθεσίας στην Ελλάδα και δη των **μετακλήσεων**, αναδεικνύει σε μεγάλο βαθμό τη διαχρονική παθογένεια του Ελληνικού Κράτους ως προς τη στελέχωσή του με πολιτικό προσωπικό αντάξιο των διακυβευμάτων, προσωπικό εξάλλου που φέρει και την συνταγματική ευθύνη ως ο *«επισπεύδων δρων»* και καθ' ύλην αρμόδιος φορέας λήψης αποφάσεων. Η θλιβερή αυτή διαπίστωση ερείδεται στη διαχρονική αταξία και απουσία οργάνωσης, παρά μόνο με έκτακτο, εμβλωματικό και ιδιοσυγκρασιακό τρόπο, προφανώς απότοκα μιας καταστατικής πολιτικής και διοικητικής αδιαφορίας για τακτοποίηση του ζητήματος της **νόμιμης μετανάστευσης**.

Έτσι, μέχρι και σήμερα, η Διοίκηση αναγκάζεται να παρακολουθεί αμήχανη τις παραδοξολογικές ακροβασίες των πολιτικών ηγεσιών οι οποίες αντιμετωπίζουν την αλλοδαπή εργασία ως **de jure παράνομη** (όταν αυτή συμβαίνει εκτός των νόμιμων διαδικασιών⁸⁴) αλλά **de facto νομιμοποιημένη**, δυνάμει των δήθεν *«επειγουσών»* αναγκών της εθνικής οικονομίας, και ως εκ τούτου τελούσα υπό την

⁸⁴ Είναι εμπειρικά γνωστό αλλά επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία ότι παρά την ύπαρξη προγραμμάτων εποχικής μετάκλησης στην Ελλάδα, λόγω φυσικής γειννίας με την Αλβανία και ευκολίας πρόσβασης στους χώρους εργασίας, ο μεγάλος όγκος της παρεχόμενης εποχικής εργασίας γίνεται στα πλαίσια εισόδου στη χώρα με θεώρηση που δεν επιτρέπει την εργασία, και μάλιστα χωρίς παροχές υγείας ή συμβάσεις εργασίας (Gemi, 2014; Ruedin & Nesturi, 2018 στο Jakobson et al, 2024: 61). Σε ό,τι αφορά στις άλλες εθνικότητες, δεν τηρείται ούτε καν έστω η προϋπόθεση της νόμιμης εισόδου στη χώρα, ακόμα κι αν η χορηγούμενη βίζα δεν προβλέπει παροχή εργασίας. Πρόκειται για εργάτες γης εν προκειμένω που έχουν έρθει από τις λεγόμενες πλέον *«εξωτικές»* χώρες (Νεπάλ, Ταϊλάνδη, Μπαγκλαντές, Ινδία, Πακιστάν, κτλ) και έχουν καταλήξει χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα για διάφορους λόγους.

ανοχή των ελεγκτικών μηχανισμών (Nikas & Aspasiou, 2011: 288 αλλά και Chauvin & Mascarenas, 2020: 34, σχετικά με τη διχοτόμηση ανάμεσα «στον **τυπικό αποκλεισμό από τη μια και στην άτυπη ενσωμάτωση από την άλλη**»). Το δίλημμα δε που θέτουν οι σύγχρονες γεωπολιτικές συνθήκες, δηλαδή από τη μια η ανάγκη για ασφαλέστερα σύνορα και από την άλλη η ανάγκη για περισσότερα εργατικά χέρια (Scmid & Bird, 2024: 418), δεν θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως ένα **αμοιβαία αποκλειόμενο δίπολο** διότι ένας σωστά σχεδιασμένος κύκλος δημόσιας πολιτικής μπορεί να διασφαλίσει την ταυτόχρονη συνδρομή και των δύο προϋποθέσεων.

Σε ό,τι αφορά στο ρόλο της Δημόσιας Διοίκησης, αυτή όλο και συχνότερα αναγκάζεται να υιοθετεί τον εργαλειακό ρόλο ενός τυπικού και αμέτοχου αποδέκτη της ‘βούλησης του νομοθέτη’, ρόλος που εκ της εργαλειακότητάς του καθίσταται τελικά ‘άχαρος’ καθώς ελλείπει από αυτόν όχι μόνο η οποιαδήποτε πιθανότητα **αυτενέργειας και πρωτοβουλίας** αλλά αντιθέτως προσκρούει και σε καταστατικά, στοιχειώδη κωλύματα που την αποτρέπουν να κατανοήσει τις εφαρμοστέες διατάξεις. Έτσι η Διοίκηση καθίσταται ένας μάλλον σιωπηρός και σίγουρα εν απορία τελών διαμεσολαβητής **ανάμεσα στην κρατική βούληση και τις ανάγκες του συναλλασσόμενου πολίτη**, αγωνιζόμενη να εντάξει τη φυσική πραγματικότητα, όπως αυτή διαμορφώνεται από τα αιτήματα των πολιτών αλλά σίγουρα και από τους φυσικούς συσχετισμούς που προκαλεί η ίδια η νομοθέτηση, εντός ενός νομικού κόσμου ο οποίος εμφανίζεται συγκεχυμένος και ρευστός.

Κατά την κρίση μου, η αιτιολογική βάση αυτής της προβληματικής εδράζεται σε μια σειρά παραγόντων όπως **α)** το απολύτως ετερογενές πλαίσιο συμφραζομένων εντός του οποίου καλούνται να δράσουν οι δρώντες, **β)** τα απότοκα της ιδεολογικής προδιάθεσης και των πολιτικών στάσεων των ενεχομένων, **γ)** η έκταση και η ένταση του εκπαιδευτικού υποβάθρου τους αλλά επιπλέον και **δ)** οι τακτικές πολιτικές αλλαγές, **ε)** η απουσία ‘πυρηνικής’ ή στρατηγικής εθνικής στόχευσης και τέλος **στ)** οι ιδιοσυγκρασιακές, ψυχολογικές ιδιότητες των δρώντων. Η ‘πολεμική’ αυτή φέρει εξαρχής ένα νομοτελειακά προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα δυνάμει της συνταγματικά κατοχυρωμένης γραμμής εξουσίας: η Δημόσια Διοίκηση, στην οποία καταλείπεται μηδαμινό περιθώριο αποκρουστικής ισχύος, **εκ περιτροπής θεάται** είτε ως πειθήνιο όργανο άσκησης της κρατικής εξουσίας (**μεγέθυνση της δέσμιας αρμοδιότητάς της**) είτε ως αποδιοπομπαίος τράγος (**μεγέθυνση της διακριτικής της ευχέρειας**). Το «γράμμα» του νομοθέτη θωρακίζεται μέσα σε μια αδιάτρητη γλωσσική έκφραση ενώ το «πνεύμα» του αφήνεται να **αιωρείται ες αεί μεθερμηνεύόμενο**, ανάλογα με τα ερμηνευτικά ταλέντα, τις δεξιότητες αλλά και ιδιοσυγκρασιακές στάσεις του εκάστοτε τελικού υπογράφοντος της Διοίκησης.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις ενισχύουν την άποψη ότι η νομοθετική εξουσία εργάζεται κοινωνικά και «ψυχικά» αποκομμένη από το κατ’ αρχήν πολιτικό διακύβευμα (εν προκειμένω την επίλυση του προβλήματος έλλειψης εργατικών χεριών), δυνάμει του οποίου **απολαύει των προνομίων της αίρεσης**

του εκλογικού σώματος. Ενδεικτικά αυτής της απόσπασης, απόστασης και εν τέλει **αλλοτρίωσης του κοινού νομοθέτη από την κοινωνική πραγματικότητα** θα μπορούσε να αναφερθεί ακόμη και αυτή η **νομοτεχνική πρακτική** η οποία τα τελευταία χρόνια έχει λάβει σοβαρές διαστάσεις, δηλαδή η διασπορά του νομοθετικού έργου (θέσπιση, τροποποίηση, κατάργηση) **σε ένα πλήθος μη σχετιζόμενων νομοθετημάτων**. Η πρακτική αυτή αποτελεί νομοτεχνική υπόθαλψη της πολιτικής αβελτηρίας για τη θεραπεία του διακυβεύματος.

Με τη συνδρομή δε των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, οξύνεται το συναίσθημα, καταπατάται ή αποκρύπτεται η αλήθεια και η λογική και εγκαθίσταται έτσι μια αισθητική του **λαθραίου φόβου, μια θεσμική εν τέλει καλλιέργεια της αποστροφής στο Ξένο**. Όσο πιο «ξέφραγη» αναπτύσσεται η φοβικότητα, τόσο πιο «περίφρακτη» εμφανίζεται η ερειδόμενη επ' αυτής ιδεοληψία. Ο «επικίνδυνος λαθρομετανάστης» ταυτίζεται με το ιδεότυπο του έγχρωμου Σύριου πρόσφυγα που διασχίζει νόμιμα τη θάλασσα, διωκόμενος, ενώ ο «χρήσιμος λαθρομετανάστης» με το ιδεότυπο του φαιόχρωμου Αλβανού οικονομικού μετανάστη που διασχίζει παράνομα τα χερσαία σύνορα, **εργαζόμενος αδήλωτος, εισφοροδιαφεύγων και διαμμένων ασμένως σε οικία που θα του παραχωρηθεί για το σκοπό αυτό**.

Η συντηρητική νομοθέτηση στο πεδίο της νόμιμης Μετανάστευσης με τα αστυνομικού χαρακτήρα νομοθετήματα και τη θεώρηση του φαινομένου υπό την οπτική γωνία διασάλευσης της «δημόσιας τάξης», δημιουργεί «ξένους» δύο ταχυτήτων: Σύριοι και Αφγανοί αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζονται με εγγενή καχυποψία ως σεσημασμένοι εγκληματίες σε διατεταγμένη υπηρεσία, συνωθούμενοι μέχρι πρότινος σε αναξιοπρεπείς δημόσιες Δομές Φιλοξενίας ενώ Αλβανοί **μετακληθέντες** εργάτες γης περιθάλπονται και καταλύουν δωρεάν στην ιδιοκτησία του **μετακαλέσαντος** εργοδότη. Η **στάση της ελληνικής κοινωνίας** απέναντι στο Ξένο, δοθείσης της θεσμικής ευκαιρίας που της παρέχει η νομοθετική εξουσία η οποία **είτε δεν ξέρει είτε δεν μπορεί να κατανοήσει τα τεκταινόμενα**, ετεροκαθορίζεται από τη φυλετική καταγωγή των νομίμως ή «λάθρα» εισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών. **Όταν ωστόσο ο πρόσφυγας διαφανεί ότι ενδέχεται και να είναι χρήσιμος στην αγροτική καλλιέργεια, τότε αίφνης οι ενστάσεις περί του «λαθραίου» παρελθόντος του αίρονται και δεν αφορούν πλέον κανένα** (Αγρότυπος, 2021).

Έτσι, με έναν απρόσμενα οριζόντιο τρόπο και παρά τις περί του αντιθέτου γενικόλογες και πανηγυρικές διακηρύξεις των δύο κυρίαρχων ιδεολογικών αφηγημάτων, το «κακό Ξένο» είναι το «λαθραίο» και το «καλό Ξένο» είναι το αγοραίο, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του προγράμματος «Golden Visa», δηλαδή της άδειας διαμονής Ιδιοκτητών Ακινήτων (άρθρ. 100, ν.5038/2023). Η «λαθραία» εισβολή είναι πλωτή. Η νόμιμη «εισβολή» είναι πολυτελώς εποχούμενη.

Εάν ο συναλλασσόμενος πολίτης τρίτης χώρας είναι ενδεής, όφειλε μέχρι πρότινος να αποδείξει επταετή συνεχή παράνομη διαμονή στην Ελλάδα για να υπαχθεί στο καθεστώς αδειοδότησης της διαμονής του για «Εξαιρετικούς Λόγους» (άρθ. 134, παρ. 5, ν.5038/2023).

Αντίθετα, στην περίπτωση των επενδυτών/Ιδιοκτητών Ακινήτων, είναι κανονικό να θεωρείται ότι ο αλλοδαπός δεν χρειάζεται καν να διαμένει στη χώρα. **Γιατί άραγε όμως η μη διαμονή να χρειάζεται άδεια διαμονής; Πώς νοείται 'μετανάστευση' από τον 'μετανάστη';** Πώς γίνεται τόσο το εκ των δεξιών όσο και το εκ των αριστερών εκκινούμενο πολιτικό αφήγημα να θεσπίσει, να τροποποιήσει και εν τέλει να συντηρήσει **την ίδια θεσμική θεώρηση για τα ίδια πραγματικά γεγονότα;** Ποιο είναι το πολιτικό κίνητρο που οδηγεί στη σύμπλευση δύο φαινομενικά αντίθετων και παραλλήλως κινούμενων πολιτικών ιδεολογιών, σε τόσο κεφαλαιώδη ζητήματα; Προφανώς, είναι **η αδήριτη ανάγκη πολιτικής επιβίωσης των δρώντων**, η κυβερνητική μακροήμερευση και η διηνεκής παράταση, με κάθε τρόπο, της συμμετοχής τους στο σύστημα νομής της εξουσίας. Με άλλα λόγια, *«η οικονομική εκμετάλλευση ιδιαίτερα των παράνομων μεταναστών και η αξιοποίησή τους ως homo economicus από Έλληνες επιχειρηματίες, αλλά και ιδιώτες, κατέστησε σαφές ότι, σχεδόν πάντα, ο εύκολος πλουτισμός και οι ευκαιρίες για εκμετάλλευση υπερδιασκελίζουν ή υπεξαιρούν για όσο διάστημα κρίνεται σκόπιμο την εθνική ιδεολογία και τις κοινωνικές αξίες ηθικού μέτρου»* (Τσάκαλος, 2008: 21).

Η «αργυρώνητη» λοιπόν Μετανάστευση (διάφορα προγράμματα κατ' εξαίρεση απασχόλησης παρατύπως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών, εικονικές μετακλήσεις εξαρτημένης εργασίας στη γεωργία, χρυσές βίβες και 'επίχρυσοι' εικονικοί γάμοι, κτλ) φαίνεται να στοιχειοθετεί το νέο συλλογικό Ήθος και να αποτελεί το **σύγχρονο νεοσυντηρητικό modus operandi** της νεοελληνικής κοινωνίας. Είναι η θεραπεία και το καύσιμο μιας ιδιωτικής οικονομίας σε **αφλογιστία** η οποία αναζητά σημείο επανεκκίνησης (και) μέσω της μετανάστευσης με τρόπο όμως χωλό. Είναι η θεραπεία και το καύσιμο μάλλον οπισθοδρομικών και ξεπερασμένων ιδεολογικών αφηγημάτων (κλειστά vs. ανοιχτά σύνορα), τα οποία με κάθε τρόπο πρέπει να αναβιώσουν, έτσι ώστε **να πλώσουν τα κομματικά ακροατήρια** και να συσπειρώσουν το εκλογικό σώμα κατευθύνοντάς το συχνά βάνουσα, **είτε με την κραυγαλέα διαστρέβλωση της λογικής, είτε με τη δόλια έξαρση του συναισθήματος**, είτε και με τα δύο.

Έτσι, η ηθική από-επένδυση (π.χ. η θεσμοθέτηση από τη νομοθετική εξουσία διαφορετικής μεταχείρισης ομοειδών περιπτώσεων ή αντίθετα η συντήρηση ρυθμίσεων που οδηγούν σε όμοια μεταχείριση διαφορετικών περιπτώσεων) καθίσταται η επαρκής και αναγκαία συνθήκη μιας ιδιότυπης αναπτυξιακής έκρηξης της οικονομίας («περισσότερες δουλειές») η οποία από το Δεξιό πολιτικό αφήγημα αποτιμάται μονοεπίπεδα και στείρα λαμβάνοντας υπόψη μόνο τον (αδιόρατο) όγκο μετακινούμενων χαρτονομισμάτων χωρίς ποτέ να ξετάζεται ο πραγματικός, εφαρμοσμένος αντίκτυπος αυτής της ροής χρημάτων στην πραγματική οικονομία ενώ από το Αριστερό πολιτικό

αφήγημα αποτιμάται αδιάφορα ακόμα κι αν ενδέχεται να προκληθούν κοινωνική αδικία, αποκλεισμοί και εκμετάλλευση.

Η δεξιά ιδεολογική επανατοποθέτηση **προτιμά τα περικλειστα γεωγραφικά σύνορα**, θεωρεί το Ξένο ως απειλή και προτάσσει συχνά την εθνική καθαρότητα ως μείζονα προτεραιότητα, ωστόσο δέχεται όλους ανεξαιρέτως τους αλλοδαπούς, ακόμα κι αν αυτοί φέρουν ιδεοτυπικά/μορφολογικά χαρακτηριστικά που εμφανώς δεν προσιδιάζουν με εκείνα της στερεοτυπικής ‘καυκάσιας’/ευρωπαϊκής/δυτικής φυσιογνωμίας, δηλαδή ακόμα και τους «λαθροεισβολείς» πρόσφυγες **αρκεί ο συγχρωτισμός αυτός να επιφέρει κάθε είδους πραγματικό ή τεκμαρτό οικονομικό όφελος**, π.χ. παροχή εργασίας στη γεωργία ή στις μεταποιητικές αγροτικές βιομηχανίες. Ο πρόσφυγας βαφτίζεται εξ ορισμού «λαθραίος», τη στιγμή όμως που πρόκειται για μια βιολογική οντότητα που επιθυμεί οπωσδήποτε να εισέλθει και να καταστεί ‘φανερός’, **επειδή ακριβώς η διατρέφωση της παρουσίας του θα του αποδώσει σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης προστασία αλλά και νομική και διοικητική υπόσταση**, θα τον καταστήσει υποκείμενο ενός νομικού κόσμου με δικαιώματα και υποχρεώσεις. Την ίδια στιγμή, πολίτες τρίτων χωρών που εισέρχονται αντικειμενικά «λαθραία» από ορεινά περάσματα των βορείων συνόρων της χώρας και μέχρι να εξέλθουν με τον ίδιο τρόπο διατηρούν τη «λαθραία» ιδιότητά τους, **αποτελούν το μόνιμο εργατικό δυναμικό των ίδιων ατόμων που ταυτόχρονα θα διαδηλώνουν, ακόμα και ως ένοπλη πολιτοφυλακή, ενάντια στην «μαζική εισβολή των λαθρομεταναστών».**

Από την άλλη, η αριστερή ιδεολογική επανατοποθέτηση, στα πλαίσια μιας **απροϋπόθετης δικαιωματικής αντίληψης ως προς τα κίνητρα μετακίνησης των πληθυσμών**, η οποία συνεχίζει να απηχεί και να αναβιώνει σε επίπεδο διακηρύξεων έναν **διεθνιστικό ρομαντισμό**, δέχεται όλους ανεξαιρέτως τους αλλοδαπούς «όπως είναι» διατηρώντας ελάχιστο ενδιαφέρον για τα αληθή κίνητρα της μετακινήσεως, ακόμα κι αν αυτά **μπορεί να ελαύνονται από παραβατικές προθέσεις**, αρκεί κάθε φορά να εξυπηρετείται το διαχρονικό ιδεολογικό/ιδεοληπτικό της αφήγημα. Εάν τώρα μέσα σε αυτή τη διαδικασία ενδέχεται να προκύψει και κάποιο οικονομικό όφελος για την εθνική οικονομία, τότε αυτό (σιωπηρώς) είναι **ευπρόσδεκτο** και σε κάθε περίπτωση αδιάφορο από το πραγματικό ζητούμενο που είναι τελικά η πάση θυσία νομιμοποίηση των αιτούντων.

Κατά συνέπεια, **η έννοια της ‘συντήρησης’ φαίνεται να επανακαθορίζεται** καθώς σήμερα τέμνει και τα δύο κυρίαρχα ιδεολογικά ρεύματα (δεξιά/αριστερά), χάνει την παραδοσιακή σημασιολογικο-πολιτική της απόχρωση και πλέον σηματοδοτεί τη μάλλον δογματική άρνηση μετατόπισης των δύο κυρίαρχων ρευμάτων από τις παραδεδομένες ιδεολογικές/ιδεοληπτικές τους σταθερές και τρέφεται από ταξικές εμμονές και προκαταλήψεις. Για τη μεν Δεξιά, το Ξένο είναι κατ’ αρχήν «κακό», εκτός κι αν κομίζει κέρδη, για τη δε Αριστερά, το Ξένο είναι κατ’ αρχήν «καλό», ακόμα κι αν η νομιμοποίησή του οδηγεί στην επακόλουθη νομιμοποίηση παραβατικών συμπεριφορών ή χειρότερα στη **σιωπηρή ανοχή**

συμπεριφορών καπιταλιστικής εκμετάλλευσης (π.χ. τις μαφιόζικες δομές τύπου «Caporalato» στη Μανωλάδα Ηλείας).

Σε μία χρονική συγκυρία κατά την οποία η ελληνική κοινωνία αδιαφορεί πλέον σχετικά με την ισχύ ή μη της ιδεολογικής ηγεμονίας της ‘Δεξιάς’ ή της ‘Αριστεράς’ και των εγνωσμένων εκατέρωθεν ιδεοληπτικών τους στάσεων απέναντι στην κοινωνική πραγματικότητα (στάσεις που όπως προειπώθηκε φαίνεται να **ελαύνονται από το πρωτογενές ένστικτο της πολιτικής επιβίωσης των δρώντων**), αποσιωπάται, δεν ερευνάται και άρα δεν γίνεται αντιληπτό ότι σε ό,τι τουλάχιστον αφορά στην επίπτωση των διαφόρων ιδεολογημάτων στη διοίκηση της Μετανάστευσης, **το πρόβλημα εντοπίζεται στην ηγεμονία της ιδεολογίας αυτής καθαυτής**, δηλαδή στην πάση θυσία πρόταξη ενός πανηγυρικού ιδεολογήματος, το οποίο όμως είναι τόσο γενικόλογα διακηρυγμένο ώστε ούτε προβλήματα μπορεί να λύσει, ούτε σε σωστή νομοθέτηση να οδηγήσει, περιφρουρώντας ωστόσο την ιδιαίτερα εύπλαστη φύση του ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικοοικονομικές περιστάσεις, προκειμένου να είναι πάντα σε θέση να συσπειρώνει τα κομματικά και κατ’ επέκταση εκλογικά ακροατήρια.

Χαρακτηριστικό δε είναι ότι από την έρευνα προκύπτει ότι ειδικώς η διοικητική διαδικασία της **Μετάκλησης** φαίνεται να μην επηρεάζεται από τα πολιτικά ελατήρια και τις πολιτικές ιδεολογίες των δρώντων (ανεξαρτήτως του σημείου του πολιτικού φάσματος που εκπροσωπούν), όχι τόσο γιατί υπάρχει μια κοινά εγκατεστημένη συναντίληψη ότι πρόκειται πράγματι για ένα πολύ σοβαρό γεγονός που αφορά σε πραγματικές ανάγκες της πρωτογενούς οικονομίας άρα δεν θα πρέπει να μας διχάζει, αλλά μάλλον γιατί υπάρχει οριζόντια **πολιτική επίγνωση της εκλογικής ισχύος** των αγροτών και των συνδικαλιστικών τους οργανώσεων, όπως εξάλλου έχει δείξει και η πρόσφατη έρευνα στο πεδίο⁸⁵ (deHaas, 2023: 308).

---

⁸⁵ “Σε ό,τι αφορά στους κανόνες εισόδου για **εργαζόμενους** μετανάστες και μετανάστες για **οικογενειακή επανένωση** – δηλαδή τον βασικό πυρήνα των μεταναστευτικών πολιτικών – **δεν εντοπίσαμε καμία σημαντική διαφορά μεταξύ αριστερών και δεξιών κυβερνήσεων**. Συνεπώς, πίσω από τη ρητορική και τους τίτλους των ειδήσεων, υπάρχει ελάχιστη – σχεδόν μη αισθητή – διαφορά ανάμεσα στα αριστερά και τα δεξιά κόμματα όσον αφορά τις πρακτικές πολιτικής. Συνολικά, οι ιδεολογικές διαφορές μεταξύ των πολιτικών κομμάτων έχουν ελάχιστη σχεδόν επίδραση στο είδος των πολιτικών που τελικά υιοθετούν οι κυβερνήσεις”.

Προτάσεις περαιτέρω έρευνας

Η υπόψη έρευνα είχε ως σκοπό την καταγραφή των δημόσιων πολιτικών της Ελλάδας γύρω από τη νόμιμη μετανάστευση και ιδίως σχετικά με τις **μετακλήσεις** αλλοδαπού εργατικού δυναμικού από τρίτες χώρες. Κρίσιμοι τομείς στους οποίους θα μπορούσε η έρευνα αυτή να επεκταθεί είναι **α)** οι εργασιακές προεκτάσεις των μετακλήσεων, δηλαδή τί σημαίνει για την πραγματική εθνική οικονομία η ζήτηση **συγκεκριμένων ειδικοτήτων έναντι άλλων** και πώς κατανέμεται ο αλλοδαπός και ο ημεδαπός πληθυσμός σε αυτές, **β)** οι οικονομικές συνέπειες των μετακλήσεων, δηλαδή ποιος είναι ο **ακριβής οικονομικός αντίκτυπος** από την εργασία (ή την απουσία) αλλοδαπών εργατών στην εθνική οικονομία και πώς το κράτος επενδύει τα κέρδη από την εργασία τους (ή πώς αναπληρώνει τις απώλειες από την απουσία τους), **γ) η γεωγραφία** των μετακλήσεων, δηλαδή μια μελέτη που να συσχετίζει αριθμούς και ειδικότητες μετακαλουμένων ανάλογα με τα δημο-γεωγραφικά γνωρίσματα κάθε περιοχής της χώρας, **δ)** οι μετακλήσεις στο πλαίσιο της **πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στις άλλες χώρες της Ευρώπης**, προκειμένου να αντληθούν συγκριτικά δεδομένα με σκοπό τη βελτίωση άσκησης της εγχώριας πολιτικής, και όλα τα παραπάνω εντός ενός συμπαγούς και στέρεου **στατιστικού πλαισίου** που θα κάνει χρήση μοντέλων ανάλυσης δεδομένων και οπτικοποίησης με κοινό παρονομαστή την αναλυτική υπεροπλία της Τεχνητής Νοημοσύνης.

Παράρτημα

1. Πίνακας Εθνικού Προγραμματισμού Μετακλήσεων 1995-2025

Έτος	Αριθμός απόφασης	Εξαρτημένη	Επογκική	Σύνολο
1995	ΚΥΑ 33140 (ΦΕΚ Β' 181/16-03-1995)	495	0	495
1996	ΚΥΑ 33357 (ΦΕΚ Β' 442/11-06-1996)	255	0	255
1997	ΚΥΑ 33266 (ΦΕΚ Β' 605/18-07-1997)	295	0	295
1998	ΚΥΑ 33218 (ΦΕΚ Β' 589/15-06-1998)	295	0	295
1999	ΚΥΑ 33207 (ΦΕΚ Β' 708/19-05-1999)	295	0	295
2000	ΚΥΑ 30426 (ΦΕΚ Β' 803/30-06-2000)	295	0	295
<i>κατά τα έτη ισχύος του ν.2910/2001 (2001-2005) δεν πραγματοποιήθηκε ετήσιος προγραμματισμός μετακλήσεων</i>				
2006	ΚΥΑ 30053 (ΦΕΚ Β' 68/24-01-2006)	8826	51442	60268
τροποποίηση	ΚΥΑ 30702 (ΦΕΚ Β' 538/28-04-2006)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 31162 (ΦΕΚ Β' 1119/17-08-2006)			
2007	ΚΥΑ 30183 (ΦΕΚ Β' 119/01-02-2007)	7052	35029	42081
τροποποίηση	ΚΥΑ 30975 (ΦΕΚ Β' 869/04-06-2007)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 31564 (ΦΕΚ Β' 1671/23-08-2007)	7719	30075	37794
2008	ΚΥΑ 6997/146 (ΦΕΚ Β' 147/30-01-2008)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 40048/618 (ΦΕΚ Β' 1069/10-06-2008)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 56177/869 (ΦΕΚ Β' 1636/14-08-2008)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 75321/1175 (ΦΕΚ Β' 2294/11-11-2008)	6290	20069	26359
2009	ΚΥΑ 5899/153 (ΦΕΚ Β' 236/11-02-2009)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 11979/325 (ΦΕΚ Β' 709/15-04-2009)	5207	18729	23936
2010	ΚΥΑ 2306/109 (ΦΕΚ Β' 98/03-02-2010)			
2011	ΚΥΑ 2782/132 (ΦΕΚ Β' 268/18-02-2011)	4461	17997	22458
τροποποίηση	ΚΥΑ 9423 (ΦΕΚ Β' 1276/16-06-2011)			
2012	ΚΥΑ 5660/190 (ΦΕΚ Β' 890/22-03-2012)	2522	13043	15565
2013	ΚΥΑ 4426/117 (ΦΕΚ Β' 681/22-03-2013)	2115	1764	3879
2014	ΚΥΑ 3411/90 (ΦΕΚ Β' 206/04-02-2014)	870	8641	9511
τροποποίηση	ΚΥΑ 8055/192 (ΦΕΚ Β' 640/11-03-2014)			
<i>μετά το ν.4251/2014 (άρθ. 11, παρ. 1), ο προγραμματισμός μετακλήσεων έγινε διετής</i>				
2015-2016	ΚΥΑ 6855/105 (ΦΕΚ Β' 250/19-02-2015)	4989	58169	63158
τροποποίηση	ΚΥΑ 24990/366 (ΦΕΚ Β' 1092/10-06-2015)			
2017-2018	ΚΥΑ 4872/105 (ΦΕΚ Β' 398/13-02-2017)	15801	57303	73104
τροποποίηση	ΚΥΑ 27354/444/01-09-2017 (ΦΕΚ Β' 3080/06-09-2017)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 28473/605 (ΦΕΚ Β' 2835/16-07-2018)			

2019-2020	ΚΥΑ 8480/2019 (ΦΕΚ Β' 620/26-02-2019)	14562	47646	62208
2021-2022	ΚΥΑ 5269/139 (ΦΕΚ Β' 430/05-02-2021)	29540	94897	124437
τροποποίηση	ΚΥΑ 15605/21 (ΦΕΚ Β' 1434/09-04-2021)			
τροποποίηση	ΚΥΑ 37029/21 (ΦΕΚ Β' 2447/08-06-2021)			
2023-2024	ΚΥΑ 35400/03-04-2023 (ΦΕΚ Β' 2189/03-04-2023)	63871	118258	182129
τροποποίηση	ΚΥΑ 14761/24 (ΦΕΚ Β' 1390/01-03-2024)			
<i>με το άρθρ. 26, ν.5038/2023 ο προγραμματισμός μετακλήσεων γίνεται εκ νέου ετήσιος</i>				
2025	ΠΥΣ αριθ. 56 (ΦΕΚ Α' 210/30-12-2024)	43670	46020	89290
τροποποίηση	ΠΥΣ αριθ. 4 (ΦΕΚ Α' 42/13-03-2025)			

2. Πίνακας ελληνικού θεσμικού πλαισίου για τη Μετανάστευση (1849-2025)⁸⁶

1849	FR	νόμος της 3ης Δεκεμβρίου 1849	<i>Sur la naturalization et le séjour des étrangers en France</i>
1876	GR	ν.ΦΠΑ'(581)/1876 (αριθ. 54/14-12-1876)	<i>Περί συνοικισμού αλλοδαπών οικογενειών κατά την θέσιν Ταβέρνα του δήμου Βουπρασιών της επαρχίας Ηλείας</i>
1886	GR	ν.ΑΤΞΔ'(1364)/1886 (αριθ. 87/09-04-1886)	<i>Περί κατατάξεως εις τον στρατόν αλλοδαπών αξιωματικών</i>
1888	FR	Διάταγμα Νο. 19897 της 02/10/1888	<i>Décret relatif aux Étrangers résidant en France.</i>
1893	FR	νόμος αριθ. 27148 της 8 ^{ης} Αυγούστου 1893	<i>Loi relative au séjour des Étrangers en France et à la Protection du travail national</i>
1905	EN	Aliens Act, Ch. 13, 11/08/1905	<i>An Act to amend the Law with regard to Aliens.</i>
1909	GR	ν.ΓΤΠΗ'(3388)/1909 (ΦΕΚ Α' 248/23-10-1909)	<i>Περί προσκλήσεως αλλοδαπών αξιωματικών διά τον οργανισμόν του στρατού της ξηράς</i>
1909	GR	ν.ΓΥΚΕ(3425)/1909 (ΦΕΚ Α' 274/21-11-1909)	<i>Περί μετακλήσεως αλλοδαπών αξιωματικών του Ναυτικού</i>
1909	GR	ν.ΓΥΚς'(3426)/1909 (ΦΕΚ Α' 274/21-11-1909)	<i>Περί μετακλήσεως αλλοδαπών ναυπηγού, μηχανικού και αρχιτεχνίτου τορπιλλιτών και αρχιτεχνίτου οπλοργού.</i>
1910	GR	ν.ΓΨΚς'(3726)/1910 (ΦΕΚ Α' 167/12-05-1910)	<i>Περί μετακλήσεως αλλοδαπών τηλεγραφικών υπαλλήλων</i>
1911	GR	ν.ΓΨΞΗ'(3768)/1911 (ΦΕΚ Α' 72/28-03-1911)	<i>Περί προσκλήσεως αλλοδαπών αξιωματικών διά τον στρατόν της ξηράς</i>
1911	GR	ν.ΓΩΚΔ'(3824)/1911 (ΦΕΚ Α' 204/30-07-1911)	<i>Περί μετακλήσεως αλλοδαπών αξιωματικών προς οργάνωσιν της Χωροφυλακής (Αναδημοσίευσis)</i>
1911	GR	ν.ΓΨΚΖ'(3927)/1911 (ΦΕΚ Α' 285/11-10-1911)	<i>Περί μετακλήσεως αλλοδαπών διά την γεωργική και δασικήν υπηρεσίαν του Κράτους</i>
1912	FR	νόμος αριθ. 4359 της 16 ^{ης} Ιουλίου 1912	<i>Loi sur l' exercice des professions ambulantes et la réglementation de la circulation des nomades</i>
1912	GR	ν.ΔΡΒ'(4102)/1912 (ΦΕΚ Α' 322/10-10-1912)	<i>Περί μετακλήσεως αλλοδαπού οργανιστού των φυλακών</i>
1912	GR	ν.ΔΡς'(4106)/1912 (ΦΕΚ Α' 323/11-10-1912)	<i>Περί συμπληρώσεως της εξ αλλοδαπών δασικής αποστολής και καταρτισμού της υπηρεσίας αυτής</i>
1913	GR	ν.ΔΡΞ'(4160)/1913 (ΦΕΚ Α' 60/03-04-1913)	<i>Περί προσλήψεως αλλοδαπών φυλάκων εν τη υπηρεσία των φυλακών</i>
1913	GR	ν.ΔΡΜΕ'(4145)/1913 (ΦΕΚ Α' 68/11-04-1913)	<i>Περί μετακλήσεως ειδικών αλλοδαπών προς μελέτην της εγκαταστάσεως του Πολεμικού Ναυστάθμου</i>
1913	GR	ν.ΔΡΜΗ'(4148)/1913 (ΦΕΚ Α' 68/11-04-1913)	<i>Περί προσλήψεως αλλοδαπών εις την υπηρεσίαν του Β. Ναυτικού</i>
1914	FR	Διάταγμα Νο. 7422 της 2 ^{ης} Αυγούστου 1914	<i>Décret relative aux mesures à prendre à l' égard des étrangers stationnés en France</i>
1914	EN	Aliens Restriction Act, Ch. 12, 05/081914	<i>An Act to enable His Majesty in time of war or imminent national danger or great emergency by Order in Council to impose Restrictions on Aliens and make such provisions as appear necessary or expedient for carrying such restrictions into effect.</i>
1917	FR	Διάταγμα Νο. 10909 της 2 ^{ης} Απριλίου 1917	<i>Décret portant création d' une carte d' identité à l' usage des étrangers</i>
1917	FR	Διάταγμα Νο. 11009 της 21 ^{ης} Απριλίου 1917	<i>Décret concernant le recrutement, la circulation et la surveillance de la main-d' oeuvre étrangère et coloniale en France</i>
1918	GR	ν.1262/1918 (ΦΕΚ Α' 78/12-04-1918)	<i>Περί προσλήψεως ημεδαπών και αλλοδαπών διά τον Ναυτιλιακόν έλεγχον και προσθήκης οικονομικών διατάξεων</i>
1919	EN	Aliens Restriction Act, Ch. 92, 23/12/1919	<i>An Act to continue and extend the provisions of the Aliens Restriction Act, 1914</i>

⁸⁶ GR: ελληνικός νόμος, FR: γαλλικός νόμος, EN: αγγλικός νόμος, EU: Ευρωπαϊκός νόμος, IN: Διεθνής συνθήκη.

1920	GR	ν.1977/1920 (ΦΕΚ Α' 38/13-02-1920)	Περί μετακλήσεως αλλοδαπών καθηγητών προς διδασκαλίαν των ξένων γλωσσών εν ταις εμπορικαίς σχολαίς	
1920	GR	ν.2475/1920 (ΦΕΚ Α' 214/07-09-1920)	Περί μεταναστεύσεως και αποδημίας	
1922	GR	ν.2870/1922 (ΦΕΚ Α' 119/20-07-1922)	Περί της παρανόμου μεταφοράς προσώπων ομάδων ερχομένων εις Ελληνικούς λιμένας εκ της αλλοδαπής	
1925	GR	ν.3275/1925 (ΦΕΚ Α' 24/29-01-1925)	Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι	
1925	GR	Ν.Δ. της 27 ^{ης} /09/1925 (ΦΕΚ Α' 292/07-10-1925)	Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Νόμου 3275 της 24/29 Ιανουαρίου 1925 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι»	τροποποιεί το ν.3275/1925
1926	GR	Ν.Δ. της 10 ^{ης} /03/1926 (ΦΕΚ Α' 90/11-03-1926)	Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, Αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων	καταργεί το ν.3275/1925 και το Ν.Δ. της 27 ^{ης} Σεπτ.
1927	GR	Ν.Δ. της 17 ^{ης} /06/1927 (ΦΕΚ Α' 124/23-06-1927)	Περί κυρώσεως του από 10 Μαρτίου 1926 Ν. Διατάγματος «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων»	κυρώνει και τροποποιεί το Ν.Δ. της 10 ^{ης} Μαρτίου 1926
1929	GR	ν.4310/1929 (ΦΕΚ Α' 287/16-08-1929)	Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων	
1930	GR	ν.4756/1930 (ΦΕΚ Α' 170/16-05-1930)	Περί τροποποιήσεως των «περί αποδημίας και μεταναστεύσεως» και «περί διαβατηρίων» νόμων	
1931	GR	Π.Δ. της 08 ^{ης} /03/1931 (ΦΕΚ Α' 58/12-03-1931)	Περί των απαιτούμενων πιστοποιητικών διά την έκδοσιν διαβατηρίων	
1932	GR	ν.5405/1932 (ΦΕΚ Α' 121/20-04-1932)	Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου 4310 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι»	τροποποιεί το ν.4310/1929
1936	GR	Α.Ν. της 25 ^{ης} /01/1936 (ΦΕΚ Α' 58/25-01-1936)	Περί Συστάσεως Υπηρεσίας Αμύνης του Κράτους	
1936	GR	Α.Ν. 46/1936 (ΦΕΚ Α' 379/31-08-1936)	Περί συστάσεως Υφυπουργείου Εργασίας	
1936	GR	Α.Ν. 320/1936 (ΦΕΚ Α' 498/10-11-1936)	Περί οργανικών τινών διατάξεων του Υφυπουργείου Δημοσίας Ασφαλείας	
1936	GR	Α.Ν. 376/1936 (ΦΕΚ Α' 546/18-12-1936)	Περί μέτρων ασφαλείας οχυρών θέσεων	
1940	GR	Β.Δ. της 07 ^{ης} /09/1940 (ΦΕΚ Α' 291/12-09-1940)	Περί οριστικής απομακρύνσεως αλλοδαπών ή μη Ελλήνων την εθνικότητα εγκατεστημένων εν επιτηρουμέναις ζώνες	εφαρμοστικό βασιλικό διάταγμα του Α.Ν. 376-1936
1948	GR	ν.719/1948 (ΦΕΚ Α' 168/28-06-1948)	Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Ν.4310)1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, κτλ», ως ετροποποιήθη διά του Ν.5405)1932 και προσθήκης συναφών προς τον έλεγχον κινήσεως των επιβατών και των μεταφορικών μέσων διατάξεων	τροποποιεί το ν.4310/1929
1949	GR	Α.Ν. 870/1949 (ΦΕΚ Α' 12/15-01-1949)	Περί αντικαταστάσεως του εδαφ. α' του 1 ^{ου} άρθ. του από 25/01/1936 Α.Ν. ως ούτος ετροποποιήθη διά του υπ' αριθ. 320 Α.Ν. «περί οργανικών τινών διατάξεων του Υπουργείου Ασφαλείας»	
1949	GR	Ν.Δ. 1096/1949 (ΦΕΚ Α' 225/24-09-1949)	Περί ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος υπό αλλοδαπών	
1949	GR	Ν.Δ. 1109/1949 (ΦΕΚ Α' 234/30-09-1949)	Περί επεκτάσεως της ισχύος της περί Αλλοδαπών Ισχυούσης Νομοθεσίας και εις την περιφέρειαν Γενικής Διοικήσεως Δωδεκανήσου	
1951	GR	Β.Δ. της 22 ^{ης} /09/ 1951 (ΦΕΚ Α' 262/22-09-1951)	Περί οργανώσεως και συνθέσεως των Υπηρεσιών Επιλύσεως Εργατικών Διαφορών, Αδειών Εργασίας Αλλοδαπών και Γραφείου Γενικού Διευθυντού	
1954	GR	ΚΥΑ 76028/1954 (ΦΕΚ Β' 16/25-01-1954)	Περί προϋποθέσεων και υποχρεώσεων διά την μετάκλησιν αλλοδαπών καλλιτεχνών	
1954	GR	Β.Δ. της 06 ^{ης} /09/1954 (ΦΕΚ Α' 212/08-09-1954)	Περί καταργήσεως της Γενικής Διευθύνσεως Αλλοδαπών και ιδρύσεως «Διευθύνσεως Αλλοδαπών»	
1955	GR	ν.3185/1955 (ΦΕΚ Α' 91/16-04-1955)	Περί κέντρων διακοπών και παραθερισμού αλλοδαπών εν Ελλάδι	
1959	IN	Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ Α' 201/26-09-1959)	Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της νομικής καταστάσεως των Προσφύγων	βλ. άρθ. 1, παρ. 1στ, ν.4251/14
1961	EU	ETS No 35/18-10-1961	European Social Charter	βλ. άρθ. 2, παρ. 4γ, ν.4251/14
1962	GR	ΠΥΣ 9/1962 (ΦΕΚ Α' 31/22-02-1962)	Περί εγκρίσεως της εισόδου και παραμονής επί τρίμηνον εν Ελλάδι των υπηκόων της Ν. Ζηλανδίας άνευ προξενικής θεωρήσεως	
1967	GR	Α.Ν. 89/1967 (ΦΕΚ Α' 132/01-08-1967)	Περί εγκαταστάσεως εν Ελλάδι αλλοδαπών Εμποροβιομηχανικών Εταιρειών	
1968	GR	Α.Ν. 448/1968 (ΦΕΚ Α' 130/14-06-1968)	Περί χορηγήσεως αδειάς εργασίας εις αλλοδαπούς εν επειγουσής ανάγκη	
1970	IN	Ν.Δ. 503/1970 (ΦΕΚ Α' 108/15-05-1970)	Περί κυρώσεως της υπογραφήσεως εν Βιέννη την 18 ^{ην} Απριλίου 1961 υπό την αιγίδα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών Συμβάσεως περί των διπλωματικών σχέσεων	βλ. άρθ. 2, παρ. 1β, ν.4251/14
1974	IN	Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ Α' 256/20-09-1974)	Περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4 ^{ην} /11/1950 υπογραφήσεως Συμβάσεως «διά την προάσπισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών», ως και του Προσθέτου εις αυτήν Πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20 ^{ης} /03/1952	
1975	IN	ν.90/1975 (ΦΕΚ Α' 150/23-07-1975)	Περί κυρώσεως της εν Βιέννη την 24 ^{ην} Απριλίου 1963 υπογραφήσεως Διεθνούς Συμβάσεως επί των Προξενικών Σχέσεων	βλ. άρθ. 2, παρ. 1β, ν.4251/14

1975	IN	v.139/1975 (ΦΕΚ Α' 176/25-08-1975)	Περί κυρώσεως της εν Νέα Υόρκη την 28 Σεπτεμβρίου 1954 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως και του συνοδευόντος ταύτην παραρτήματος περί του καθεστώτος των ανιθαγενών	βλ. άρθ. 1, παρ. 1γ, v.4251/14
1977	GR	ΥΑ 9768 (ΦΕΚ Β' 391/21-04-1977)	Περί καθιερώσεως νέου τύπου δελτίων αφίξεως και αναχωρήσεως των εισερχομένων και εξερχομένων εκ της χώρας ημεδαπών και αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 18 v.4310/1929
1977	GR	ΥΑ 9760/28-134012 (ΦΕΚ Β' 448/16-05-1977)	Περί καθορισμού υποχρεώσεων των παρεχόντων τόπον διαμονής εις αλλοδαπούς, τύπου δελτίου αφίξεως – αναχωρήσεως αλλοδαπών εκ Ξενοδοχείων κλπ. και υποχρεώσεων των Αστυνομικών Υπηρεσιών	εφαρμοστική άρθ. 11, v.4310/1929
1983	GR	Π.Δ. 525/1983 (ΦΕΚ Α' 203/31-12-1983)	Είσοδος και διαμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπ' αριθ' (...)	για κατοίκους Ευρωπαϊκών χωρών
1984	GR	v.1426/1984 (ΦΕΚ Α' 32/21-03-1984)	Για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη	βλ. άρθ. 2, παρ. 4γ, v.4251/2014
1984	GR	v.1453/1984 (ΦΕΚ Α' 88/16-06-1984)	Κύρωση Συμφωνίας για την προαγωγή της διμερούς συνεργασίας σε θέματα εργασίας μεταξύ των Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου	
1984	GR	v.1473/1984 (ΦΕΚ Α' 127/07-09-1984)	Μεταρρυθμίσεις στην άμεση και έμμεση φορολογία και άλλες διατάξεις	άρθ. 31 (επιβολή παραβόλων και τελών)
1984	GR	v.1497/1984 (ΦΕΚ Α' 188/27-11-1984)	Κύρωση Σύμβασης που καταργεί την υποχρέωση επικύρωσης των αλλοδαπών δημοσίων εγγράφων	Σύμβαση της Χάγης (Apostille)
1987	GR	Π.Δ. 499/1987 (ΦΕΚ Α' 238/31-12-1987)	Διακίνηση και διαμονή στην Ελλάδα των εργαζομένων υπηκόων των Κρατών Μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των οικογενειών τους σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες του Συμβουλίου (...)	
1988	IN	v.1782/1988 (ΦΕΚ Α' 116/03-06-1988)	Κύρωση της Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας	κύρωση της Σύμβασης της Νέας Υόρκης της 10/12/1984
1990	GR	Π.Δ. 30/1990 (ΦΕΚ Α' 11/05-02-1990)	Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων του Π.Δ. 525/1983 (...) και Π.Δ. 499/1987 (...)	
1990	GR	v.1909/1990 (ΦΕΚ Α' 163/30-11-1990)	Κύρωση της Συμφωνίας κοινωνικής ασφάλειας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ένδοξης Αραβικής Λαϊκής Σοσιαλιστικής Τζαμαχίας της Λιβύης	
1991	GR	v.1941/1991 (ΦΕΚ Α' 41/18-03-1991)	Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις	τροποποιεί τα άρθ. 19 και 23 του v.4310/1929
1991	GR	v.1975/1991 (ΦΕΚ Α' 184/04-12-1991)	Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις	καταργεί το v.4310/1929
1992	GR	ΚΥΑ 4803/13/9-α/1992 (ΦΕΚ Β' 397/19-06-1992)	Εξαυρέσεις αλλοδαπών από την υποχρέωση τήρησης της διαδικασίας προέγκρισης ή εφοδιασμού με άδεια εργασίας	εφαρμοστική άρθ. 22, v.1975/1991
1992	GR	ΚΥΑ 4803/13/4κγ/2006 (ΦΕΚ Β' 407/26-06-1992)	Καθορισμός των κριτηρίων και της διαδικασίας για την εγγραφή και διαγραφή αλλοδαπών από τον Εθνικό Κατάλογο Ανεπιθυμητών Αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 11, v.1975/1991
1992	GR	ΚΥΑ 4803/13/7η/1992 (ΦΕΚ Β' 407/26-06-1992)	Καθορισμός λεπτομερειών για την εκτέλεση αποφάσεων απέλασης αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 27, v.1975/1991
1992	GR	ΚΥΑ 4803/13/10α/1992 (ΦΕΚ Β' 455/15-07-1992)	Προϋποθέσεις και διαδικασία εισόδου-εξόδου των υπό ναυτολόγηση ή απόλυση αλλοδαπών ναυτικών	εφαρμοστική άρθ. 9, v.1975/1991
1992	GR	ΚΥΑ 4803/13/8-α/1992 (ΦΕΚ Β' 498/31-07-1992)	Όροι και διαδικασία για τη χορήγηση, ανανέωση και ανάκληση των αδειών εργασίας σε αλλοδαπούς καθώς και επιβολή χρηματικής εγγύησης για έξοδα επαναπατριsmού σε βάρος των καλούντων αλλοδαπούς	εφαρμοστική άρθ. 21, v.1975/1991
1992	GR	ΚΥΑ 4803/13/13η/1992 (ΦΕΚ Β' 667/11-11-1992)	Τρόπος επιβολής, είσπραξης, διαχείρισης και αναπροσαρμογής του προστίμου που επιβάλλεται στους εργοδότες και αλλοδαπούς για παραβάσεις της νομοθεσίας περί αλλοδαπών	εφαρμοστική του άρθ. 33, v.1975/1991
1993	GR	ΚΥΑ 4803/13/17-6/1993 (ΦΕΚ Β' 2/07-01-1993)	Αρμοδιότητα Υπηρεσιών Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως για τη χορήγηση αδειών εργασίας για ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών	εφαρμοστική άρθ. 23, v.1975/1991
1993	GR	Π.Δ. 83/1993 (ΦΕΚ Α' 36/19-03-1993)	Διαδικασία εξέτασης αιτήσεως αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και τρόπος συνεργασίας και ενημέρωσης του Εκπροσώπου της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα	
1993	GR	ΚΥΑ 4803/13/23γ'/1993 (ΦΕΚ Β' 544/27-07-1993)	Τροποποίηση της 4803/13/13η/11-11-1992 απόφασης των Υπουργών Εξωτερικών, Οικονομικών, Εργασίας και Δημόσιας Τάξης «Τρόπος επιβολής, είσπραξης, διαχείρισης και αναπροσαρμογής (...)	
1993	GR	ΚΥΑ 4803/13/8-ιε/1993 (ΦΕΚ Β' 696/09-09-2013)	Τροποποίηση της 4803/13/8-α/29-07-1992 απόφασης των Υπουργών Εξωτερικών, Εργασίας, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Δημοσίας Τάξεως «όροι και διαδικασία για τη χορήγηση κλπ αδειών εργασίας σε αλλοδαπούς...» (ΦΕΚ 498 Β')	

1994	GR	Π.Δ. 79/1994 (ΦΕΚ Α' 56/14-04-1994)	Τροποποίηση διατάξεων του Π.Δ. 83/1993 (Α' 36) «Διαδικασία εξέτασης αιτήσεως αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα κλπ»	
1994	GR	ΚΥΑ 3312.20 ^ο /02/94 (ΦΕΚ Β' 371/19-05-1994)	Υποχρεώσεις πλοιάρχων, ναυτικών πρακτόρων και πλοιοκτητών για έξοδα συντήρησης και επαναπατριsmού αλλοδαπών ναυτικών που εισέρχονται παράνομα στη χώρα	εφαρμοστική άρθ. 29, 33, 35, ν.1975/1991
1995	GR	ΚΥΑ 33140/1995 (ΦΕΚ Β' 181/16-03-1995)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών εργασίας αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 22 ν.1975/1991
1995	GR	ΥΑ 4803/13/4-μβ' (ΦΕΚ Β' 918/08-11-1995)	Υποχρεώσεις προσώπων που παρέχουν διαμονή σε αλλοδαπούς. Δελτία Αφιξης – Αναχώρησης	εφαρμοστική άρθ. 30, ν.1975/1991
1996	EU	ETS No 163/3-05-1996	Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης - European Social Charter (revised)	
1996	GR	ν.2407/1997 (ΦΕΚ Α' 103/04-06-1996)	Κύρωση Συμφωνίας εποχιακής απασχόλησης εργατικού δυναμικού μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας καθώς και των Παραρτημάτων αυτής	
1996	GR	ΚΥΑ 33357/1996 (ΦΕΚ Β' 442/11-06-1996)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών εργασίας αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 22, ν.1975/1991
1996	GR	ν.2434/1996 (ΦΕΚ Α' 188/20-08-1996)	Μέτρα πολιτικής για την απασχόληση και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και άλλες διατάξεις	άρθ. 16
1996	GR	ΚΥΑ 34527/1996 (ΦΕΚ Β' 984/30-10-1996)	Συμπλήρωση της 4803/13/9-α/28-05-1992 απόφασης των Υπουργών Εργασίας και Δημόσιας Τάξης «Εξαιρέσεις αλλοδαπών από την υποχρέωση τήρησης της διαδικασίας προέγκρισης ή εφοδιαsmού με άδεια εργασίας»	
1996	GR	ν.2452/1996 (ΦΕΚ Α' 283/31-12-1996)	Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του ν.1975/1991 και άλλες διατάξεις	
1997	GR	ΚΥΑ 33266/1997 (ΦΕΚ Β' 605/18-07-1997)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών εργασίας αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 22, ν.1975/1991
1997	GR	ν.2482/1997 (ΦΕΚ Α' 73/16-05-1997)	Κύρωση Συμφωνίας εποχιακής απασχόλησης εργατικού δυναμικού μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Αλβανίας	
1997	GR	Π.Δ. 124/1997 (ΦΕΚ Α' 112/03-06-1997)	Καθιέρωση ταξιδιωτικού εγγράφου (Laissez-Passez) για τους υπό απομάκρυνση αλλοδαπούς υπηκόους τρίτων χωρών	εφαρμοστική άρθ. 4, ν.1975/1991
1997	GR	ν.2514/1997 (ΦΕΚ Α' 140/27-06-1997)	(Προσχώρηση της Ελλάδας στη Σύμβαση Σένγκεν)	
1997	GR	Π.Δ. 358/1997 (ΦΕΚ Α' 240/28-11-1997)	Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
1997	GR	Π.Δ. 359/1997 (ΦΕΚ Α' 240/28-11-1997)	Χορήγηση της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς	
1997	EU	C 382/1/16-12-1997	Ψήφισμα σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να θεσπισθούν όσον αφορά την καταπολέμηση των εικονικών γάμων	
1998	GR	Π.Δ. 5/1998 (ΦΕΚ Α' 15/21-01-1998)	Προϋποθέσεις και διαδικασία έλευσης και εγκατάστασης μελών οικογένειας αλλοδαπού	εφαρμοστική άρθ. 14, ν.1975/1991
1998	GR	ΚΥΑ 33218/1998 (ΦΕΚ Β' 589/15-06-1998)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών εργασίας αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 22, ν.1975/1991
1998	GR	Π.Δ. 241/98 (ΦΕΚ Α' 180/29-07-1998)	Τροποποίηση του Π.Δ. 358/97 (Α' 240) «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης»	
1998	GR	Π.Δ. 242/98 (ΦΕΚ Α' 180/29-07-1998)	Τροποποίηση του Π.Δ. 359/97 (Α' 240) «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε αλλοδαπούς»	
1998	GR	ΚΥΑ 3011/2/11-ν' (ΦΕΚ Β' 830/12-08-1998)	Καθορισμός του ύψους του ποσού ημερησίου συναλλάγματος των αλλοδαπών υπηκόων χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης για είσοδο στη χώρα μας	εφαρμοστική άρθ. 6 ν.1975/1991
1999	GR	ν.2676/1999 (ΦΕΚ Α' 1/05-01-1999)	Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις	άρθ. 73
1999	GR	Π.Δ. 61/1999 (ΦΕΚ Α' 63/06-04-1999)	Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα	
1999	GR	ν.2713/1999 (ΦΕΚ Α' 89/30-04-1999)	Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις	προσθέτει άρθ. 12 ^α στο ν.1975/1991 με το άρθ. 13
1999	GR	ΚΥΑ 33207/1999 (ΦΕΚ Β' 708/19-05-1999)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών εργασίας αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 22, ν.1975/1991

1999	GR	KYA 33974/1999 (ΦΕΚ Β' 1933/27-10-1999)	Όροι, προϋποθέσεις, διαδικασία και διάρκεια της χορήγησης της Κάρτας Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας στα παιδιά του εδαφίου 2 της παρ. 4 του άρθ. 17 του ν.2713/1999 (ΦΕΚ Α' 89/30-04-1999)	
1999	GR	Π.Δ. 266/1999 (ΦΕΚ Α' 217/20-10-1999)	Διοικητική υπαγωγή και λειτουργία του υφιστάμενου στο Λαύριο Αττικής Κέντρου Προσφύγων και κοινωνική προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των παραμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους.	
2000	GR	KYA 4803/13/13-λδ' (ΦΕΚ Β' 298/10-03-2000)	Αναπροσαρμογή του προστίμου που επιβάλλεται στους εργοδότες που απασχολούν αλλοδαπούς χωρίς άδεια	εφαρμοστική άρθ. 33, ν.1975/1991
2000	GR	KYA 30261 (ΦΕΚ Β' 366/24-03-2000)	Συμπλήρωση της 4803/13/9-1/28-05-92 απόφασης των Υπουργών Εργασίας και Δημόσιας Τάξης. Εξαιρέσεις αλλοδαπών από την υποχρέωση τήρησης της διαδικασίας προέγκρισης ή εφοδιασμού με άδεια εργασίας	
2000	GR	KYA 30426 (ΦΕΚ Β' 803/30-06-2000)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών εργασίας αλλοδαπών	εφαρμοστική άρθ. 22, ν.1975/1991
2000	EU	L 316/15-12-2000 (2000/2725/EK)	Σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της σύμβασης του Λουβλίνου	
2001	GR	KYA 30300 (ΦΕΚ Β' 198/01-03-2001)	Συμπλήρωση της 4803/13/9/-α/28-05-1992 απόφασης των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Δημόσιας Τάξης «Εξαιρέσεις αλλοδαπών από την υποχρέωση (...)»	
2001	GR	ν.2910/2001 (ΦΕΚ Α' 91/02-05-2001)	Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις.	
2001	GR	ν.2922/2001 (ΦΕΚ Α' 135/27-06-2001)	Κύρωση της Συμφωνίας κοινωνικής ασφάλισης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Συρίας	
2002	GR	ν.3013/2002 (ΦΕΚ Α' 102/01-05-2002)	Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις	άρθ. 25
2002	EU	EE L 157/15-06-2002 (EK 1030/2002)	Για την καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών	βλ. άρθ. 1, παρ. 1ιστ, ν.4251/14
2002	GR	Εγγρ.31372/20-08-2002	Σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του ν.2910/2001 όπως τροποποιήθηκε με το ν.3013/2002	(Υπ. Εργασίας)
2002	GR	ν.3057/2002 (ΦΕΚ Α' 239/10-10-2002)	Τροποποίηση και συμπλήρωση του ν.2725/1999, ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Πολιτισμού και άλλες διατάξεις	άρθ. 82, παρ. 14
2002	GR	ν.3064/2002 (ΦΕΚ Α' 248/15-10-2002)	Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών.	παρ. 7, άρθ. 11
2002	GR	ν.3074/2002 (ΦΕΚ Α' 296/04-12-2002)	Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και άλλες διατάξεις.	άρθ. 11
2003	GR	ν.3103/2003 (ΦΕΚ Α' 23/29-01-2003)	Έκδοση διαβατηρίων από την Ελληνική Αστυνομία και άλλες διατάξεις	άρθ. 23
2003	EU	EE L 31/06-02-2003 (2003/9/EK)	Σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη	
2003	GR	KYA 17529/2003 (ΦΕΚ Β' 184/19-02-2003)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 35, παρ. 1, περ. ε' ν.2910/2001 των αλλοδαπών εργαζομένων στις εταιρείες που λειτουργούν σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις των ν.387/1976, ν.2299/1995, ν.2364/1995	
2003	GR	KYA 4000/2/7-α'/2003 (ΦΕΚ Β' 392/04-04-2003)	Καθορισμός των κριτηρίων και της διαδικασίας για την εγγραφή και διαγραφή αλλοδαπών από τον Εθνικό Κατάλογο Ανεπιθυμητών Αλλοδαπών	εφαρμοστική του άρθ. 49, ν.2910/2001
2003	GR	ν.3146/2003 (ΦΕΚ Α' 125/23-05-2003)	Οργάνωση και άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών και άλλες διατάξεις	άρθ. 8
2003	GR	KYA 63574/2003 (ΦΕΚ Β' 793/19-06-2003)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 35, παρ. 1, περ. ε' του ν.2910/2001 των αλλοδαπών διευθυντών, στελεχών και λοιπών εν γένει εργαζομένων στις αεροπορικές εταιρείες (...)	εφαρμοστική άρθ. 35, ν.2910/2001
2003	GR	ν.3153/2003 (ΦΕΚ Α' 153/19-06-2003)	Ναυτική επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση και ρύθμιση άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπ. Εμπορικής Ναυτίας	άρθ. 37
2003	GR	ν.3169/2003 (ΦΕΚ Α' 189/24-07-2003)	Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σε αυτά και άλλες διατάξεις	άρθ. 10
2003	GR	Εγκ. 38/2003 (αρ.πρωτ. 14789/27-08-2003)	Ανανέωση αδειών εργασίας αλλοδαπών αგრργατών	
2003	GR	ν.3202/2003 (ΦΕΚ Α' 284/11-12-2003)	Εκλογικές δαπάνες κατά τις νομαρχιακές και δημοτικές εκλογές, οικονομική διοίκηση και διαχείριση των Ο.Τ.Α., θέματα αλλοδαπών και άλλες διατάξεις	άρθ. 31-32
2003	GR	ν.3207/2003 (ΦΕΚ Α' 302/24-12-2003)	Ρύθμιση θεμάτων Ολυμπιακής Προετοιμασίας και άλλες διατάξεις	άρθ. 1
2003	GR	ν.3416/2003 (ΦΕΚ Α' 125/23-05-2003)	Οργάνωση και άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών και άλλες διατάξεις	άρθ. 8
2004	GR	KYA 4865/2004/04 (ΦΕΚ Β' 636/30-04-04)	Ρύθμιση θεμάτων εισόδου, παραμονής και εργασίας αλλοδαπών εργαζομένων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.	

2004	GR	ν.3242/2004 (ΦΕΚ Α' 102/24-05-2004)	Ρυθμίσεις για την οργάνωση και λειτουργία της Κυβέρνησης, τη διοικητική διαδικασία και τους Ο.Τ.Α.	άρθ. 25
2004	GR	ν.3254/2004 (ΦΕΚ Α' 137/22-07-2004)	Ρύθμιση θεμάτων των Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών Αγώνων του 2004 και άλλες διατάξεις.	άρθ. 6
2004	EU	EE L 261/19/06-08-2014 (2004/81/EK)	Σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών θύματα εμπορίας ανθρώπων ή συνέργειας στη λαθρομετανάστευση, οι οποίοι συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές	
2004	EU	EE L 304/12/30-09-2004 (2004/83/EK)	Για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους	
2004	GR	ν.3274/2004 (ΦΕΚ Α' 195/19-10-2004)	Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού	άρθ. 34
2004	GR	Εγκ. 12/2014 (αρ.πρωτ. οικ.20698/17-04-2014)	Παροχή οδηγιών για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης που ισχύουν από την ημερομηνία δημοσίευσής του, ήτοι των παραγράφων 11 και 12, άρθ. 138, ν.4251/2014	
2005	GR	ν.3320/2005 (ΦΕΚ Α' 48/23-02-2005)	Ρυθμίσεις θεμάτων για το προσωπικό του Δημοσίου και των νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και για τους Ο.Τ.Α.	άρθ. 23
2005	GR	ΚΥΑ οικ.10323/2005 (ΦΕΚ Β' 802/13-6-2005)	Επικόλληση αδειών διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών των οποίων η Ελλάδα δεν αναγνωρίζει τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα επί Ειδικού Φύλλου	
2005	GR	ν.3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212/23-08-2005)	Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια	
2005	GR	Εγκ. 26/2005 (αρ.πρωτ. 15888/01-09-2005)	Εφαρμογή του ν.3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005)	
2005	GR	ΚΥΑ 15887/2005 (ΦΕΚ Β' 1256/07-09-2005)	Καθορισμός πρόσθετων δικαιολογητικών για τη χορήγηση άδειας διαμονής, σύμφωνα με το άρθ. 91, παρ. 11 ^α , ν.3386/2005 (...)	εφαρμοστική του άρθ. 91, ν.3386/2005
2005	GR	Εγκ. 30/2005 (αρ.πρωτ. 19470/20-10-2005)	Εφαρμογή του ν.3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005)	
2005	GR	Εγκ. 31/2005 (αρ.πρωτ. 20123/31-10-2005)	Εφαρμογή του ν.3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005)	
2005	EU	Οδηγία 2005/85/EK (L 326/13-12-2005)	Σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα.	
2005	GR	ΥΑ οικ.24103/2005 (ΦΕΚ Β' 1804/21-12-2005)	Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3386/2005.	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.3386/2005
2005	GR	Εγκ. 38/2005 (αρ.πρωτ. 24696/23-12-2005)	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005)	
2005	GR	ΚΥΑ 24530/2005 (ΦΕΚ Β' 1832/27-12-2005)	Καθορισμός δικαιολογητικών για την χορήγηση άδειας διαμονής για ανάπτυξη επενδυτικής δραστηριότητας	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2005	GR	Έγγρ. 6634/1-196292/28-12-2005 ΕΛ.ΑΣ.	ν.3386/2005 (αρμοδιότητες ΕΛΑΣ)	
2005	GR	ΥΑ 3497.3/550/ΑΣ 4000/2005 (ΦΕΚ Β' 1912/30-12-2005)	Καθορισμός προϋποθέσεων, δικαιολογητικών και διαδικασίας χορήγησης εθνικών θεωρήσεων εισόδου	εφαρμοστική της παρ. 7, άρθ. 6 ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ 160/2006 (ΦΕΚ Β' 6/4-1-2006)	Καθορισμός ελάχιστου αριθμού ημερομισθίων ή ελάχιστου χρονικού διαστήματος ασφάλισης ανά έτος και ασφαλιστικό φορέα για την ανανέωση άδειας διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών καθώς και των όρων και προϋποθέσεων πρόσβασης στην μισθωτή εργασία και σε ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα της περίπτωσης Β' του άρθ. 59 του ν.3386/2005.	εφαρμοστική του άρθ. 59, ν.3386/2005
2006	GR	Εγκ. 1/2006 (αρ.πρωτ. οικ.349/05-01-2006)	Εφαρμογή του ν.3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-05)	
2006	GR	ΚΥΑ 30053/2006 (ΦΕΚ Β' 68/24-01-2006)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2006	εφαρμοστική άρθ. 12 και 14, ν.3386/2005
2006	GR	Έγγρ. οικ.1912/02-02-2006	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3386/2005 – Διαδικασία μετάκλησης	
2006	GR	ΚΥΑ 1751/2006 (ΦΕΚ Β' 218/14-02-2006)	Καθορισμός προϋποθέσεων για την υποβολή δήλωσης έναρξης/μεταβολής εργασιών από υ.τ.χ.	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	Έγγρ. οικ.2860/16-02-2006	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3386/2005 (μετακλήσεις)	
2006	GR	Εγκ. 5/2006 (αρ.πρωτ. οικ.3032/22-02-2006)	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3386/2005	
2006	GR	Εγκ. 6/2006 (αρ.πρωτ. οικ. 11018/01-03-2006)	Εφαρμογή του ν.3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005)	
2006	GR	ν.3448/2006 (ΦΕΚ Α' 57/15-03-2006)	Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης	άρθ. 26, παρ. 4α
2006	EU	EE L 105/13-04-2006 (2006/562/EK)	Για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (Κώδικας Συνόρων του Σένγκεν)	

2006	GR	Εγγρ. οικ.5266/29-03-2016	Εφαρμογή των διατάξεων ν.3386/2005 (μετακλήσεις)	
2006	GR	ΚΥΑ 4415/2006 (ΦΕΚ Β' 398/03-04-2006)	Καθορισμός ύψους και τρόπου απόδειξης διάθεσης επαρκών πόρων, που προβλέπονται ως προϋπόθεση στις διατάξεις του ν.3386/2005	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ 5301/2016 (ΦΕΚ Β' 436/10-04-2006)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3386/2005 των εκπαιδευτικών της Ιαπωνικής Σχολής Αθηνών, των εκπαιδευτηρίων των Σχολών Αμερικανικής Παροικίας Αθηνών και των Τούρκων μετακλητών εκπαιδευτικών στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	EU	EE L 105/1/13-04-2006 (2006/562/EK)	Για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)	
2006	GR	Εγγρ. 7218/25-04-2016 ΥΠΕΣ	Διαδικασία κατάθεσης αιτήματος για αρχική άδεια διαμονής	
2006	GR	Εγγρ. 7219/25-04-2016 ΥΠΕΣ	Υποβολή πλαστών δικαιολογητικών	
2006	GR	ΚΥΑ 30702/2006 (ΦΕΚ Β' 538/28-04-2006)	Συμπλήρωση και τροποποίηση της υπ' αριθ. 30053/23-01-2006 (ΦΕΚ 68/Β/24-01-2006) ΚΥΑ (...)	εφαρμοστική των άρθ. 12, 14, 16, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ 7395/2006 (ΦΕΚ Β' 559/04-05-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών διευθυντών και στελεχών του Γραφείου της Αντιπροσωπείας της αλλοδαπής τράπεζας Philippine Commercial International Bank (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ 7393/2006 (ΦΕΚ Β' 574/08-05-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17 ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών μελών Διοικητικών Συμβουλίων, διαχειριστών και ανώτατων διευθυντικών στελεχών επιχειρήσεων της αλλοδαπής (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	Εγκ. 12/2006 (αρ.πρωτ. οικ.8065/10-05-2006)	Εφαρμογή του άρθ. 73 του ν.3386/2005	
2006	GR	ΥΑ οικ.8966/2006 (ΦΕΚ Β' 692/05-06-2006)	Καθορισμός του τύπου της βεβαίωσης της παρ.3 του άρθ.11 του ν.3386/2005	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ οικ.8901/2006 (ΦΕΚ Β' 695/06-06-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών χειριστών και τεχνικών συντηρήσεως υδροπλάνων που απασχολούνται στην εταιρεία «ΠΗΓΑΣΟΣ ΑΕΡΟΠΛΑΟΪΑ ΕΠΕ» με δ.τ. «Pegasus Aviation»	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ οικ.9408/2006 (ΦΕΚ Β' 669/30-05-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών εργαζομένων στις εταιρείες που λειτουργούν σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις των ν.387/1976, ν.2299/1995 και ν.2364/1995	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	Εγκ. 17/2006 (αρ.πρωτ. 10433/06-06-2006)	Ανανέωση αδειών διαμονής για παροχή εξαρτημένης απασχόλησης και παροχής υπηρεσιών ή έργου – Υπολογισμός ελάχιστων ημερών ασφάλισης	
2006	GR	ΚΥΑ οικ.10977/2006 (ΦΕΚ Β' 803/03-07-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών διευθυντών και στελεχών που εργάζονται στην εταιρεία «KONCAR POWER PLANT AND ELECTRIC TRACTION ENGINEERING Co Ltd» (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ οικ. 12760/2006 (ΦΕΚ Β' 881/11-07-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών, διευθυντών, στελεχών και λοιπών εργαζομένων στις αεροπορικές εταιρείες που λειτουργούν δυνάμει των διακρατικών συμφωνιών (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ οικ. 12762/2006 (ΦΕΚ Β' 881/11-07-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών εργαζομένων στην «Κοινοπραξία HANWHA-ROTEM» η οποία έχει αναλάβει το έργο «Προμήθεια νέων συρμών μετρό» (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΚΥΑ 11702/2006 (ΦΕΚ Β' 892/12-07-2006)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών που φοιτούν ή έχουν αποφοιτήσει από δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΠΔ 131/2006 (ΦΕΚ Β' 143/13-07-2006)	Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης	
2006	GR	ΚΥΑ 11962/2006 (ΦΕΚ Β' 928/17-07-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών διευθυντών, στελεχών και τεχνικών της εταιρείας «THE LOUIS BERGER GROUP INC» η οποία έχει προσληφθεί ως σύμβουλος διαχείρισης της «ΠΑΘΕ» (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	ΠΔ 150/2006 (ΦΕΚ Α' 160/31-07-2006)	Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2003/109/ΕΚ της 25 ^{ης} Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες	
2006	GR	ΚΥΑ 31162/2006 (ΦΕΚ Β' 1119/17-08-2006)	Συμπλήρωση και τροποποίηση της υπ' αριθ. 30053/23-01-2006 (ΦΕΚ 68/Β'/24-01-2006) ΚΥΑ (...)	εφαρμοστική των άρθ. 12, 14, 16 ν.3386/2005
2006	GR	Εγκ. 33/2006 (αρ.πρωτ. 17684/08-09-2006)	Εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. υπ' αριθ. 131 (ΦΕΚ 143 Α') «Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης»	
2006	GR	ΚΥΑ 4000/4/32-ιβ'/2006 (ΦΕΚ Β' 1353/14-09-2006)	Καθορισμός των κριτηρίων και της διαδικασίας για την εγγραφή και διαγραφή αλλοδαπών από τον Εθνικό Κατάλογο Ανεπιθύμητων Αλλοδαπών	εφαρμοστική του άρθ. 82, ν.3386/2005
2006	GR	Εγκ. 33/2006 (αρ.πρωτ. 18497/20-09-2006)	Συμπλήρωση της υπ' αριθ. 33/2006 εγκυκλίου	

2006	GR	ΚΥΑ οικ.18829/2006 (ΦΕΚ Β' 1426/27-09-2006)	Υπαγωγή στις ρυθμίσεις του άρθ. 17, ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών διευθυντών, στελεχών και εργαζομένων στην εταιρεία "NIPPPON KAJI KYOKAI" που λειτουργεί σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του Π.Δ. 32/1997 (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	Εγκ. 47/2006 (αρ.πρωτ. 21585/07-11-2006)	Εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. υπ' αριθ. 150 (ΦΕΚ 160 Α') «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2003/169/ΕΚ της 25 ^{ης} Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες»	
2006	GR	ΚΥΑ 21535/2006 (ΦΕΚ Β' 1677/16-11-2006)	Καθορισμός του τύπου ειδικής βεβαίωσης που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών για τους οποίους έχει εκδοθεί προσωρινή διαταγή αναστολής ή έχει χορηγηθεί αναστολή από το Διοικητικό Πρωτοδικείο	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2006	GR	Εγκ. 54/2006 (αρ.πρωτ. 22898/22-12-2006)	Διαδικασία χορήγησης και ανανέωσης άδειας διαμονής για την παρακολούθηση αδιαβάθμητου εκπαιδευτικού επιπέδου προγραμμάτων σε εργαστήρια ελευθέρων σπουδών	
2006	EU	EE L 381/4/28-12-2006 (2006/1987/ΕΚ)	Σχετικά με τη δημιουργία, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)	
2007	GR	ΚΥΑ 30183/2007 (ΦΕΚ Β' 119/01-02-2007)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2007	εφαρμοστική του άρθ. 14, ν.3386/2005
2007	GR	ν.3536/2007 (ΦΕΚ Α' 42/23-02-2007)	Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης	
2007	GR	Εγκ. 22/2007 (αρ.πρωτ. 5515/13-03-2007)	Ένταξη στην Ε.Ε. της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας. Μεταβατικές ρυθμίσεις για την ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων, υπηκόων Βουλγαρίας και Ρουμανίας	
2007	GR	ΚΥΑ 5652/2007 (ΦΕΚ Β' 416/26-03-2007)	Παράταση της προθεσμίας υπαγωγής στις διατάξεις της υπ' αριθ. 11702/23-06-2006 (ΦΕΚ Β' 892/12-07-2006) ΚΥΑ	
2007	GR	Εγκ. 30/2007 (αρ.πρωτ. 8173/17-04-2007)	Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής (ν.3536/07)	
2007	GR	ΥΑ 7921/2007 (ΦΕΚ Β' 687/03-05-2007)	Καθορισμός δικαιολογητικών για τη χορήγηση άδειας διαμονής, σύμφωνα με το άρθ. 18, παρ. 4 του ν.3536/2007 (ΦΕΚ 42 Α'/23-02-2007)	εφαρμοστική του άρθ. 18, ν.3536/2007
2007	GR	Εγκ. 36/2007 (αρ.πρωτ. 11402/31-05-2007)	Εφαρμογή των διατάξεων της αριθ. 11702/06 (ΦΕΚ 892/Β'/12-07-2006) ΚΥΑ περί «Καθορισμού της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών που φοιτούν ή έχουν αποφοιτήσει από δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα».	
2007	GR	Εγκ. 37/2007 (αρ.πρωτ. 11486/31-05-2007)	Επιστροφή εγγραμμένων επιστολών που κατατέθηκαν κατά τη διαδικασία μετάκλησης υπηκόων τρίτων χωρών για εποχιακή απασχόληση	
2007	GR	ΚΥΑ οικ.30975/2007 (ΦΕΚ Β' 869/04-06-2007)	Συμπλήρωση και τροποποίηση της υπ' αριθ. 30183/31-1-2007 (ΦΕΚ 119/τ.Β'/01-02-2007) ΚΥΑ	εφαρμοστική άρθ. 12, 14, 16, ν.3386/2005
2007	GR	ΚΥΑ οικ.10486/2007 (ΦΕΚ Β' 901/07-06-2007)	Καθορισμός του αρμόδιου οργάνου και της διαδικασίας βεβαίωσης των προστίμων του ν.3386/2005	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2007	GR	ΠΔ 106/2007 (ΦΕΚ Β' 135/21-06-2007)	Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους	
2007	GR	ΥΑ οικ.13703/2007 (ΦΕΚ Β' 1135/06-07-2007)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. 24103/2005 (ΦΕΚ Β' 1804) ΥΑ περί «Καθορισμού απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3386/2005»	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.3386/2005
2007	GR	ΚΥΑ οικ.13096/2007 (ΦΕΚ Β' 1263/24-07-2007)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι διέμεναν, νομίμως, στην Ελλάδα για λόγους οικογενειακής επανένωσης και αναχώρησαν από τη Χώρα (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2007	EU	L 205/63/07-08-2007 (2007/533/ΔΕΥ)	Απόφαση σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)	
2007	GR	Εγκ. 53/2007 (αρ.πρωτ. 09-08-2007)	Παροχή διευκρινίσεων για την εφαρμογή των διατάξεων του ν.3386/2005, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τις διατάξεις του ν.3536/2007	
2007	GR	ΥΑ οικ.16928/2007 (ΦΕΚ Β' 1638/17-08-2007)	Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου ν' αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος	εφαρμοστική του ν.3386/2005
2007	GR	ΚΥΑ 16703/2007 (ΦΕΚ Β' 1623/17-08-2007)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 αμερικανών υπηκόων που εισέρχονται στην Ελλάδα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Αμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2007	GR	ΚΥΑ 31564/2007 (ΦΕΚ Β' 1671/23-08-2007)	Συμπλήρωση της υπ' αριθ. 30183/31-01-2007 (ΦΕΚ 119/Β'/1-2-2007) ΚΥΑ (...)	εφαρμοστική των άρθ. 12, 14, 16, ν.3386/2005
2007	GR	ν.3613/2007 (ΦΕΚ Α' 263/23-11-2007)	Ρυθμίσεις θεμάτων Ανεξάρτητων Αρχών, Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, Σώματος Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών	τροποποιεί το ν.3536/2007 με το άρθ. 28

2007	GR	ΚΥΑ 3021/22/10-στ' (ΦΕΚ Β' 2511/31-12-2017)	Καθορισμός του απαιτούμενου ημερησίου συναλλάγματος για την είσοδο στην ελληνική επικράτεια αλλοδαπών υπηκόων χωρών μη μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	εφαρμοστική άρθ. 70, ν.3386/2005
2008	GR	Εγκ. 1/2008 (αρ.πρωτ. οικ.303/07-01-2008)	Μεταβολή στοιχείων ταυτότητας υπηκόων τρίτων χωρών	
2008	GR	ΚΥΑ 6997/146/2008 (ΦΕΚ Β' 147/30-01-2008)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2008	εφαρμοστική άρθ. 12 και 14, ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ 1906/2008 (ΦΕΚ Β' 168/05-02-2008)	Καθορισμός ειδικότερων θεμάτων λειτουργίας Διευρυμένης Επιτροπής της παρ. 1, άρθ. 3, ν.3386/2005 (...)	εφαρμοστική του ν.3386/2005
2008	GR	Εγκ. 10/2008 (αρ.πρωτ. 4174/28-02-2008)	Εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 106/2007 (ΦΕΚ Α' 135/21-06-2007) σχετικά με την «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους»	
2008	GR	ν.3649/2008 (ΦΕΚ Α' 39/03-03-2008)	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών και άλλες διατάξεις	άρθ. 25
2008	GR	ΚΥΑ 999/2008 (ΦΕΚ Β' 353/04-03-2008)	Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων της υπ' αριθ. 16928/2007 απόφασης (...) που αφορά στην «Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας (...)	εφαρμοστική του ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ οικ.5512/2008 (ΦΕΚ Β' 481/18-03-2008)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών, επαγγελματιών ποδοσφαιριστών, οι οποίοι υπογράφουν συμβόλαιο συνεργασίας με ΠΑΕ επαγγελματικής κατηγορίας	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2008	GR	Εγκ. 21/2008 (αρ.πρωτ. οικ.8146/11-04-2008)	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 28 του ν.3613/2007	
2008	EU	EE L 115/29-04-2008 (ΕΚ 380/2008)	Τροποποίηση του ΕΚ 1030/2002 περί ενιαίου τύπου αδειών διαμονής	
2008	GR	ΚΥΑ οικ. 12311/2008 (ΦΕΚ Β' 1063/09-06-2008)	Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παρ. 3, άρθ. 14, ν.3386/2005 καθώς και των ειδικότερων όρων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία υπηκόων τρίτων χωρών	εφαρμοστική του άρθ. 14, ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ οικ.40048/2008 (ΦΕΚ Β' 1069/10-06-2008)	Συμπλήρωση και διόρθωση της υπ' αριθ. 6997/146/30-01-2008 ΚΥΑ	εφαρμοστική άρθ. 12 και 14, ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ 11762/2008 (ΦΕΚ Β' 1126/18-06-2008)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα για φοίτηση σε Σχολές Εκπαίδευσης χειριστών αεροσκαφών (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90, ν.3386/2005
2008	GR	Εγκ. 34/2008 (αρ.πρωτ. 24/07-2008)	Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παρ. 3 του άρθ. 14, ν.3386/2005 καθώς και των ειδικότερων όρων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία υπηκόων τρίτων χωρών	
2008	EU	ΠΔ 96/2008 (ΦΕΚ Β' 152/30-07-2008)	Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29 ^{ης} Απριλίου 2004 για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (L304/30-09-2004)	
2008	EU	ΠΔ 101/2008 (ΦΕΚ Β' 157/31-07-2008)	Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2004/114/ΕΚ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές ή την εθελοντική υπηρεσία	
2008	GR	ΚΥΑ 16343/2008 (ΦΕΚ Β' 1563/06-08-2008)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις διατάξεις του Ν. 3386/05 των εκπαιδευτικών στο σχολείο Φιλιππίνων στην Ελλάδα με επωνυμία "ΚΑΤΙΡΥΝΑΝ PHILIPPINES CULTURAL ACADEMY (KAPHILCA)"	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ 56177/869 (ΦΕΚ Β' 1636/14-08-2008)	Συμπλήρωση της υπ' αριθ. 6997/146/30-01-2008 ΚΥΑ «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής (...)	
2008	GR	Π.Δ. 128/2008 (ΦΕΚ Α' 190/15-09-2008)	Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/71/ΕΚ της 12 ^{ης} Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την ειδική διαδικασία εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών για σκοπούς επιστημονικής έρευνας	
2008	EU	Συμβούλιο της ΕΕ, 24/10/1998	Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο	
2008	GR	ΚΥΑ οικ.22466/2008 (ΦΕΚ Β' 2191/23-10-2008)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών που θα στελεχώνουν τις Κοινές Τεχνικές Γραμματείες στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ οικ.22468/2008 (ΦΕΚ Β' 2191/23-10-2008)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν. 3386/05 των υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι απασχολούνται σε θυγατρικές εταιρείες, εγκαταστημένες σε τρίτη χώρα, της μητρικής ελληνικής εταιρείας με την επωνυμία "ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ ΤΙΤΑΝ"	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ 22467/2008 (ΦΕΚ Β' 29-10-2008)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Ν. 3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών, που καταγγέλλουν παράνομες πράξεις καθώς και ανηλικών (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2008	GR	ΚΥΑ 22470/2008 (ΦΕΚ Β' 29-10-2008)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Ν. 3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι απασχολούνται σε αλλοδαπές εταιρείες (...) «ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕΣ» (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2008	GR	ΠΔ 167/2008 (ΦΕΚ Α' 223/4-11-2008)	Συμπλήρωση ΠΔ 131/2006 «Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης»	

2008	GR	ΚΥΑ 75321/1175 (ΦΕΚ Β' 2294/11-11-2008)	Συμπλήρωση της υπ' αριθ. 6997/146/30-01-2008 ΚΥΑ «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής (...)	
2008	GR	ν.3731/2008 (ΦΕΚ Α' 263/23-12-2009)	Αναδιοργάνωση της δημοτικής αστυνομίας και ρυθμίσεις λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών	άρθ. 37-40
2008	GR	ΚΥΑ οικ. 27846/2008 (ΦΕΚ Β' 2608/23-12-2008)	Συμπλήρωση της υπ' αριθ. οικ. 12311/08/03-06-2008 (ΦΕΚ 1063/Β') ΚΥΑ «Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παρ. 3, άρθ. 14, ν.3386/2005 (...)	εφαρμοστική του άρθ. 14, ν.3386/2005
2008	EU	EE L 348/98/24-12-2008 (2008/115/ΕΚ)	Σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών	
2009	GR	ΚΥΑ 933/2009 (ΦΕΚ Β' 53/19-01-2009)	Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3386/2005 όπως ισχύει.	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.3386/2005
2009	GR	ΥΑ 1719/2009 (ΦΕΚ Β' 91/26-01-2009)	Παραπομπή υποθέσεων στην Επιτροπή του άρθ. 89 του ν.3386/2005	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2009	GR	ΚΥΑ οικ.1356/2009 (ΦΕΚ Β' 114/27-01-2009)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. 160/03-01-2006 ΚΥΑ περί «Καθορισμού ελάχιστου αριθμού...»	εφαρμοστική του άρθ. 59, ν.3386/2005
2009	GR	ΚΥΑ 1768/2009 (ΦΕΚ Β' 144/30-01-2009)	Καθορισμός δικαιολογητικών για την υπαγωγή στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος βάσει των διατάξεων της παρ. 7 άρθ. 40 ν.3731/2008	εφαρμοστική του ν.3731/2008
2009	GR	ΚΥΑ 5899/2009 (ΦΕΚ Β' 236/11-02-2009)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2009	εφαρμοστική του άρθ. 12, 14, 16, ν.3386/2005
2009	GR	Εγκ. 15/2009 (αρ.πρωτ. οικ.8754/03-04-2009)	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3731/2008 (ΦΕΚ Α' 263/23-12-2008)	
2009	GR	Εγκ. 16/2009 (αρ.πρωτ. 9634/10-04-2009)	Υποβολή ερωτημάτων από Περιφερειακές Υπηρεσίες και ΟΤΑ στη Γενική Δ/ση Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης του Υπουργείου Εσωτερικών	
2009	GR	ΚΥΑ 11979/2009 (ΦΕΚ Β' 709/15-04-2009)	Συμπλήρωση και διόρθωση της αριθ. 5899/153/6-02-2009 ΚΥΑ «Καθορισμός ανώτατου αριθμού (...)	
2009	GR	Εγγρ. 11332/29-04-2009 ΥΠΕΣ	Κατάπτωση εγρηθητικών επιστολών που έχουν κατατεθεί από εργοδότες για την μετάκληση υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την παροχή εργασίας.	
2009	GR	Εγκ. 28/2009 (αρ.πρωτ. 14239/01-06-2009)	Συμπλήρωση της υπ' αριθ. 15/2009 εγκυκλίου «Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3731/2008 (ΦΕΚ 263/Α/23-12-2008)	
2009	GR	ΚΥΑ 13689/2009 (ΦΕΚ Β' 1060/02-06-2009)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι απασχολούνται στην εταιρεία με την επωνυμία «ARGO ΑΝΩΝΥΜΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2009	EU	EE L 168/2430-06-2009 (2009/52/ΕΚ)	Σχετικά με την επιβολή ελάχιστων προτύπων όσον αφορά τις κυρώσεις και τα μέτρα κατά των εργοδοτών που απασχολούν παράνομα διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών	
2009	GR	Εγκ. 34/2009 (αρ.πρωτ. 17782/08-07-2009)	Χρήση νέων εντύπων αιτήσεων για τους υπηκόους τρίτων χωρών	
2009	GR	ΚΥΑ 17136/2009 (ΦΕΚ Β' 1372/10-07-2009)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών, νομίμων εκπροσώπων, διευθυντών (...) οι οποίοι απασχολούνται στην αεροπορική εταιρεία της Δημοκρατίας της Μολδαβίας	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2009	GR	ν.3772/2009 (ΦΕΚ Α' 112/10-07-2009)	Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις	βλ. άρθ. 48
2009	EU	EE L 243/15-09-2009 (2009/810/ΕΚ)	Κώδικας θεωρήσεων	
2009	GR	ΚΥΑ οικ.17590/2009 (ΦΕΚ Β' 1423/16-07-2009)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. οικ.12311/08/03-06-2008 ΚΥΑ περί «Καθορισμού των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παρ. 3, άρθ. 14, ν.3386/2005 (...)	εφαρμοστική του άρθ. 14 ν.3386/2005
2009	GR	ΚΥΑ 4000/4/46-α'/2009 (ΦΕΚ Β' 1535/27-07-2009)	Καθορισμός λεπτομερειών για την εκτέλεση διοικητικών και δικαστικών αποφάσεων απέλασης αλλοδαπών.	εφαρμοστική των άρθ. 80 και 82, ν.3386/2005
2009	GR	ΚΥΑ 10575/2009 (ΦΕΚ Β' 1828/03-09-2009)	Συμπλήρωση της υπ' αριθ. 8966/18-05-2006 (ΦΕΚ 692/τ.Β') υπουργικής απόφασης	εφαρμοστική της παρ. 2, άρθ. 11, ν.3386/2005
2009	GR	ν.3801/2009 (ΦΕΚ Α' 163/04-09-2009)	Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης	άρθ. 43-44
2009	EU	EE L 243/15-09-2009 (2009/810/ΕΚ)	Κώδικας θεωρήσεων (Κανονισμός 810/2009)	
2010	GR	ΚΥΑ 2306/109 (ΦΕΚ Β' 98/03-02-2010)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2010	εφαρμοστική άρθ. 12, 14, 16, ν.3386/2005

2010	GR	ν.3838/2010 (ΦΕΚ Α' 49/24-03-2010)	Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις	άρθ. 14-21
2010	GR	Εγκ. 5/2010 (αρ.πρωτ. οικ.9703/28-04-2010)	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3801/2009 (ΦΕΚ Α' 163)	
2010	GR	Εγκ. 6/2010 (αρ.πρωτ. 24592/07-05-2010)	Άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι από τους ομογενείς και τους νομίμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών για την ανάδειξη των αιρετών οργάνων της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης	
2010	GR	ν.3846/2010 (ΦΕΚ Α' 66/11/05/2010)	Εγγυήσεις για την εργασιακή ασφάλεια και άλλες διατάξεις	άρθ. 14
2010	GR	ΚΥΑ 4000/3/10-ξξ' (ΦΕΚ Β'665/17-05-2010)	Παραμονή και εργασία ομογενών από Αλβανία	βλ. άρθ. 81, ν.4251/2014
2010	EU	Π.Δ. 38/2010 (ΦΕΚ Α' 78/25-05-2010)	Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7 ^{ης} Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων	βλ. άρθ. 1, παρ. 1νβ, ν.4251/14
2010	GR	Εγκ. 7/2010 (αρ.πρωτ. 27-05-2010)	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.3838/2010 (ΦΕΚ Α' 49)	
2010	GR	ν.3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87/07-06-2010)	Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης	άρθ. 78
2010	GR	ΥΑ 2044/2010 (ΦΕΚ Β' 814/10-06-2010)	Ρυθμίσεις για τη διεξαγωγή της διαδικασίας πιστοποίησης γνώσης της Ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος, του έτους 2010	
2010	GR	ΚΥΑ 4000/3/65-κα'/2010 (ΦΕΚ Β' 916/23-06-2010)	Χορήγηση ειδικής βεβαίωσης σε υπηκόους τρίτων χωρών στους οποίους έχει επιβληθεί ο περιοριστικός όρος της υποχρέωσης εμφάνισης στον ανακριτή κατά τροποποίηση της υπ' αριθ. 21535 από 7-11-2006 ΚΥΑ (Β' 1677)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2010	GR	ν.3870/2010 (ΦΕΚ Α' 138/09-08-2010)	Εκλογικές δαπάνες συνδυασμών και υποψηφίων και έλεγχος αυτών, κατά τις περιφερειακές και δημοτικές εκλογές	άρθ. 18
2010	GR	Εγγρ. οικ. 20891/16-09-2010	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 73, παρ. 1 του ν.3386/2005, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.	
2010	GR	ν.3875/2010 (ΦΕΚ Α' 158/20-09-2010)	Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις	άρθ. 3-4
2010	GR	ν.3879/2010 (ΦΕΚ Α' 163/21-09-2010)	Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις	άρθ. 26
2010	GR	Εγκ. 29/2010 (αρ.πρωτ. οικ.23370/15-10-2010)	Χορήγηση-Ανανέωση άδειας διαμονής σε υπηκόους τρίτων χωρών που φοιτούν σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ) και Επαγγελματικές Σχολές Μαθητείας (ΕΠΑΣ)	
2010	GR	Εγκ. 38/2010 (αρ.πρωτ. οικ.27953/07-12-2010)	Εφαρμογή των διατάξεων της αριθ. 22037/2010 (ΦΕΚ 1629 Β') κοινής υπουργικής απόφασης σχετικά με τον «Καθορισμό του τύπου ειδικής βεβαίωσης νόμιμης διαμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών για τους οποίους έχει εκδοθεί προσωρινή διαταγή αναστολής ή έχει χορηγηθεί αναστολή από το Διοικητικό Πρωτοδικείο»	
2010	GR	ΚΥΑ 22037/2010 (ΦΕΚ Β' 1629/11-10-2010)	Καθορισμός του τύπου ειδικής βεβαίωσης που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών για τους οποίους έχει εκδοθεί προσωρινή διαταγή αναστολής ή έχει χορηγηθεί αναστολή από το Διοικητικό Πρωτοδικείο	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2010	GR	Π.Δ. 114/2010 (ΦΕΚ Α' 195/22-11-2010)	Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου «σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (L 326/13-12-2005)	
2010	GR	Εγκ. 1/2010 (αρ.πρωτ. οικ.13/3-1-2011)	Οδηγίες για την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Δήμων σε θέματα αλλοδαπών και μετανάστευσης	
2010	GR	ΚΥΑ οικ. 25624/975/2010 (ΦΕΚ Β' 2252/31-12-2010)	Προσδιορισμός κριτηρίων με βάση τα οποία καθορίζεται το ύψος των προστίμων στους εργοδότες που παρανόμως απασχολούν υπηκόους τρίτων χωρών	εφαρμοστική του άρθ. 86 ν.3386/2005
2011	GR	ν.3907/2011 (ΦΕΚ Α' 26-01-2011)	Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας πρώτης υποδοχής, προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις	
2011	GR	Εγκ. 17/2011 (αρ.πρωτ. 3092/03-02-2011)	Προσμέτρηση των αναγνωρισμένων από το ΙΚΑ ημερών εργασίας, κατόπιν καταγγελίας του εργαζομένου, στον απαιτούμενο αριθμό ημερομισθίων για τη χορήγηση άδειας διαμονής για εργασία υπηκόου τρίτης χώρας	
2011	GR	Εγκ. 18/2011 (αρ.πρωτ. οικ.4120/15-02-2011)	Εφαρμογή των διατάξεων του 380/2008/ΕΚ του Συμβουλίου για την καθιέρωση των αδειών διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών, υπό τον τύπο του αυτοτελούς εγγράφου και σταδιακή ανάπτυξη των καταστημάτων μιας στάσης ("one stop shop")	
2011	GR	ΚΥΑ 2782/132 (ΦΕΚ Β' 268/18-02-2011)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2011	εφαρμοστική των άρθ. 12, 14, 16, ν.3386/2005
2011	GR	ΥΑ οικ.2891/2011 (ΦΕΚ Β' 302/22-02-2011)	Κατάργηση της αριθ. 1710/09/26-01-2009 (ΦΕΚ 91 Β') απόφασης του Υπ. Εσωτερικών «Παραπομπή υποθέσεων στην Επιτροπή του άρθ. 89 του ν.3386/2005».	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005

2011	GR	KYA 5205/2011 (ΦΕΚ Β' 434/17-03-2011)	Καθορισμός της διαδικασίας και την προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι μετακινούνται από επιχείρηση εγκατεστημένη σε τρίτη χώρα (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2011	GR	ν.3938/2011 (ΦΕΚ Α' 61/31-03-2011)	Ύδσταση γραφείου αντιμετώπισης περιστατικών αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις	άρθ. 26
2011	EU	EE L 101/1/15-04-2011 (2011/36/EE)	Για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου	
2011	GR	KYA οικ.12514/2011 (ΦΕΚ Β' 826/12-05-2011)	Τροποποίηση της αριθ. οικ. 12311/08/03-06-2008 ΚΥΑ (ΦΕΚ 1063 Β') «Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παρ. 3, άρθ. 14, ν.3386/2005 (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2011	GR	KYA 9423/2011 (ΦΕΚ Β' 1276/16-06-2011)	Τροποποίηση της αριθ. 2782/132/14-02-2011 ΚΥΑ «Καθορισμός ανώτατου αριθμού (...)	
2011	GR	Εγγρ. 16140/16-06-2011 ΥΠΕΣ	Παροχή διευκρινίσεων σχετικά με την ισχύ των εξουσιοδοτήσεων κατά την εφαρμογή των διατάξεων του ν.3386/05, όπως ισχύει.	
2011	GR	Εγκ. 37/2011 (αρ.πρωτ. 18493/11-07-2011)	Αποφάσεις επιστροφής παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Εφαρμογή των διατάξεων των άρθ. 16 έως 41 του ν.3907/2011	
2011	GR	KYA 15055/546/2011 (ΦΕΚ Β' 1886/25-08-2011)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. 160/03-01-2006 (ΦΕΚ Β/6) ΚΥΑ περί «καθορισμού ελάχιστου αριθμού ημερομισθίων (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2011	GR	ΥΑ οικ.21879/2011 (ΦΕΚ Β' 1914/30-08-2011)	Καθορισμός δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθ. 44 του ν.3386/2005 όπως αντικαταστάθηκε από τις διατάξεις της παρ. 1, του άρθ. 32, του ν.3907/2011.	εφαρμοστική του άρθ. 11 ν.3386/2005
2011	GR	ν.4018/2011 (ΦΕΚ Α' 215/30-09-2011)	Αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας (...)	άρθ. 1-7
2011	GR	KYA οικ.23443/2011 (ΦΕΚ Β' 2225/04-10-2011)	Καθορισμός του τύπου άδειας διαμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, συντρόφους πολίτη της Ε.Ε. ή Έλληνα, με τον οποίο διατηρούν σταθερή σχέση προσηκόντως αποδεδειγμένη	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2011	GR	KYA 26270/2011 (ΦΕΚ Β' 2518/07-11-2011)	Καθορισμός της διαδικασίας και την προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 υπηκόων τρίτων χωρών, νομίμων εκπροσώπων, διευθυντών, στελεχών και λοιπών εργαζομένων σε αλλοδαπές αεροπορικές εταιρείες (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2011	GR	Εγγρ. 25256/05-12-2011	Παροχή διευκρινίσεων σχετικά με την εφαρμογή της ΚΥΑ 22037/2010	
2011	EU	EE L 337/9/20-12-2011 (2011/95/EK)	Σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία (...)	
2011	EU	EE L 343/23-12-2011 (2011/98/EE)	Οδηγία 2011/98/ΕΕ σχετικά με την ενιαία διαδικασία υποβολής αίτησης για τη χορήγηση στους υπηκόους τρίτων χωρών ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στην επικράτεια κράτους μέλους (...)	άρθ. 1, παρ. 1νζ, ν.4251/14
2012	GR	Εγκ. 6/2012 (αρ.πρωτ. οικ.5973/01-03-2012)	Εφαρμογή των διατάξεων των άρθ. 5 & 6 του ν.4018/2011 (ΦΕΚ 215 Α') «Αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας, ρυθμίσεις θεμάτων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Εσωτερικών»	
2012	EU	ν.4052/2012 (ΦΕΚ Α' 41/01-03-2012)	(«Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2009/52/ΕΚ (...) σχετικά με την «Επιβολή ελάχιστων προτύπων όσον αφορά τις κυρώσεις και τα μέτρα κατά των εργοδοτών που απασχολούν παράνομα διαμένοντες πολίτες τρίτων χωρών (...)	άρθ. 77-94
2012	GR	KYA 5660/190 (ΦΕΚ Β' 890/22-03-2012)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2012	εφαρμοστική των άρθ. 12 και 14, ν.3386/2005
2012	GR	Εγκ. 12/2012 (αρ.πρωτ. οικ.9034/28-03-2012)	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.4018/2011	
2012	GR	Γ.Υ.39 ^ο /2012 (ΦΕΚ Β' 1002/02-04-2012)	Ρυθμίσεις που αφορούν τον περιορισμό της διάδοσης Λοιμωδών Νοσημάτων	'εφαρμοστική' των άρθ. 13 και 70, ν.4251/2014
2012	GR	ν.4071/2012 (ΦΕΚ Α' 85/11-04-2012)	Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση. Ενωσιμότητα Οδηγίας 2009/50/ΕΚ	άρθ.22 - 42
2012	GR	Εγκ. 41/2012 (αρ.πρωτ. 18068/19-06-2012)	Ζητήματα εφαρμογής των διατάξεων του ν.3907/2011	
2012	GR	KYA 4000/2/14-07/2012 (ΦΕΚ Β' 2377/27-08-2012)	Διαδικασία βεβαίωσης και καταβολής του προστίμου που επιβάλλεται στους υπηκόους τρίτης χώρας που παραβιάζουν το νόμιμο χρόνο παραμονής στην Ελλάδα (άρθ. 73, ν.3386/2005)	εφαρμοστική του άρθ. 73 ν.3386/2005
2012	GR	Εγγρ. οικ.29054/01-10-2012	Εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. αριθ. 131/2006	
2012	GR	KYA 30037/2012 (ΦΕΚ Β' 2810/17-10-2012)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005 των υπηκόων τρίτων χωρών, επαγγελματιών αθλητών και αθλητών με αμοιβή, οι οποίοι υπογράφουν συμβόλαιο συνεργασίας (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2012	EU	Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, C326, 26/10/2012	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης	βλ. άρθ. 1, παρ. 1β, ν.4251/14
2012	GR	ν.4091/2012 (ΦΕΚ Α' 219/08-11-2012)	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Καναδά σχετικά με την κινητικότητα των νέων	
2012	GR	KYA 4000/3/10-πβ' (ΦΕΚ Β' 3043/15-11-2012)	Παραμονή και εργασία ομογενών από Αλβανία	βλ. άρθ. 81, ν.4251/2014

2013	GR	ν.4115/2013 (ΦΕΚ Α' 24/30-1-2013)	Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις	άρθ. 31
2013	GR	ν.4139/2013 (ΦΕΚ Α' 74/20-03-2013)	Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις	με το άρθ. 94 τροποποιεί το άρθ. 44 ν.3386/2005
2013	GR	ΚΥΑ 4426/117 (ΦΕΚ Β' 681/22-03-2013)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2013	εφαρμοστική των άρθ. 12, 14, 16, ν.3386/2005
2013	EU	L 87/8/27-03-2013 (2013/157/EE)	Απόφαση που ορίζει την ημερομηνία εφαρμογής της απόφασης 2007/533/ΔΕΥ σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)	
2013	EU	L 87/10/27-03-2013 (2013/158/EE)	Απόφαση που ορίζει την ημερομηνία εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη δημιουργία, τη λειτουργία και τη χρήση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II)	
2013	GR	ΚΥΑ 3390/2013 (ΦΕΚ Β' 774/3-4-2013)	Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος.	
2013	GR	ν.4146/2013 (ΦΕΚ Α' 90/18-04-2013)	Διαμόρφωση φιλικού αναπτυξιακού περιβάλλοντος για τις Στρατηγικές και Ιδιωτικές επενδύσεις και άλλες διατάξεις	με το άρθ. 6 τροποποιεί το άρθ. 26 ν.3386/2005
2013	GR	ν.4147/2013 (ΦΕΚ Α' 98/26-04-2013)	Κύρωση της από 31-12-2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (...)	άρθ. 11
2013	GR	ΚΥΑ 23195/2013 (ΦΕΚ Β' 1279/28-05-2013)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. 933/2009 ΥΑ περί «Καθορισμού απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3386/2005 όπως ισχύει»	εφαρμοστική του άρθ. 96 ν.3386/2005
2013	GR	ΚΥΑ οικ.23959/2013 (ΦΕΚ Β' 1321/30-05-2013)	Έκδοση αδειών διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με τη μορφή αυτοτελούς εγγράφου. Καθορισμός των στοιχείων, ενδείξεων και πληροφοριών, οι οποίες περιλαμβάνονται, δυννητικώς ή εναλλακτικώς, στην άδεια διαμονής (...)	εφαρμοστική άρθ. 1, ν.4018/2011
2013	GR	Εγκ. 13/2013 (αρ.πρωτ. 25426/31-05-2013)	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 6, ν.4146/2013	
2013	GR	ΠΔ 113/2013 (ΦΕΚ Α' 146/14-06-2013)	Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση (...).	τροποποιεί τα ΠΔ 131/2006, ΠΔ 80/2006, ΠΔ 114/2010
2013	GR	ΥΑ οικ.24021/2014 (ΦΕΚ Β' 1505/20-06-2013)	Συμπλήρωση της αριθ. οικ. 21879/2011 (ΦΕΚ 1914 Β') απόφασης του Υπ. Εσωτερικών «Καθορισμός δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις άρθ. 44 ν.3386/2005 (...)	εφαρμοστική των άρθ. 11, 44, ν.3386/2005
2013	EU	EE L 180/96/29-06-2013 (2013/32/EE)	Σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιатύπωση)	
2013	EU	EE L 180/96/29-06-2013 (2013/33/EE)	Σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιатύπωση) («Οδηγία περί των συνθηκών υποδοχής»)	
2013	GR	Εγκ. 14/2013 (αρ.πρωτ. 32054/02-08-2013)	Μεταβατικές διατάξεις αναφορικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων υπηκόων Κροατίας, μετά την είσοδο της στην Ε.Ε. (01/07/2013)	
2013	GR	Εγκ. 15/2013 (αρ.πρωτ. 38425/06-08-2013)	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 6, ν.4146/2013	
2013	GR	ΚΥΑ 40761/2013 (ΦΕΚ Β' 2179/03-09-2013)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις διατάξεις του ν.3386/2005 των εκπαιδευτικών της Σχολής Αγ. Αικατερίνης της Βρετανικής Πρεσβείας στην Ελλάδα (ST. CATHERINE'S BRITISH EMBASSY SCHOOL)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2013	GR	Εγκ. 18/2013 (αρ.πρωτ. 43234/12-09-2013)	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 6, ν.4146/2013	
2013	GR	ΚΥΑ οικ.42267 (ΦΕΚ Β' 2298/16-09-2013)	Ανάθεση, στη Διεύθυνση Διαβατηρίων του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, της εκτύπωσης των αδειών διαμονής, οι οποίες εκδίδονται από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπ. Εσωτερικών και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων της χώρας.	εφαρμοστική του άρθ. 1, ν.4018/2011
2013	GR	ΚΥΑ οικ.43574 (ΦΕΚ Β' 2360/20-09-2013)	Καθορισμός της διαδικασίας και των προϋποθέσεων υπαγωγής στις ρυθμίσεις του ν.3386/2005, πολιτών τρίτων χωρών, συνοδών Ελλήνων πολιτών με τετραπληγία, παραπληγία, (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2013	GR	ΠΔ 133/2013 (ΦΕΚ Α' 198/25-09-2013)	Τροποποίηση των διατάξεων του ν.3907/2011 (...)	
2013	GR	ν.4198/2013 (ΦΕΚ Α' 215/11-10-2013)	Πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων και προστασία των θυμάτων αυτής και άλλες διατάξεις	τροποποιεί τον Ποινικό Κώδικα σε θέματα αλλοδαπών
2013	EU	Π.Δ. 141/2013 (ΦΕΚ Α' 226/21-10-2013)	Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13 ^{ης} Δεκεμβρίου 2011 (L 337) (...)	βλ. άρθ. 1, παρ. 1 ^ο , ν.4251/14
2013	EU	EE L 295/11/06-11-2013 (2013/1052/EE)	Για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur)	

2013	EU	EE L 295/27/06-11-2013 (2013/1053/EE)	Σχετικά με τη θέσπιση ενός μηχανισμού αξιολόγησης και παρακολούθησης για την επαλήθευση της εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν και την κατάργηση της απόφασης της εκτελεστικής επιτροπής (...)	
2013	GR	Εγκ. 20/2013 (αρ.πρωτ. 58305/07-11-2013)	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 6, ν.4146/2013	
2013	EU	EE L 347/20-12-2003 (2013/1289/EK)	Για την τροποποίηση του Κανονισμού 539/2001 του Συμβουλίου περί του καταλόγου τρίτων χωρών οι υπήκοοι των οποίων υπόκεινται στην υποχρέωση θεώρησης για την διέλευση των εξωτερικών συνόρων (...)	
2013	GR	ΚΥΑ 66881/2013 (ΦΕΚ Β' 3300/24-12-2013)	Τροποποίηση και συμπλήρωση της αριθ. 12311/08/03-06-2008 ΚΥΑ περί «Καθορισμού των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παρ. 3, άρθ. 14, ν.3386/2005 (...)	εφαρμοστική του άρθ. 90 ν.3386/2005
2014	GR	Εγκ. 1/2014 (αρ.πρωτ. οικ.1858/14-01-2014)	Παράταση ισχύος αδειών διαμονής	
2014	GR	ΚΥΑ 4000/3/84 (ΦΕΚ Β' 53/16-01-2014)	Παραμονή και εργασία ομογενών υπηκόων Τουρκίας	βλ. άρθ. 81, ν.4251/2014
2014	GR	Εγκ. 2/2014 (αρ.πρωτ. οικ.4763/27-01-2014)	Παράταση ισχύος αδειών διαμονής πολιτών τρίτων χωρών	
2014	GR	Π.Δ. 16/2014 (ΦΕΚ Α' 24/31-01-2014)	Προξενικά τέλη και δικαιώματα	
2014	GR	ΚΥΑ 3411/90 (ΦΕΚ Β' 206/04-02-2014)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2014	εφαρμοστική των άρθ. 14, 16 και 16 ^ς , ν.4251/2014
2014	GR	ν.4244/2014 (ΦΕΚ Α' 60/11-03-2014)	Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/1/ΕΕ του Συμβουλίου της 20 ^{ης} Δεκεμβρίου 2012 (...)	
2014	GR	ΚΥΑ 8055/192 (ΦΕΚ Β' 640/14-03-2014)	Συμπλήρωση – τροποποίηση της υπ' αριθ. 3411/90/03-02-2014 ΚΥΑ	εφαρμοστική των άρθ. 14, 16 και 16 ^ς , ν.4251/2014
2014	GR	ν.4249/2014 (ΦΕΚ Α' 73/24-03-2014)	Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας (...) (κλάδος Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων)	
2014	EU	EE L 94/375/28-03-2014 (2014/36/EE)	Σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία	ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το ν.4332/2015
2014	GR	ν.4251/2014 (ΦΕΚ Α' 80/01-04-2014)	Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις	
2014	GR	Εγκ. 12/2014 (αρ.πρωτ. οικ. 20698/17-04-2014)	Παροχή οδηγιών για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης που ισχύουν από την ημερομηνία δημοσίευσής του, ήτοι των παραγράφων 11 και 12 του άρθ. 138 του ν.4251/2014	
2014	GR	ΚΥΑ 21929 (ΦΕΚ Β' 1217/13-05-2014)	Καθορισμός τέλους που αντιστοιχεί στο κόστος προμήθειας, εκτύπωσης, ασφαλούς διακίνησης και διαχείρισης της άδειας διαμονής ενιαίου τύπου πολιτών τρίτων χωρών που εκδίδεται με τη μορφή αυτοτελούς εγγράφου	εφαρμοστική άρθ. 1, ν.4018/2011
2014	GR	ΚΥΑ 5185/2014 (ΦΕΚ Β' 1316/23-05-2014)	Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος	εφαρμοστική του άρθ. 107, ν.4251/2014
2014	GR	Εγγρ. 27045/27-05-2014	Παροχή διευκρινίσεων	
2014	GR	Εγκ. 33/2014 (αρ.πρωτ. οικ.29581/29-05-2014)	Εφαρμογή ηλεκτρονικού παραβόλου	
2014	GR	ΚΥΑ οικ.30651/2014 (ΦΕΚ Β' 1453/05-06-2014)	Καθορισμός κατηγορίας άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους καθώς και του τύπου, της διαδικασίας και των ειδικότερων προϋποθέσεων χορήγησής της	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2014	GR	ΚΥΑ οικ.30825/2014 (ΦΕΚ Β' 1528/06-06-2014)	Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση εθνικών θεωρήσεων εισόδου και για την χορήγηση και ανανέωση τίτλου διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.4251/14	εφαρμοστική των άρθ. 136, 138 ν.4251/2014
2014	GR	Εγγρ. οικ.35331/27-06-2014	Κατάργηση της υποχρέωσης υποβολής πρωτοτύπων ή επικυρωμένων αντιγράφων εγγράφων	
2014	GR	Εγγρ. 41301/2014 (αρ.πρωτ. 41301/07-08-2014)	Εφαρμογή των διατάξεων του ν.4251/2014	
2014	GR	ΚΥΑ 24235/2014 (ΦΕΚ Β' 2181/08-08-2014)	Ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων εθνικών θεωρήσεων εισόδου που περιλαμβάνονται στο Π.Δ. 16/2014	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2014	GR	ΚΥΑ 41711/2014 (ΦΕΚ Β' 2285/26-08-2014)	Καθορισμός του αρμόδιου οργάνου και της διαδικασίας βεβαίωσης των προστίμων του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης	εφαρμοστική των άρθ. 136, 138, 139 ν.4251/2014
2014	GR	ΚΥΑ 41712/2014 (ΦΕΚ Β' 2285/26-08-2014)	Καθορισμός ύψους και τρόπου απόδειξης διάθεσης επαρκών πόρων που προβλέπονται ως προϋπόθεση για τη χορήγηση θεώρησης εισόδου ή χορήγηση/ανανέωση (...)	εφαρμοστική των άρθ. 136, 138, 139 ν.4251/2014
2014	GR	ν.4285/2014 (ΦΕΚ Α' 191/10-09-2014)	Τροποποίηση του ν.927/1979 και προσαρμογής του στην απόφαση – πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ της 28 ^{ης} Νοεμβρίου 2008 (...)	Με το άρθ. 5 καταργείται η παρ. 4, άρθ. 39, ν.2910/2001
2014	GR	ΚΥΑ οικ.49122/2014 (ΦΕΚ Β' 2657/08-10-2014)	Άδεια διαμονής πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα για φοίτηση σε Σχολές Εκπαίδευσης χειριστών αεροσκαφών (...)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014

2014	GR	KYA 52500/2014 (ΦΕΚ Β' 2849/22-10-2014)	Διαδικασία λήψης, τήρησης και καταστροφής των βιομετρικών δεδομένων που εισάγονται στις άδειες διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.4018/2011 (ΦΕΚ 215 Α')	εφαρμοστική του άρθ. 133, ν.4251/2014
2014	GR	KYA 4000/4/57/-ια'/14 (ΦΕΚ Β' 2870/24-10-2014)	Ρύθμιση της οργάνωσης και λειτουργίας συστήματος εξωτερικού ελέγχου των διαδικασιών απομάκρυνσης των υπηκόων τρίτων χωρών	εφαρμοστική του ν.3386/2005
2014	GR	KYA 53969/2014 (ΦΕΚ Β' 2928/30-10-2014)	Καθορισμός όγκου επένδυσης, αρμόδιας υπηρεσίας και δικαιολογητικών για την υπαγωγή στις διατάξεις της παρ. Α του άρθ. 16, ν.4251/2014 (...)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2014	GR	KYA 51738/2014 (ΦΕΚ Β' 2947/03-11-2014)	Καθορισμός του ελάχιστου αριθμού ημερομισθίων ή ελάχιστου χρονικού διαστήματος ασφάλισης ανά ασφαλιστικό φορέα, των αποδεικτικών στοιχείων (...)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2014	GR	KYA 53821/2014 (ΦΕΚ Β' 2962/04-11-2014)	Καθορισμός του συνόλου των κινδύνων και των καλυπτόμενων παροχών για την κάλυψη πλήρους ασφάλισης ασθένειας των πολιτών τρίτων χωρών (...)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2014	GR	Εγγρ. οικ.59008/14-11-2014	Παροχή διευκρινίσεων	
2014	GR	KYA οικ.58211/2014 (ΦΕΚ Β' 3119/20-11-2014)	Ορισμός των κριτηρίων ένταξης που απαιτούνται κατά την εξέταση αιτημάτων οικογενειακής επανένωσης	εφαρμοστική των άρθ. 70 και 136 ν.4251/2014
2014	GR	Εγγρ. 62221/02-12-2014	Παροχή διευκρινίσεων σχετικά με την αριθ. 41711/2014 Υπουργική απόφαση (ΦΕΚ Β' 2285) για τον «Καθορισμό του αρμόδιου οργάνου και της διαδικασίας βεβαίωσης των προστίμων του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης»	
2014	GR	Εγγρ. οικ.63975/09-12-2014	Παροχή πρόσθετων διευκρινίσεων σχετικά με την αριθ. 53821/2014 Υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 2962 Β')	
2014	GR	Εγγρ. 54915/11-12-2014	Παροχή πληροφοριών μετά την εφαρμογή των διατάξεων του ν.4251/2014	
2014	GR	KYA 7001/9/43-β'/14 (ΦΕΚ Β' 3482/24-12-2014)	Προσωρινή εισοδος-έξοδος προσώπων και εμπορευμάτων από λιμένα Πέτρας Μυτιλήνης	εφαρμοστική του άρθ. 3, ν.4251/2014
2015	GR	KYA 66224/2015 (ΦΕΚ Β' 7/08-01-2015)	Καθορισμός ειδικότερων ζητημάτων σχετικά με τη διαδικασία καθορισμού του όγκου εισδοχής πολιτών τρίτων χωρών και τη διαδικασία μετάκλησης (...)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2015	GR	KYA 4000/3/10-πγ' (ΦΕΚ Β' 119/21-01-2015)	Τροποποίηση διατάξεων της υπ' αριθ. 4000/3/10-πβ'/14-11-2012 ΚΥΑ «Παραμονή και εργασία ομογενών από Αλβανία»	βλ. άρθ. 81, ν.4251/2014
2015	GR	KYA 6855/2015 (ΦΕΚ Β' 250/19-02-2015)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εποχική εργασία και ως αλιεργάτες πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2015 και 2016	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.4251/2014
2015	GR	Εγγρ. οικ.16705/26-02-2015	Μετακλήσεις εποχικών εργατών και αλιεργατών	
2015	GR	Εγγρ. 58037/08-04-2015 ΥΠΕΣ	Εφαρμογή διατάξεων ν.4251/2014	
2015	GR	KYA 64410/2015 (ΦΕΚ Β' 728/29-04-2015)	Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος	εφαρμοστική του άρθ. 107, ν.4251/2014
2015	GR	KYA 24990/336/2015 (ΦΕΚ Β' 1092/10-06-2015)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2015 και 2016	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.4251/2014
2015	GR	ν.4332/2015 (ΦΕΚ Α' 76/09-07-2015)	Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας – Τροποποίηση ν.4251/2014	
2015	GR	Εγγρ. οικ.49810/15-07-2015)	Ψήφιση και δημοσίευση ν.4332/2015	
2015	GR	Εγκ. 28/2015 (αρ.πρωτ. 53326/04-08-2015)	Εφαρμογή διατάξεων του ν.4332/2015	
2015	GR	KYA 53404/2015 (ΦΕΚ Β' 1699/14-08-2015)	Καθορισμός λόγων παραπομπής στις Επιτροπές της παρ. 1 του άρθ. 134 του ν.4251/2014, όπως ισχύει	εφαρμοστική του άρθ. 19, ν.4251/2014
2015	GR	KYA 61221/2015 (ΦΕΚ Β' 2050/18-09-2015)	Καθορισμός κατηγορίας αδειών διαμονής πολιτών τρίτων χωρών, οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα για φοίτηση σε μουσικά εκπαιδευτικά ιδρύματα αναγνωρισμένα από το κράτος (...)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2015	GR	KYA 61227/2015 (ΦΕΚ Β' 2050/18-09-2015)	Παράταση ισχύος της με αριθμό 51738/2014 κοινής υπουργικής απόφασης	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2015	GR	Εγγρ. 62868/29-09-2015	Αποδεικτικό γλωσσομάθειας προγράμματος σπουδών επαγγελματικής κατάρτισης	
2015	GR	Εγγρ. οικ..67758/16-10-2015	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 8, παρ. 23, ν.4332/2015 (άρθ.19 του ν.4251/2014)	
2015	GR	KYA 68019/2015 (ΦΕΚ Β' 2272/21-10-2015)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. 30825/2014 ΚΥΑ «Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση εθνικών θεωρήσεων εισόδου (...)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014

2015	GR	Εγκ. 40/2015 (αρ.πρωτ. 71360/2-11-2015)	Παροχή οδηγιών για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 106/2007, όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 42 του ν.4071/2012, σχετικά με την «Ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους»	
2015	GR	ΚΥΑ 53619/735/2015 (ΦΕΚ Β' 2631/07-12-2015)	Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας πολιτών τρίτων χωρών που παραμένουν στη χώρα υπό καθεστώς αναβολής απομάκρυνσης	εφαρμοστική άρθ. 37, ν.3907/2011
2015	GR	Εγκ. 42/2015 (αρ.πρωτ. 78729/07-12-2015)	Παροχή οδηγιών για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων χορήγησης αδειών διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.4251/2014, όπως τροποποιήθηκε με το ν.4332/2015	
2015	GR	Εγγρ. 79361/23-12-2015 ΥΠΕΣ	Παροχή διευκρινίσεων	
2015	GR	ΠΙΝΠ 24/24-12-2015	Ρύθμιση κατεπειγόντων θεμάτων των Υπουργείων (...)	βλ. άρθ. 18
2016	GR	ΚΥΑ 123/2016 (ΦΕΚ Β' 35/18-01-2016)	Καθορισμός κατηγορίας άδειας διαμονής πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι κατείχαν άδειες παραμονής ή δελτία ταυτότητας αλλοδαπού που χορηγήθηκαν από τις υπηρεσίες της Ε.Λ.ΑΣ	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2016	GR	Εγγρ. 78128/19-01-2016	Εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 6, άρθ. 21, ν.4251/2014 για τη χορήγηση άδειας δεκαετούς διάρκειας	
2016	GR	ν.4359/2016 (ΦΕΚ Α' 5/20-01-2016)	Κύρωση Αναθεωρημένου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη	βλ. άρθ. 2, παρ. 4γ, ν.4251/2104
2016	GR	Εγγρ. 70571/01-02-2016 ΥΠΕΣ	Δυνατότητα ανανέωσης άδειας διαμονής μέλους οικογένειας πολίτη τρίτης χώρας σε άδεια διαμονής για εξαρτημένη εργασία	
2016	GR	Εγγρ. 6707/10-02-2016	Παροχή οδηγιών για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων της υπ' αριθ. 123/2016 κοινής υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ 35 Β')	
2016	GR	ν.4368/2016 (ΦΕΚ Α' 21/21-02-2016)	Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις	άρθ. 21, 33
2016	EU	EE L 77/1/23-03-2016 (2016/399/EE)	Περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) – (κωδικοποιημένο κείμενο)	
2016	GR	ν.4375/2016 (ΦΕΚ Α' 51/3-4-2016)	Οργάνωση και λειτουργία υπηρεσίας ασύλου, αρχής προσφύγων, υπηρεσίας υποδοχής και ταυτοποίησης (...)	
2016	GR	Εγγρ. 10793/21-04-2016	Εφαρμογή διατάξεων του άρθ.19 του ν.4251/2014, όπως ισχύουν	
2016	GR	Εγγρ. οικ.18951/21-04-2016	Παράταση προθεσμίας για την εξαγορά ημερών ασφάλισης	
2016	GR	ν.4384/2016 (ΦΕΚ Α' 78/26-04-2016)	Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις	άρθ. 53, 58
2016	GR	ΚΥΑ 75959/Κ1 (ΦΕΚ Β' 1370/16-05-2016)	Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος	
2016	GR	Εγκ. 11/2016 (αρ.πρωτ. 27430/15-06-2016)	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 13 ^Α του ν.4251/2014 για την απασχόληση παράτυπα διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών στην αγροτική οικονομία	
2016	GR	ν.4399/2016 (ΦΕΚ Α' 117/22-06-2016)	Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας – Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις	άρθ. 84
2016	GR	Εγγρ. 18414/24-06-2016	Παροχή πληροφοριών αναφορικά με την παρακράτηση ποσού προς απόδοση στο Δημόσιο	
2016	GR	ΚΥΑ 27265/2016 (ΦΕΚ Β' 1914/27-06-2016)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. 30825/2014 ΚΥΑ «Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση εθνικών θεωρήσεων εισόδου (...)»	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2016	GR	ΚΥΑ 11656/241/2016 (ΦΕΚ Β' 2671/26-08-2016)	Τροποποίηση της αριθ. 24990/366/04-06-2015 ΚΥΑ με θέμα «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2015-2016»	εφαρμοστική των άρθ. 11 και 13Α, ν.4251/2014
2016	GR	Εγγρ. 37005/05-09-2016	Παροχή διευκρινίσεων: εφαρμογή διατάξεων του άρθ. 19, ν.4251/2014 (ΦΕΚ 80 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 23 του άρθ. 8, ν.4332/2015 (ΦΕΚ 76 Α')	
2016	EU	EE L 251/1/16-06-2016 (2016/1624/EE)	Για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την τροποποίηση του Κανονισμού (...)	
2016	GR	ΚΥΑ 43366/2016 (ΦΕΚ Β' 3220/06-10-2016)	Παράταση ισχύος των διατάξεων της αριθ. 51738/2014 (2947 Β') ΚΥΑ	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2016	GR	Εγγρ. οικ.47327/19-10-2016	Παράταση προθεσμίας για την εξαγορά ημερών ασφάλισης	
2016	GR	Εγγρ. οικ.52047/16-11-2016	Παροχή διευκρινίσεων: κατάθεση και εξέταση αιτήματος για χορήγηση άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους	
2016	GR	ν.4446/2016 (ΦΕΚ Α' 240/22-12-2016)	Πτωχευτικός κώδικας, Διοικητική Δικαιοσύνη, Τέλη-Παράβολα, Οικειοθελής αποκάλυψη φορολογητέας ύλης παρελθόντων ετών (...)	άρθ. 120, παρ. 1
2016	GR	Εγκ. 26/2016 (αρ.πρωτ. 52865/23-12-2016)	Εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 13 ^Α του ν.4251/2014	

2016	GR	ΚΥΑ 58114/2016 (ΦΕΚ Β' 4471/30-12-2016)	Ανακαθορισμός αρμόδιων αρχών έκδοσης αδειών διαμονής που χορηγούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθ. 19, ν.4251/2014, όπως ισχύει	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2017	GR	ΚΥΑ 4872/2017 (ΦΕΚ Β' 398/13-02-2017)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2017 και 2018	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.4251/2014
2017	GR	ΚΥΑ 4441/2017 (ΦΕΚ Β' 406/14-02-2017)	Ρύθμιση θεμάτων για τη διενέργεια ελέγχων στο πλαίσιο παρακολούθησης της εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα Μεταναστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (ν.4251/2014)	εφαρμοστική του άρθ. 136, ν.4251/2014
2017	GR	Εγκ. 7/2017 (αρ.πρωτ. 7642/15-02-2017)	Οδηγίες για τη λήψη βιομετρικών δεδομένων στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης ηλεκτρονικής άδειας διαμονής με τη μορφή του αυτοτελούς εγγράφου	
2017	GR	ΚΥΑ 2816/2017 (ΦΕΚ Β' 480/17-02-2017)	Καθορισμός ημερομηνίας έναρξης και έκδοσης των αδειών διαμονής ενιαίου τύπου πολιτών τρίτων χωρών με τη μορφή του αυτοτελούς εγγράφου	εφαρμοστική του άρθ. 1, ν.4018/2011
2017	GR	Εγγρ. οικ.12085/15-03-2017 ΥΠΕΣ	Εξέταση προϋποθέσεων χορήγησης των Δελτίων Διαμονής και των Δελτίων Μόνιμης Διαμονής που χορηγούνται στα μέλη οικογένειας Έλληνα	
2017	GR	ΚΥΑ 11134/17 (ΦΕΚ Β' 867/16-03-2017)	Τροποποίηση της αριθ. οικ. 66224/2014/22-12-2014 ΚΥΑ «Καθορισμός ειδικότερων ζητημάτων σχετικά με τη διαδικασία καθορισμού του όγκου εισδοχής πολιτών τρίτων χωρών (...)	εφαρμοστική του άρθ. 11, ν.4251/2014
2017	GR	Εγκ. 13/2017 (αρ.πρωτ. οικ.14363/28-03-2017)	Εφαρμογή των διατάξεων της αριθ. 58114/22-12-2016 απόφασης του Υπ. Μεταναστευτικής πολιτικής «Ανακαθορισμός αρμόδιων αρχών έκδοσης αδειών διαμονής που χορηγούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθ. 19 ν.4251/2014	
2017	GR	ΚΥΑ 4000/4/32-ν' (ΦΕΚ Β' 1140/31-3-2017)	Τροποποίηση της υπ' αριθ. 4000/4/32-λα' από 05-10-2012 κοινής υπουργικής απόφασης «Κα-θορισμός των κριτηρίων και της διαδικασίας για την εγγραφή και διαγραφή αλλοδαπών από τον Εθνικό Κατάλογο Ανεπιθύμητων Αλλοδαπών» (Β' 2805).	
2017	GR	ΚΥΑ 27354/2017 (ΦΕΚ Β' 3080)	Τροποποίηση της με αριθ. πρωτ. 4872/105/13-02-2017 Κοινής Υπουργικής Απόφασης με θέμα «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2017 και 2018» (Β 398)	
2017	GR	Εγκ. 16/2017 (αρ.πρωτ. οικ. 18022/27-04-17)	Εφαρμογή των διατάξεων της αριθ. 58114/22.12.2016 απόφασης του Υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής «Ανακαθορισμός αρμόδιων αρχών έκδοσης αδειών διαμονής που χορηγούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 του ν.4251/2014, όπως ισχύει»	
2017	GR	Εγγρ. αρ.πρωτ. οικ.20406/22-05-2017 ΥΠΕΣ	Μεταβολή στοιχείων ταυτότητας πολιτών τρίτων χωρών	
2017	GR	Εγγρ. αρ.πρωτ. 26629/04-07-2017 ΥΠΕΣ	Καθορισμός κατώτατου ορίου ετησίων μικτών απολαβών για απασχόληση υψηλής ειδίκευσης	
2017	GR	Εγγρ. αρ.πρωτ. 34253/12-09-2017 ΥΠΕΣ	Διαπιστευμένα εργαστήρια ταυτοποίησης πατρότητας – συγγένειας στο πλαίσιο της εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα Μεταναστευσης και Κοινωνικής Ένταξης	
2017	GR	Εγγρ. αρ.πρωτ. 36533/25-09-2017 ΥΠΕΣ	Παροχή πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 13Α του ν.4251/2014, όπως ισχύει	
2017	GR	ΠΔ 112/2017 (ΦΕΚ Α' 149/10-10-2017)	Οργανισμός Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής	
2017	GR	ΚΥΑ οικ.47201/2017/12-12-2017	Συγκρότηση κινητών μονάδων λήψης βιομετρικών δεδομένων πολιτών τρίτων χωρών που αδυνατούν να προσέλθουν αυτοπροσώπως ενόπιον της αρμόδιας για τη λήψη βιομετρικών δεδομένων υπηρεσίας.	
2017	EU	Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1954	Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1954 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2017 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1030/2002 του Συμβουλίου για την καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών	
2018	GR	Εγγρ. αρ.πρωτ. οικ.2292/09-02-2018 ΥΠΕΣ	Διευκρινίσεις σχετικά με την εφαρμογή του αρ. 20B του ν. 4251/2014	
2018	GR	ΚΥΑ οικ.368/24-01-2018 (ΦΕΚ Β' 352/07-02-2018)	Άδειες διαμονής πολιτών τρίτων χωρών, οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα για φοίτηση σε Σχολές Εκπαίδευσης χειριστών, μηχανικών και μελών πληρώματος θαλάμου επιβατών αεροσκαφών, οι οποίες λειτουργούν με έγκριση (...)	
2018	GR	ΚΥΑ 1371/2018 (ΦΕΚ Β' 483/16-02-2018)	Συμπλήρωση της αριθ. 42267/6.9.2013 κοινής υπουργικής απόφασης «Ανάθεση, στη Διεύθυνση Διαβατηρίων του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, της εκτόπισης των αδειών διαμονής, οι οποίες εκδίδονται από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων της Χώρας» (2298 Β')	
2018	GR	Εγγρ. αρ.πρωτ. οικ. 3833/22-02-2018 ΥΠΕΣ	Νομοθετική ρύθμιση για την παράταση ισχύος αδειών διαμονής	
2018	GR	Εγγρ. αρ.πρωτ. 5845/09-03-2018 ΥΠΕΣ	Διευκρινίσεις σχετικά με την υποβολή αιτήσεων του άρθ. 20B του ν. 4251/2014	
2018	GR	ΚΥΑ 28473/605 (ΦΕΚ Β' 2835/16-07-2018)	Τροποποίηση της αριθ. 4872/105/13-02-2017 κοινής υπουργικής απόφασης (ΚΥΑ) με θέμα «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής (...)	
2019	GR	ΚΥΑ 8480/289/2019 (ΦΕΚ Β' 620/26-02-2019)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2019 και 2020.	

2020	GR	ΠΙΝΠ 42 (ΦΕΚ Α' 90/01-05-2020)	Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα.	
2021	GR	ΚΥΑ 5269/139 (ΦΕΚ Β' 430/05-02-2021)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2021 και 2022.	
2021	GR	ΚΥΑ 15605/2021 (ΦΕΚ Β' 1434/09-04-2021)	Τροποποίηση της υπ' αρ. 5269/139/05-02-2021 κοινής υπουργικής απόφασης με θέμα «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2021 και 2022» (Β' 430)	
2021	EU	ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2021/1883 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Οκτωβρίου 2021	Σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης, και την κατάργηση της οδηγίας 2009/50/ΕΚ του Συμβουλίου	
2021	GR	ΚΥΑ 37029/2021 (ΦΕΚ Β' 244/08-06-2021)	Τροποποίηση της υπ' αρ. 5269/139/05-02-2021 κοινής υπουργικής απόφασης με θέμα «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2021 και 2022» (Β' 430)	
2021	GR	ν.4783/2021, άρθ. 16, παρ. 1 και 1 ^α	Κύρωση της απόφασης (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) 2020/2053 του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2020 για το σύστημα των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για την κατάργηση της απόφασης 2014/335/ΕΕ, Ευρατόμ και άλλες διατάξεις (άρθ. 16: Διαδικασία προσωρινής απασχόλησης πολιτών τρίτων χωρών στην αγροτική οικονομία).	Οι προβλέψεις της ΠΙΝΠ 42 (90/01-05-2020) κωδικοποιούνται σε νόμο
2022	GR	ν.4950/2022, άρθ. 62	Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις (άρθ. 62: Απασχόληση πολιτών τρίτων χωρών στην αγροτική οικονομία - Τροποποίηση άρθρου δέκατου έκτου του ν. 4783/2021)	
2022	GR	ΚΥΑ 716659/2022 (ΦΕΚ Β' 6271/29-11-2022)	Εφαρμογή του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Λαϊκής Δημοκρατίας του Μπαγκλαντές για τη μετανάστευση και την κινητικότητα - ν. 4959/2022 (Α' 144)	
2022	GR	ν.4959/2022	Κύρωση Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Λαϊκής Δημοκρατίας του Μπαγκλαντές για τη μετανάστευση και την κινητικότητα.	
2022	GR	ν.4997/2022, άρθ. 80	Εξορθολογισμός ασφαλιστικής και συνταξιοδοτικής νομοθεσίας, ενίσχυση εύλατων κοινωνικών ομάδων και άλλες διατάξεις (άρθ. 80: Προσωρινή απασχόληση πολιτών τρίτων χωρών στην αγροτική οικονομία - Τροποποίηση παρ. 1 άρθρου δέκατου έκτου ν. 4783/2021)	
2023	GR	Έγγραφο με αρ.πρωτ. 13703/09-01-2023	Εφαρμογή του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Λαϊκής Δημοκρατίας του Μπαγκλαντές για τη μετανάστευση και την κινητικότητα - ν. 4959/2022 (Α' 144)	
2023	GR	ν.5009/2023	Κύρωση Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την απασχόληση εποχικών εργαζομένων στον γεωργικό τομέα.	
2023	GR	ν.5038/2023	Κώδικας Μετανάστευσης (ισχύς από 31/03/2024)	
2023	GR	ΚΥΑ 35400/2023 (ΦΕΚ Β' 2189/03-04-2023)	Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2023 και 2024.	
2023	GR	ν.5079/2023, άρθ. 97	Οργανωτικές και διαδικαστικές διατάξεις για την ανάπτυξη, παρεμβάσεις για την ενίσχυση της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης και άλλες επείγουσες διατάξεις (άρθ. 97: Παράταση της προθεσμίας υποβολής αιτήσεων για την απασχόληση πολιτών τρίτων χωρών σε αγροτικές εργασίες - Τροποποίηση παρ. 1 άρθρου δέκατου έκτου ν. 4783/2021 - Παράταση προθεσμίας ολοκλήρωσης επένδυσης πολιτών τρίτων χωρών - Τροποποίηση άρθρου 92 ν. 5007/2022 - Παράταση της έναρξης ισχύος του Κώδικα Μετανάστευσης - Τροποποίηση άρθρου 179 Κώδικα Μετανάστευσης)	
2023	GR	ΚΥΑ 94575/2023 (ΦΕΚ Β' 6261/01-11-2023)	Τροποποίηση της υπ' αρ. 35400/3-4-2023 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2023 και 2024» (Β' 2189).	
2024	GR	ΚΥΑ 14761/2024 (ΦΕΚ Β' 1390/01-03-2024)	Τροποποίηση της υπ' αρ. 35400/03-04-2023 κοινή υπουργική απόφαση με θέμα «Καθορισμός ανώτατου αριθμού αδειών διαμονής για εργασία πολιτών τρίτων χωρών για τα έτη 2023 και 2024» (Β' 2189).	
2024	EU	ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2024/1346 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία.	
2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1347 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου	

2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1348 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ένωση και την κατάργηση της οδηγίας 2013/32/ΕΕ	
2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1349 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Για τη θέσπιση διαδικασίας επιστροφής στα σύνορα και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1148	
2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1350 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Για τη θέσπιση Πλαισίου της Ένωσης για την Επανεγκατάσταση και την Εισδοχή για Ανθρωπιστικούς Λόγους και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1147	
2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1351 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1147 και (ΕΕ) 2021/1060 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013	
2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1356 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Για τη θέσπιση ελέγχου διαλογής υπηκόων τρίτων χωρών στα εξωτερικά σύνορα και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 767/2008, (ΕΕ) 2017/2226, (ΕΕ) 2018/1240 και (ΕΕ) 2019/817	
2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1358 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή βιομετρικών δεδομένων (...)	
2024	EU	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2024/1359 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαΐου 2024	Για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης και ανωτέρας βίας στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1147	
2024	GR	ΠΥΣ αρ. 56 (ΦΕΚ Α' 210/30-12-2024)	Καθορισμός του ανώτατου αριθμού θέσεων για εξαρτημένη και εποχιακή εργασία ανά ειδικότητα απασχόλησης και υψηλής ειδίκευσης απασχόληση, πολιτών τρίτων χωρών, για το έτος 2025, ορισμός του καταλόγου των τομέων απασχόλησης για την εισδοχή πολιτών τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία και καθορισμός της αντιστοιχίας μεταξύ καλλιεργήσιμης έκτασης και ζωικού κεφαλαίου του αιτούντος εργοδότη με τον αριθμό των εποχιακά εργαζομένων.	
2025	GR	ΠΥΣ αρ. 4 (ΦΕΚ Α' 42/13-03-2025)	Τροποποίηση της υπ' αρ. 56/23.12.2024 Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου «Καθορισμός του ανώτατου αριθμού θέσεων για εξαρτημένη και εποχιακή εργασία ανά ειδικότητα απασχόλησης και υψηλής ειδίκευσης απασχόληση, πολιτών τρίτων χωρών, για το έτος 2025, ορισμός του καταλόγου των τομέων απασχόλησης για την εισδοχή πολιτών τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία και καθορισμός της αντιστοιχίας μεταξύ καλλιεργήσιμης έκτασης και ζωικού κεφαλαίου του αιτούντος εργοδότη με τον αριθμό των εποχιακά εργαζομένων» (Α' 210).	
2025	GR	v.5187/2025, άρθ. 207	Αναδιοργάνωση της δομής της Ελληνικής Αστυνομίας και αναβάθμιση της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού της - Εκσυγχρονισμός του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια - Ρύθμιση θεμάτων κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα και άλλες διατάξεις (άρθ. 207: Παράταση προθεσμιών αδειών διαμονής για προσωρινή απασχόληση στην αγροτική οικονομία και πράξεων παραχώρησης ακινήτων του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. και άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου)	

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Καλλιβρετάκης, Λ. (2003). *Νέα Πικέρνη Δήμου Βουπρασίας: το χρονικό ενός οικισμού της Πελοποννήσου τον 19ο αιώνα (και η περίπτωση ενός πληθυσμού)*. Στο Β. Παναγιωτόπουλος, Λ. Καλλιβρετάκης, Δ. Δημητρόπουλος, Μ. Κοκολάκης & Ε. Ολυμπίου (Επιμ.), Πληθυσμοί και οικισμοί του ελληνικού χώρου: ιστορικά μελετήματα (σσ. 221–242). Institute for Neohellenic Research/National Hellenic Research Foundation. Διαθέσιμο στο: <https://hdl.handle.net/10442/7651>.
- Καστοριάδης, Κ. (1978). Η φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας, Κέδρος.
- Κατσορίδας, Δ. (2007) *Μετανάστες εργαζόμενοι και οικονομική ανάπτυξη*, στο Καψάλης, Α. (επιμ.) *Αδήλωτη απασχόληση και «νομιμοποίηση» των μεταναστών: Η πρόκληση της μεταναστευτικής πολιτικής*. Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Αθήνα.
- Καψάλης, Α. (2017). *Μετανάστευση και εργασία στη σύγχρονη Ελλάδα* (Διδακτορική Διατριβή). Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Σχολή Πολιτικών Επιστημών, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα. Φεβρουάριος 2017.
- Καψάλης, Α. (2018). *Μετανάστες εργάτες στην Ελλάδα: Εργασιακές σχέσεις και μεταναστευτική πολιτική στην εποχή των μνημονίων*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος. ISBN: 978-960-499-253-9.
- Κλάψης, Α. (2019). Πολιτική και διπλωματία της ελληνικής εθνικής ολοκλήρωσης, 1821-1923: «Στο κλουβί της Ελλάδος της στενής μας κλεισμένοι». Εκδόσεις Πεδίο.
- Κοντούρη, Φ. (2015). *Τα δημόσια προβλήματα στην πολιτική ατζέντα*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <https://www.kallipos.gr>
- Λαδή Σ., και Νταλάκου Β. (2008). Δημόσια Διοίκηση και Πολιτική. Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση και Δημόσια Πολιτική, ΕΑΠ, Πάτρα
- Λαδή Σ., (2017). Δημόσια Πολιτική στην Ελλάδα, στο Σωτηρόπουλος Δ. (2017). *Κράτος και μεταρρύθμιση στη σύγχρονη Νότια Ευρώπη: Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία*. εκδ. Ποταμός, Αθήνα.
- Λαφαζάνη, Δ. (2003). Νέα μετανάστευση προς την Ελλάδα κατά την τελευταία εικοσαετία: Προσπάθεια για έναν πρώτο απολογισμό. Στο *Η Κοινωνική Αλλαγή στην Ελλάδα, από το 1980 ως το 2001* (πρακτικά συνεδρίου, σσ. 698-720). Αθήνα: Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα. Σεπτέμβριος 2004.

- Λιάκος, Α. (2007). Πώς το παρελθόν γίνεται ιστορία; Πόλις.
- Νικολάου, Σ. Μ., & Στεργίου, Λ. (2006). Προβληματισμοί μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα και την Ευρώπη. *Εκπαίδευση & Επιστήμη*, 3, 274-287. ISSN: 1790-0328.
- Παπαστεργίου, Β., & Τάκου, Ε. (2019). *Επίμονοι μύθοι για τη μετανάστευση στην Ελλάδα*. Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, Παράρτημα Ελλάδας.
- Πλουμίδης, Σπ. Γ. (2016). Το καθεστώς Ιωάννη Μεταξά (1936-1941). Βιβλιοπωλείον της Εστίας. (Σειρά: Βασική Ιστορική Βιβλιοθήκη, 1).
- Τσάκαλος, Μ. Γ. (2008). Η σύγχρονη ελληνική μετανάστευση μεταξύ θεωρίας και εμπειρίας. Χίος: Εκδόσεις Αιγέας - Γ. Ν. Μερούσης.
- Χατζηβασιλείου, Ε. (2001). Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου Εκδόσεις Πατάκη.
- Bloch, M. (1994). Απολογία για την ιστορία: Το επάγγελμα του ιστορικού (Πολυμένης Βόγλης & Γιώργος Καραμπελιάς, επιμ.). Εναλλακτικές Εκδόσεις.
- Hobsbawm, E. (1998). Για την ιστορία (Α. Παπαγεωργίου, Μετάφ.). Θεμέλιο.
- Mazower, M. (2004). Σκοτεινή ήπειρος: ο Ευρωπαϊκός εικοστός αιώνας. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Baldwin-Edwards, M. (2004). Albanian Emigration and the Greek Labour Market: Economic Symbiosis and Social Ambiguity. *Southeast Europe Review*, 1: 51-66.
- Carrera, S. (2007). Building a common policy on labour immigration: Towards a comprehensive and global approach in the EU? (CEPS Working Document No. 256). CEPS.
- Carroll, N. (1990). Interpretation, history and narrative. *The Monist*, 73 (2), 134–166. <https://www.jstor.org/stable/27903178>
- Castles, S. (2004). The factors that make and unmake migration policies. *The International Migration Review*, 38(3), 852-884. Sage Publications, Inc. on behalf of the Center for Migration Studies of New York, Inc. Διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/27645419>
- Castles, S. (2006). *Back to the Future? Can Europe meet its Labour Needs through Temporary Migration?* (Working Paper No. 1). Oxford: International Migration Institute, James Martin 21st Century School, University of Oxford.
- Cavounidis, J. (2004). Migration to Greece from the Balkans. *South Eastern Europe Journal of Economics*, 2(1), 35–59.
- Cavounidis, J. (2006). Labor market impact of migration: Employment structures and the case of Greece. *International Migration Review*, 40 (3), 635–660. <https://www.jstor.org/stable/27645619>
- Chatziioannidis, L., & Partalidou, M. (2024). The Greek perspective on foreign farm workers and agricultural labor. *Proceedings*, 94, 55. <https://doi.org/10.3390/proceedings2024094055>
- Chauvin, S. & Garces-Mascarenas, B. (2020). *Contradictions in the Moral Economy of Migrant Irregularity*, στο Spencer, S., & Triandafyllidou, A. (Eds.). (2020). *Migrants with irregular status in Europe: Evolving conceptual and policy challenges*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-34324-8>
- Chiaromello, D., Cortinovis, R., Kajander, N., Loeschner, J., Majorano Sarapo, F., Rosinska, A., Scapolo, F., Sermi, F., Talò, T., & Tarchi, D. (2024). *Atlas of Migration - 2024* (D. Bongiorno, I. Crespi, A. Dara, & I. Sofos, Eds.). Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/8592270>
- de Haas, H. (2023). *How migration really works: A factual guide to the most divisive issue in politics*. Penguin Random House UK

- Derrida, J., & Prenowitz, E. (1995). Archive fever: A Freudian impression. *Diacritics*, 25(2), 9-63. <https://www.jstor.org/stable/465144>
- Dray, W. H. (1971). On the nature and role of narrative in historiography. *History and Theory*, 10 (2), 153–171. <https://www.jstor.org/stable/2504290>
- European Migration Network (EMN). (2025, July). *Annual Report on Migration and Asylum 2024*. <https://ec.europa.eu/emn>
- European Migration Network (EMN). (2020, 12/2020). Attracting and protecting the rights of seasonal workers in the EU and United Kingdom: Synthesis Report for the EMN Study. European Commission.
- Foucault, M. (1972). *The archaeology of knowledge and the discourse on language* (A. M. Sheridan Smith, Trans.). Tavistock Publications Limited. (Vintage Books Edition, January 2010)
- Hexter, J. H. (1967). The rhetoric of history. *History and Theory*, 6 (1), 3–13. <https://www.jstor.org/stable/2504481>
- Hughes, O. E. (2018). *Public management & administration: An introduction* (5th ed.). Red Globe Press.
- International Labour Organization. (2021). *ILO Global Estimates on International Migrant Workers – Results and Methodology (Third edition)*. Geneva: International Labour Organization. ISBN: 9789220346563 (Print)
- Jakobson, M.-L., King, R., Moroşanu, L., & Vetik, R. (Eds.). (2024). *Anxieties of Migration and Integration in Turbulent Times*. IMISCOE Research Series. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-23996-0>
- Kasimis, C., Papadopoulos, A. G., & Zacoboulou, E. (2003, April). Migrants in rural Greece. *Sociologia Ruralis*, 43(2), 167–184. <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00240>
- King, R., Iosifides, T., & Myrivili, L. (1998). A migrant's story: From Albania to Athens. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 24(1), 159–175. <https://doi.org/10.1080/1369183X.1998.9976627>
- Mandelbaum, M. (1967). A note on history as narrative. *History and Theory*, 6 (3), 413–419. <https://www.jstor.org/stable/2504424>

- Mazower, M., (1992). The Messiah and the bourgeoisie: Venizelos and politics in Greece, 1909–1912. *The Historical Journal*, 35(4), pp.885-904.
- McAuliffe, M., & Ochoa, L. A. (Eds.). (2024). *World Migration Report 2024*. International Organization for Migration (IOM).
- Munslow, A. (2007). *Narrative and history*. Palgrave Macmillan. ISBN: 978-1-4039-8728-0
- Munslow, A. (2010). *The future of history*. Palgrave Macmillan. ISBN: 978-0-230-23242-6
- Natter, K., & Welfens, N. (2024). Why has migration research so little impact? Examining knowledge practices in migration policy making and migration studies. *International Migration Review*, 58 (4), 1669–1700. <https://doi.org/10.1177/01979183241271683>
- Nikas, C., & Aspasios, D. (2011). *The changing characteristics and the maturity of Albanian emigration to Greece*. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 13 (3), 287–301. <https://doi.org/10.1080/19448953.2011.593336>
- Nori, M., & Farinella, D. (2020). Migration, agriculture and rural development. IMISCOE Short Reader. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-42863-1>
- OECD. (2024). *International migration outlook 2024* (48th ed.). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1999124x>
- Pellew, J. (1989). The Home Office and the Aliens Act, 1905. *The Historical Journal*, 32(2), 369–385.
- Rye, J. F., & Scott, S. (2018). International labour migration and food production in rural Europe: A review of the evidence. *Sociologia Ruralis*, 58(4), 928–952. <https://doi.org/10.1111/soru.12208>
- Štefánik, M., & Miklošovič, T. (2022). Modelling foreign labour inflows using a dynamic microsimulation model of an ageing country – Slovakia. *International Journal of Microsimulation*, 15(2), [102-113]. Institute of Economic Research, Slovak Academy of Sciences, Bratislava, Slovakia.
- Triandafyllidou, A. (2020). Migration in Greece, in Featherstone, K., & Sotiropoulos, D. A. (Eds.). (2020). *The Oxford handbook of modern Greek politics*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198825104.001.0001>

Πηγές διαδικτύου

- Αγρότυπος (10 Μαρτίου 2021). *Στα χωράφια πάνε εργάτες πρόσφυγες και μετανάστες εκπαιδευμένοι από το ΓΠΑ*, διαθέσιμο στο <https://www.agrotypos.gr/thesmoi/ekpαιdefsi-erevna/sta-chorafia-pane-ergates-prosfyges-kai-metanastes-ekpaidevmenoi-apo-to>
- Ελληνική Δημοκρατία, Γραφείο Πρωθυπουργού (07 Ιουνίου 2013). *Ομιλία του Πρωθυπουργού κ. Αντώνη Σαμαρά, στην εκδήλωση «Economic Ideas Forum» που διοργάνωσε το Centre of European Studies*, διαθέσιμο στο <https://www.primeminister.gr/2013/06/07/12199>
- Κέντρο Ενημέρωσης Αγροτών (ΚΕΑ) (26 Μαΐου 2025). *Νέα συμφωνία φέρνει 50.000 εργάτες γης στην Ελλάδα*, διαθέσιμο στο <https://www.keaimathias.gr/news/nea-symfonia-fernei-50-000-ergates-gis-stin/>
- Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Γιάννης Παπαδόπουλος (2023, 23 Οκτωβρίου). *Ελλάδα καλεί Ταϊλάνδη, Ινδία και Βιετνάμ*. <https://www.kathimerini.gr/society/562685413/ellada-kalei-tailandi-india-kai-vietnam/>
- Η Ναυτεμπορική (2025, 30 Απριλίου). *Έλλειψη εργατών γης: Νόμιμοι οι μετανάστες από την Αιθιοπία* <https://www.naftemporiki.gr/finance/economy/1950913/elleipsi-ergaton-gis-nomimoi-oi-metanastes-apo-tin-aiithiopia/>
- Ριζοσπάστης, 1996. *Αλβανοί στην Ελλάδα – Οι σύγχρονοι «σκλάβοι»*, διαθέσιμο στο <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3654504>
- ΣΚΑΙ (2012). *Δηλώσεις Υπ. Δημόσιας Τάξης, Νίκου Δένδια*, διαθέσιμο στο <https://www.skai.gr/news/greece/n-dendias-gia-metanasteytiko-eisvoli-aney-proigoumenou-i-xora-xaneta#ixzz2gMcGILN8>
- ΤΟ ΒΗΜΑ (21 Οκτωβρίου 2013). *Σαμαράς: έχουμε το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας και παράνομης μετανάστευσης*, διαθέσιμο στο <https://www.tovima.gr/2013/10/21/politics/samaras-exoyme-to-megalytero-pososto-anagerias-kai-paranomis-metanasteysis/>
- Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (ΥΜΑ) (30 Μαΐου 2025). *Μ. Βορίδης στον ANTI: Οι παράνομοι μετανάστες είτε θα επιστρέφουν είτε θα μπαίνουν φυλακή – Τέλος στα παράθυρα νομιμοποίησης*, διαθέσιμο στο <https://migration.gov.gr/m-voridis-ston-ant1-oi-paranomoi-metanastes-eite-tha-epistrefoy-n-eite-tha-mpainoy-n-fylaki-telos-sta-parathyra-nomimopoiisis/>

- Documento (2025, 07 Ιουνίου). Μεταναστευτικό: Διαφοροποίηση Στουρνάρα από Βορίδη – Παράγοντας «κοινωνικής συνοχής». <https://www.documentonews.gr/article/metanasteytiko-diaforopoiisi-stoynara-apo-voridi-paragontas-koinonikis-synoxis/>
- Insider (2025, 13 Ιουνίου). *Μπρατάκος (ΕΒΕΑ): Το μεταναστευτικό μπορεί να ενισχύσει την παραγωγική βάση Ελλάδας και Ευρώπης, διαθέσιμο στο* <https://www.insider.gr/oikonomia/368582/mpratagos-ebea-metanasteytiko-mporei-na-enishysei-tin-paragogiki-basi-elladas-kai>
- Izvorski, I. & Lokshin, M. (2024, April 4). How can Europe and Central Asia tackle its ageing crisis? *World Bank Blogs*. <https://blogs.worldbank.org/en/europeandcentralasia/how-can-europe-and-central-asia-tackle-its-ageing-crisis->
- Peri, G. (2020, March). Immigrant Swan Song. *International Monetary Fund, F&D Finance & Development Magazine*. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2020/03/can-immigration-solve-the-demographic-dilemma-peri>
- Politic.gr (2025, 23 Μαΐου). Η Ελλάδα γίνεται πρωτοπόρος στην ψηφιοποίηση της γεωργίας με το έργο «Γεωργία με Ευφυΐα». <https://www.politic.gr/thessaloniki/i-ellada-ginetai-protoporos-stin-psifiopoiisi-tis-georgias-me-to-ergo-georgia-me-effyia/>